

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΠΕΙΡΑΙΩΣ
ΤΜΗΜΑ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ

ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ
ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΙΑΚΗ ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ

Άμεσες Ξένες Επενδύσεις στην Τουρκία
Διπλωματική εργασία

Φεγγουδακης Ματθαίος

Διπλωματική Εργασία υποβληθείσα στο Τμήμα Οικονομικών Επιστημών του Πανεπιστημίου Πειραιώς ως μέρος των απαιτήσεων για την απόκτηση Μεταπτυχιακού Διπλώματος Ειδίκευσης στην Οικονομική και Επιχειρησιακή Στρατηγική

Αθήνα, Σεπτέμβριος 2016

UNIVERSITY OF PIRAEUS
DEPARTMENT OF ECONOMICS

MASTER PROGRAM IN ECONOMIC AND BUSINESS
STRATEGY

Foreign Direct Investments in Turkey

By

Matthaios Fengoudakis

Master Thesis submitted to the Department of Economics of the University of Piraeus in partial fulfillment of the requirements for the degree of Master of Arts in Economic and Business Strategy

Athens, September 2016

Ευχαριστίες

Θα ήθελα να εκφράσω τις θερμές μου ευχαριστίες στον επιβλέποντα καθηγητή της διπλωματικής μου εργασίας κ. Παντελή Παντελίδη που χωρίς τις δικές του υποδείξεις και την καθοδήγηση του, δε θα μπορούσε να εκπονηθεί η παρούσα εργασία. Επίσης να τον ευχαριστήσω θερμά για την υποστήριξη και για την άψογη συνεργασία που είχαμε όλο το διάστημα συγγραφής της εργασίας αυτής. Τέλος δεν μπορώ να μην ευχαριστήσω τους ανθρώπους που μου παρείχαν ηθική και ψυχολογική υποστήριξη καθόλη τη διάρκεια συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας. Γι'αυτό θέλω να ευχαριστήσω τους γονείς μου Πέτρο και Φανή και τον αδερφό μου Οδυσσέα και να τους αφιερώσω την εργασία αυτή.

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

Περίληψη

Σημαντικοί όροι: Αμεσες ξένες επενδύσεις, παραγοντες παραγοντες που επηρεάζουν την πραγματοποίηση τους, Αμεσες ξένες επενδύσεις στην Τουρκία. Λογοι πραγματοποίησης επενδύσεων στην Τουρκια

Η στρατηγική απόφαση μιας πολυεθνικής επιχείρησης να επενδύσει σε μια ξένη χώρα, αποτελεί συνδυασμό πολλών παραγόντων. Οι συγχρονες οικονομικές και κοινωνικοπολιτικές συνθήκες , επιτάσσουν αφενος λεπτομερή σχεδιασμό των στρατηγικών κινήσεων των πολυεθνικών εταιρειών και αφετέρου τη διαμόρφωση ιδανικότερων συνθηκών προσέλκυσης των εν λόγω επενδύσεων απο πλευράς χωρών, καθότι τα οφέλη και η σημασία τους αποκτούν συνεχώς και μεγαλύτερη αξία στα πλαίσια της υγιούς αναπτυξης τόσο των επιχειρήσεων όσο και των εγχώριων οικονομιών, συμπερασμα που προκύπτει απο πληθος μελετων και ερευνων

Όπως προκύπτει απο την επισκόπηση της διεθνούς αθρογραφίας οι παράγοντες που λαμβανουν υποψη οι πολυεθνικές επιχειρήσεις πρίν προβούν σε αμεση ξενη επενδυση είναι πολυάριθμοι και συνδιαστικοί. Ο κάθε κλάδος της οικονομιας που γινεται αποδέκτης της εν λόγω επένδυσης , παρουσιάζει ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τα οποία κάθε κυβέρνηση πρέπει να λαμβάνει υπόψη κατα τη διαμόρφωση της εθνικής της πολιτικής.

Η οικονομία της Τουρκίας παρουσιάζει ορισμένες ιδιομορφίες σχετικά με την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων. Έως και το 1995 εξαιτίας του έντονου μουσουλμανικού στοιχείου το οποίο επικρατούσε στη πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας, η Τουρκία ήταν μια άγνωστη, κλειστή οικονομία, για τους περισσότερους ευρωπαίους αγορά. Οι εμπορικές σχέσεις της Τουρκίας έως τότε περιορίζονταν συνήθως σε συναλλαγές κυρίως με χώρες της Ασίας καθώς και με Αραβικά κράτη. Από το 1995 και μετά η Τουρκία ξεκίνησε να διεθνοποιεί την οικονομία της και να προσπαθεί μέσω της εξωστρέφειας να προσελκύσει επενδυτές στη χώρα.

. Χαρακτηριστικό είναι πως μετά τη κρίση του 2001 οι ΞΑΕ που πραγματοποιούνται στη Τουρκία αυξάνονται συνεχώς. Ακολούθησε μια μικρή πτώση στην ένταση αυτών κατά τα έτη 2010 και 2011 εξαιτίας της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης όμως από το 2012 και μετά οι ΞΑΕ της χώρας συνέχισαν να αυξάνονται.

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους επενδυτές επιλέγουν τη Τουρκία ώστε να επενδύσουν τα κεφάλαια τους. Αρχικά είναι η γεωγραφική θέση της χώρας η οποία και βρίσκεται πολύ κοντά στην Ευρώπη. Δεύτερον, είναι το χαμηλό κόστος παραγωγής το οποίο υπάρχει εξαιτίας των χαμηλών ημερομισθίων και του γενικότερου χαμηλού κόστους απασχόλησης του εργατικού δυναμικού. Τέλος, σημαντικό ρόλο παίζουν τα υψηλά επιτόκια καταθέσεων που δίνουν οι τράπεζες της χώρας καθώς και το φορολογικό σύστημα το οποίο και ευνοεί τη πραγματοποίηση επενδύσεων.

Abstract

Keywords: Foreign Direct Investments, Factors Affecting FDI, Multinational Companies, Investments of Foreign Multinational Companies in Greece.

The strategic decision of a multinational company to invest in a foreign country, is the result of the combination of multiple factors. The current economic, social and political conditions, require more careful planning of the strategic moves from the side of the multinational companies, as well as the creation of ideal conditions for the attraction of these investments from the side of the countries, since their benefits and importance have acquired even greater value in our days for the healthy development of both businesses and domestic economies, conclusion derived from numerous studies and surveys that have taken place. From the review of the international editorial it is realized that the factors that the multinational companies take into consideration before they proceed to a foreign direct investment are numerous and interrelated. Every sector of the economy that can become the recipient of the relevant investment, presents specific characteristics that each government must give serious consideration during the formulation of its national policy.

Turkey's economy shows certain peculiarities of attracting foreign direct investment. Up to 1995 because of fierce Muslims that prevailed in political and social life of the country, Turkey was an unknown, closed economy, for most European market. Trade relations of Turkey by then usually limited to trade mainly with Asian countries and with Arab states. Since 1995, Turkey began internationalizes the economy and trying through openness to attract investors to the country.

. It is characteristic that after the crisis of 2001, the FDI made in Turkey are increasing. Followed by a slight decline in their intensity in the years 2010 and 2011 due to the global financial crisis but from 2012 onwards FDI have continued to rise.

There are several reasons why investors choose Turkey to invest their funds. First is the geographical position of the country which is very close to Europe. Second, it is the low production cost, which is due to low wages and low employment overall labor costs. Finally, an important role is played by the high deposit rates, which give the country's banks and the tax system and favors investment.

Περιεχόμενα

Ευχαριστίες	3
ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ	5
Περίληψη.....	5
Abstract	7
Περιεχόμενα.....	8
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1.....	11
ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ.....	11
1.1 Εισαγωγή.....	11
1.2 Κύριες μορφές άμεσων ξένων επενδύσεων	13
1.3 Ο ρόλος των πολυεθνικών εταιριων και των ξένων επενδύσεων	14
1.4 Οι επιδράσεις των ΑΞΕ.....	16
1.5 Πλαίσιο λειτουργίας των ΑΞΕ.....	22
1.6 Σημαντικότητα των ΑΞΕ	23
1.7 προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ	24
1.7 Οι προσδιοριστικοι παραγοντες των ΑΞΕ στις χωρες υποδοχης.....	28
1.9 Τάση των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς.....	39
1.10 Ανακεφαλαίωση.....	40
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2.....	43
Τουρκική Οικονομία & Μακροοικονομικό Περιβάλλον.....	43
2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ	43
2.1.1. Στοιχεία Γεωγραφίας:	43
2.1.2. Πληθυσμός.....	43
2.1.3 Πολιτικό σύστημα-Πολίτευμα	44
2.1.4 Νομοθετική εξουσία.....	44
2.1.5. Εξωτερικές σχέσεις - Ευρωπαϊκή Ένωση	45
2.1.6. Συμμετοχή χώρας σε διεθνείς οργανισμούς.....	46
2.1.7. Διμερείς Συμφωνίες Οικονομικού Περιεχομένου.....	47
2.2 Νομισματική Πολιτική.....	49
2.3 Δημοσιονομική Πολιτική.....	50

2.4 Τουρκική οικονομία	50
2.4.1. Εξέλιξη και Ανάλυση Βασικών Μακροοικονομικών Μεγεθών	54
2.4.2 Αγορά εργασίας.....	56
2.4.3. Επενδυτικά κίνητρα.....	66
2.5. Ανακεφαλαίωση.....	72
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3.....	77
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ.....	77
3.1 1 ^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις – Gross national product	77
3.2 2 ^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις – Εργασιακό κόστος.....	80
3.3 3 ^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις – Συναλλαγματική ισοτιμία τούρκικη λίρα / δολάριο.....	83
3.4 4 ^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - Δείκτης τεχνολογίας (δαπάνες για έρευνα και πατέντες).....	86
3.5 5 ^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών (% ΑΕΠ)	90
3.6 6 ^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - επιτόκιο καταθέσεων Τουρκίας.....	92
3.7 7 ^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - πληθωρισμός τουρκικής οικονομίας.....	96
3.8 8 ^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - Εμβάσματα κερδών σε ξένες άμεσες επενδύσεις.....	99
3.9 Ανακεφαλαίωση.....	102
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	107
ΕΛΛΗΝΙΚΗ.....	107
ΞΕΝΗ.....	108

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1

ΑΜΕΣΕΣ ΞΕΝΕΣ ΕΠΕΝΔΥΣΕΙΣ

1.1 Εισαγωγή

Άμεση ξένη επένδυση ονομάζεται η μακροπρόθεσμη επένδυση σε επιχείρηση της εγχώριας αγοράς από επενδυτή (φυσικό ή νομικό πρόσωπο) του οποίου η έδρα βρίσκεται στην αγορά ξένης χώρας. Οι Άμεσες Ξένες Επενδύσεις (ΑΞΕ) είναι κινήσεις κεφαλαίων που επιτρέπουν, είτε την δημιουργία μίας μονάδας παραγωγής στο εξωτερικό, είτε την εξαγορά μίας υπάρχουσας μονάδας στο εξωτερικό. Συγκεκριμένα, οι άμεσες ξένες επενδύσεις αποτελούν διεθνείς ροές κεφαλαίων με τις οποίες οι επενδυτές επεκτείνουν τις δραστηριότητες τους σε μία ή περισσότερες χώρες του εξωτερικού. Κατά κανόνα, η σχέση άμεσης ξένης επένδυσης διαμορφώνεται από την στιγμή που ένας επενδυτής αποκτά τουλάχιστον 10% του μετοχικού κεφαλαίου μίας επιχείρησης σε άλλη χώρα (ποσοστό μικρότερο του 10% του μετοχικού κεφαλαίου δεν θεωρείται άμεση επένδυση αλλά επένδυση χαρτοφυλακίου).

Επομένως, η άμεση επένδυση αφορά:

- στην δημιουργία στο εξωτερικό μίας αυτόνομης ή μίας θυγατρικής μονάδας.
- στην απόκτηση 10% ή παραπάνω του μετοχικού κεφαλαίου μιας επιχείρησης.

Επίσης θεωρούνται ως ΑΞΕ τα μακροχρόνια δάνεια (πάνω από ένα χρόνο) ανάμεσα στις μητρικές και στις θυγατρικές και από το 1996 τα βραχυπρόθεσμα δάνεια ανάμεσα σε θυγατρικές και μητρικές καθώς και τα επαναεπενδύσιμα κέρδη. Σχετικά με το όριο του 10% του μετοχικού κεφαλαίου, κάτω από αυτό το συμβατικό όριο η επένδυση δεν εντάσσεται στις ΑΞΕ επειδή θεωρείται ότι δεν υπακούει σε μία λογική παραγωγής αλλά τοποθέτησης και έτσι θεωρείται επένδυση χαρτοφυλακίου. Το όριο αυτό έχει επιλεγεί για να καταστεί δυνατή η κατάρτιση στατιστικών δεδομένων (ενώ στην πράξη μπορεί να υπάρξει μεγάλη επιρροή με την κατοχή του 9% του μετοχικού κεφαλαίου μιας επιχείρησης και ελάχιστη με 11%). Επομένως, οι στατιστικές των άμεσων ξένων επενδύσεων δεν παρέχουν παρά τάξεις μεγέθους σχετικά με την βαρύτητα των πολυεθνικών εταιριών.

Ειδικότερα, η δραστηριότητα στον τομέα των ΑΞΕ μπορεί να προσεγγιστεί με δύο βασικούς τρόπους:

Με τις «ροές ΑΞΕ» που υπολογίζονται στα πλαίσια των ισοζυγίων πληρωμών και συμπληρώνονται με τις στατιστικές «αποθεμάτων ΑΞΕ» που επίσης υπολογίζουν οι κεντρικές τράπεζες αλλά με μεθοδολογίες που δεν είναι τόσο εναρμονισμένες όσο είναι για τις ροές. Οι στατιστικές αυτές που επί σειρά ετών ήταν οι μόνες διαθέσιμες πηγές στο θέμα των διεθνών επενδύσεων, χρησιμοποιούνται ακόμη και σήμερα ως μία από τις βασικές αναφορές στις σχετικές αναλύσεις. Ωστόσο παρουσιάζουν ορισμένα όρια. Παρά τις προσπάθειες εναρμόνισης που έχουν πραγματοποιηθεί από τις διεθνείς ομάδες στατιστικών, τα στοιχεία σε εθνικό επίπεδο συνεχίζουν να χαρακτηρίζονται από διάφορους παράγοντες ανομοιογένειας και κυρίως από την άνιση ποιότητα στην συλλογή και επεξεργασία των στοιχείων από την μία χώρα στην άλλη. Υπάρχουν μεγάλες δυσκολίες στην χρησιμοποίησή τους και μπορούμε ενδεικτικά να αναφέρουμε, τις κατηγοριοποιήσεις σχετικά με την χώρα προέλευσης των επενδύσεων και τους κλάδους δραστηριότητας, τα προβλήματα διακύμανσης των ισοτιμιών που διαστρεβλώνουν τις διεθνείς συγκρίσεις, την μέθοδο καταγραφής που χρησιμοποιείται για τον υπολογισμό των αποθεμάτων, την έλλειψη διαχωρισμών με βάση τον τύπο της επένδυσης (νέες επενδύσεις ή εξαγορές) κ.λ.π..

Με πληροφορίες σχετικά με την δραστηριότητα των ξένων θυγατρικών επιχειρήσεων που συλλέγονται από έρευνες σε εθνικό επίπεδο οι οποίες αναφέρονται σε διάφορες πτυχές της δραστηριότητας των εν λόγω επιχειρήσεων.

Τις τελευταίες δεκαετίες οι άμεσες ξένες επενδύσεις αποκτούν όλο και μεγαλύτερη βαρύτητα στο παγκόσμιο επιχειρηματικό σκηνικό καθώς αντανακλούν έμμεσα την επίτευξη στρατηγικής τοποθέτησης των επιχειρήσεων σε μια συγκεκριμένη χώρα, η οποία θα τους εξασφαλίσει μακροχρόνια παρουσία στην αντίστοιχη ξένη αγορά καθώς και μεγάλη αύξηση των κερδών τους. Μάλιστα η παγκοσμιοποίηση που χαρακτηρίζει τις σύγχρονες αγορές σε διεθνές επίπεδο, διευκολύνει την κινητικότητα των κεφαλαίων μεταξύ των χωρών.

Οι αναπτυσσόμενες χώρες αποτελούν πόλο έλξης των άμεσων ξένων επενδύσεων, οι οποίες τα τελευταία χρόνια εστιάζουν κυρίως στον τομέα των υπηρεσιών (τράπεζες, τουρισμός, τηλεπικοινωνίες κλπ). Τα κύρια αίτια που στρέφουν τους επενδυτές στις άμεσες ξένες επενδύσεις είναι η αναζήτηση επενδυτικών ευκαιριών στο εξωτερικό προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη δυνατή απόδοση των υπό διαχείριση κεφαλαίων και τεχνογνωσίας και η συνεχώς

αυξανόμενη ζήτηση επενδυτικών κεφαλαίων από αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες και η τεχνολογική πρόοδος.

1.2 Κύριες μορφές άμεσων ξένων επενδύσεων

Οι κύριες μορφές των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι οι εξής:

Θυγατρική αποκλειστικής ιδιοκτησίας (wholly-owned subsidiary): σε αυτή τη μορφή η επιχείρηση ιδρύει μία νέα θυγατρική ή εξαγοράζει μια υπάρχουσα επιχείρηση στη χώρα υποδοχής της επένδυσης και με αυτόν τον τρόπο καθίσταται μοναδικός της μέτοχος. Κατά συνέπεια, η μητρική επιχείρηση αποκτά τον πλήρη έλεγχο της θυγατρικής κάτι που τη βοηθά στη διαμόρφωση και εφαρμογή των στρατηγικών της σε παγκόσμιο επίπεδο. Απορροφά το σύνολο των κερδών της βελτιώνοντας παράλληλα τη θέση της στη παγκόσμια οικονομία μέσω της αύξησης του μεριδίου της¹

Κύρια μειονεκτήματα της εν λόγω μορφής είναι το γεγονός ότι η μητρική επιχείρηση επιβαρύνεται με το σύνολο του οικονομικού κόστους του εγχειρήματος και αναλαμβάνει εξ ολοκλήρου όλους τους κινδύνους.

Κοινοπραξία : ανεξάρτητες επιχειρήσεις από την ίδια χώρα ή από διαφορετικές, συνεργάζονται προκειμένου να δημιουργήσουν μια νέα επιχείρηση ή να εξαγοράσουν μια ήδη υπάρχουσα στη χώρα υποδοχής. Με αυτή τη συνεργασία οι εταίροι μοιράζονται τον κίνδυνο που ενέχει αυτή η επένδυση, μειώνουν το κόστος παραγωγής καθώς ο καθένας συνεισφέρει συγκεκριμένο αριθμό παραγωγικών πόρων ενώ παράλληλα μειώνεται και ο μεταξύ τους ανταγωνισμός². Επίσης, η επιχείρηση αποκτά έναν εταίρο ο οποίος έχει διασυνδέσεις και γνωρίζει το περιβάλλον και τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά της χώρας, προσαρμόζοντας ομαλότερα την είσοδο των νέων επιχειρήσεων στις υπάρχουσες συνθήκες της εγχώριας αγοράς.

Τα κύρια μειονεκτήματα της συγκεκριμένης μορφής είναι ότι οι επιχειρήσεις που συστήνουν την κοινοπραξία, δεν έχουν την δυνατότητα να ασκήσουν τον πλήρη έλεγχο στην διοίκηση της νέας εταιρείας με αποτέλεσμα να μην εφαρμόζεται σε πολλές περιπτώσεις τη στρατηγική που θα ήθελε ο εκάστοτε εταίρος. Πολύ συχνά παρατηρείται το φαινόμενο της εμφάνισης προστριβών

¹ Aliber, R. (1970) A Theory of Foreign Direct Investment. Cambridge, C.P. Kindleberger, The Multinational Corporation, Mass.: MIT Press.

² Hill, C.W.L. (2004) International Business: Competing in the Global Marketplace. 5th ed. New York, McGraw-Hill.

και διαφωνιών μεταξύ των εταίρων σε ότι αφορά τους στόχους και τη στρατηγική που θα ακολουθήσει η κοινοπραξία, στοιχεία που πολλές φορές έχουν άμεσο αντίκτυπο στην πορεία της και συντελούν στην διάλυση της.

Μερική εξαγορά (partial acquisition): Η επιχείρηση αποκτά μέρος των μετοχών μιας τοπικής επιχείρησης με την οποία συνεργάζεται μέσω της μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας, συμφωνιών αμοιβαίας διανομής των προϊόντων τους κ.λ.π.

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα αυτής της μορφής ταυτίζονται, με μικρές διαφοροποιήσεις με αυτά των κοινοπραξιών. Πρέπει να τονίσουμε ότι αυτή η μορφή, στα πλαίσια των ΑΞΕ που αναλαμβάνουν αλλοδαποί επενδυτικοί φορείς είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη και συχνή. Ίσως επιλέγεται γιατί συνδυάζει πολλά από τα πλεονεκτήματα όλων των λοιπών μορφών ΑΞΕ χωρίς όμως να παρουσιάζει σοβαρά μειονεκτήματα.

Μια άλλη κατηγοριοποίηση των μορφών των ΑΞΕ η οποία προτείνεται από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Εμπορίου (ΠΟΕ) είναι: α)μετοχικό κεφαλαίο (equity capital), το οποίο συμπίπτει με την επενδυτική μορφή της πρώτης προηγούμενα αναφερθείσας κατηγορίας β) επαναεπενδυμένα κέρδη, τα οποία αποτελούν το 60% των εξερχόμενων ΑΞΕ και γ) αλλά κεφαλαία (π.χ. βραχυπρόθεσμοι ή μακροπρόθεσμοι δανεισμοί πόρων μεταξύ των πολυεθνικών) (WTO1996)

1.3 Ο ρόλος των πολυεθνικών εταιριων και των ξένων επενδύσεων

Οι βασικοί φορείς προώθησης της διεθνούς παραγωγής αποτελούν πλέον πολύ εθνικές επιχειρήσεις, των οποίων η δράση είναι σημαντική καθώς μεταφέρουν, «διασπών» και οργανώνουν παραγωγικές διαδικασίες στη βάση όλου του παγκόσμιου χώρου³. Η σειρά των επιτυχημένων και κερδοφόρων δραστηριοτήτων τους βασίζεται κύρια στη αξιοποίηση των ειδικών ανταγωνιστικών πλεονεκτημάτων που διαθέτουν, όπως η προσφορά διαφοροποιημένων προϊόντων, η τεχνολογική υπεροχή, η ικανότητα μετατροπής επιστημονικών γνώσεων σε νέα κερδοφόρα αγαθά, οι οικονομίες κλίμακας και η ύπαρξη εξειδικευμένων στελεχών.⁴ Στα πλαίσια της πολιτικής, τα πολυεθνικά συγκροτήματα με σκοπό τη μεγιστοποίηση των κερδών τους αναπτύσσουν διεθνώς ενδοεταιρικά συστήματα ανταλλαγής προϊόντων και τεχνογνωσίας, τα οποία υποκαθιστούν τους παραδοσιακούς μηχανισμούς της αγοράς. Η προώθηση ιεραρχικών δομών και συστημάτων σε ατελείς αγορές εξα σφαλίζει επιπλέον καλύτερο έλεγχο των

³ Λιαρκοβας Γ. Παναγιωτης, Ξένες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα εκδοσεις Παπαζηση.Αθηνά, 2007

⁴ Ρουμελιωτης Π, Πολυεθνικές Επιχειρήσεις και Τιμές Μεταβίβασης στην Ελλάδα, Αθηνά, 1999

επιχειρησιακών δραστηριοτήτων και προσφέρει οικονομικά πλεονεκτήματα έναντι των συναλλαγών που πραγματοποιούνται. Έτσι, η εξάπλωση της διεθνούς παραγωγής μέσω των διαδικασιών εσωτερίκευσης είχε αποτέλεσμα τη ραγδαία ανάπτυξη του ενδοεπιχειρησιακού εμπορίου, δηλαδή την ανταλλαγή μιας σειράς εισροών με διαφορετικό επίπεδο τεχνολογικής έντασης και προστιθέμενης αξίας ανάμεσα στις συγγενικές εταιρίες ενός πολυεθνικού συγκροτήματος. Η αναγκαιότητα επένδυσης από τις εγχώριες εταιρίες όχι μόνο στο εσωτερικό μιας χώρας αλλά και προς ξένες μέσω των πολυεθνικών εξηγείται με βάση τριών άλληλοεπιδρώμενων παραγόντων που χαρακτηρίζουν τις πολυεθνικές : α) η εταιρία κατέχει κεφάλαια τα οποία μπορούν επικερδώς να εκμεταλλευτούν σε συγκριτικά μεγάλη κλίμακα περιλαμβάνοντας την πνευματική ιδιοκτησία, τις δεξιότητες οργάνωσης και διαχείρισης ,και τα δίκτυα αγοράς β) είναι περισσότερο επικερδής η χρησιμοποίηση αυτών των κεφαλαίων για τη οργάνωση παραγωγική διαδικασία σε ξένες χώρες παρά η εκμετάλλευση των κεφαλαίων στην εγχώρια αγορά και η εξαγωγή των προϊόντων στο εξωτερικό γ) τα πιθανά οφέλη της « εσωτερικευμένης » εκμετάλλευσης των κεφαλαίων είναι σημαντικά με την έννοια ότι μειώνουν το κόστος διαχείρισης του γεωγραφικά διασπαρμένου οργανισμού που στηρίζεται στην εσωτερική δικτύωση των δόμων του (WTO 1996).

Όσον αφορά τον ρόλο των πολυεθνικών εταιριών είναι σε κάθε περίπτωση διαφορετικός : ορισμένες πολυεθνικές τείνουν να δίνουν έμφαση στις κάθετες ΑΞΕ, δηλαδή σε επενδύσεις στις οποίες η εταιρία χωροθετεί διαφορετικά στάδια της παραγωγής σε διαφορετικές χώρες με σκοπό να εκμεταλλευτεί τις υπάρχουσες διαφορές μεταξύ των χωρών ως προς το κόστος των συντελεστών παραγωγής. Διαφορετικού χαρακτήρα πολυεθνικές αποτελούν εκείνες που αναπτύσσουν οριζόντιες ΑΞΕ δηλαδή παρόμοιους τύπους παραγωγικών δραστηριοτήτων σε διαφορετικές χώρες. Τέλος, ένα ακόμη χαρακτηριστικό των πολυεθνικών αποτελεί το γεγονός ότι αναλαμβάνουν την παραγωγική διαδικασία εξ' ολοκλήρου μόνες τους αν και πολλά άυλα κεφάλαια τους (όπως τεχνογνωσία, brand name) θα μπορούσαν να δοθούν προς εκμετάλλευση σε ξένες εταιρίες (license). Η «εσωτερίκευση» αυτής της χρήσης των κεφαλαίων οφείλεται στην αποφυγή οικονομικών επιβαρύνσεων σε σχέση με το κόστος των συμβολαίων και την εγγύηση της ποιότητας (που προϋποθέτει μια συμφωνία με προμηθευτές κατά την διαδικασία της έγκρισης)

1.4 Οι επιδράσεις των ΑΞΕ

Οι ΑΞΕ συσχετίζονται επί των πλείστων με μια σειρά πλεονεκτημάτων και α ναπτυξιακών επιδράσεων τόσο για τις χώρες υποδοχής όσο και προέλευσης αυτών. Στην ενότητα αυτή γίνεται αναφορά στη συνολική δράση και επιρροή των ΑΞΕ περιλαμβάνοντας έτσι τα βασικότερα θετικά και αρνητικά σημεία που τις χαρακτηρίζουν. Αναλυτικότερα, οι ΑΞΕ συμβάλλουν στην περιφερειακή ανάπτυξη μέσω αύξησης του κεφαλαιουχικού αποθέματος, η οποία είναι περισσότερο έντονη στην περίπτωση που πραγματοποιείται νέα επένδυση ή επέκταση ενός υπάρχοντος σχεδίου, ενώ λιγότερο έντονη όταν οι ΑΞΕ συνιστούν μέρος μιας χρηματοοικονομικής συναλλαγής για απόκτηση μεριδίου σε μια εγχώρια εταιρία ή αγοράς ενός υπάρχοντος κεφαλαίου. Αν και το μεγαλύτερο μέρος των ΑΞΕ αφορά τη δεύτερη επενδυτική μορφή, οι ξένες επενδύσεις μπορούν να συντελέσουν σε αύξηση του κεφαλαιουχικού αποθέματος στην πρώτη περίπτωση (απόκτηση μεριδίου) καθώς οι αποδέκτες των επενδύσεων δαπανούν τα επιπρόσθετα κεφάλαια που έλαβαν και στη δεύτερη περίπτωση (αγοράς κεφαλαίου) καθώς μακροπρόθεσμα οι νέοι ιδιοκτήτες επενδύουν στην επιχείρηση που αγόρασαν (Mouqui D. 1999, WTO 1996). Η δεύτερη θετική καταλυτική επίδραση των ΑΞΕ (με ευνοϊκές συνέπειες επίσης στην περιφερειακή ανάπτυξη) αποτελεί η βελτίωση της παραγωγικής ικανότητας. Ο παράγοντας αυτός περιλαμβάνει μια σειρά συνιστωσών οι οποίες σε συνδυασμό συντελούν στην αύξηση της παραγωγικότητας των τοπικά ιδιόκτητων εταιριών (μελέτες έχουν αποδείξει ότι συντελούν ιδιαίτερα θετικά στον μεταποιητικό τομέα) και γενικότερα της ευρύτερης περιοχής. Επιπλέον, ο παράγοντας έντασης της παραγωγικότητας είναι στενά συνδεδεμένος με την επέκταση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων, καθώς οι επιχειρήσεις γίνονται μέρος ενός μεγαλύτερου διεθνούς ενδιαφέροντος, όπως⁵ και την αύξηση του ανταγωνισμού του οικονομικού περιβάλλοντος, μέσω παρακίνησης των τοπικών επιχειρήσεων προς αύξηση της αποδοτικότητας και της ποιότητας της παραγωγής.⁶ Οι συνιστώσες, οι οποίες προσδιορίζουν τον παράγοντα αποδοτικότητα και ανταγωνιστικότητα, αποτελούν την βελτίωση της πρόσβασης των επιχειρήσεων προς ξένες αγορές μέσω υπερεθνικών επιχειρηματικών δικτύων, η μείωση των εισαγωγών μέσω της τοπικής παραγωγής, η παρακίνηση των εγχώριων επιχειρήσεων προς την παροχή αγαθών /υπηρεσιών αναγκαίων για τους ξένους επενδυτές, η εφαρμογή μεθόδων

⁵ UNCTAD, World investment report : Transnational Corporations, extractive industries and developments, New York, 2007

⁶ UNCTAD, World investment report : Transnational Corporations, extractive industries and developments, New York, 1998

διαχειρίσεις και οργάνωσης, και η πρόσβαση σε νέες τεχνολογίες και εισαγωγή νέων δεξιοτεχνιών. Η εισαγωγή, πρόσβαση και εκμάθηση νέων τεχνολογικών μεθόδων και συστημάτων αποτελεί έναν ιδιαίτερα σημαντικό παράγοντα για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιοχές, οι οποίες ως προς τον τομέα αυτόν υστερούν με αποτέλεσμα να έχουν χαμηλότερα επίπεδα παραγωγικότητας.⁷ Μια άλλη συνιστώσα, η οποία αφορά την ανταγωνιστικότητα των χωρών υποδοχών, αποτελούν τα κίνητρα που υιοθετούν με σκοπό την προσέλκυση ΑΞΕ (τα οποία είναι πολύ υψηλά σε ορισμένες από τις πλέον βιομηχανικές χώρες) και είναι τριών ειδών : α) χρηματοοικονομικά, β) φορολογικά και γ) έμμεσα. Τα επενδυτικά κίνητρα κάτω από πολύ περιορισμένες συνθήκες έχουν διορθωτικό χαρακτήρα όσον αφορά τις ατέλειες της αγοράς. Ωστόσο, υψηλά κίνητρα παρέχονται επί των πλείστων από χώρες που έχουν την οικονομική δυνατότητα και ευχέρεια να προσφέρουν, με αποτέλεσμα οι ΑΞΕ να κινούνται προς τις ήδη ανεπτυγμένες περιοχές.

Επιπρόσθετα, ο ανταγωνισμός μεταξύ των πιθανών χωρών υποδοχών ΑΞΕ όσον αφορά την παροχή κίνητρων μπορούν να οδηγήσουν σε αύξηση του κόστους προσέλκυσης αυτών και συνεπώς σε μείωση ή περιορισμό του καθαρού κέρδους. Τα επενδυτικά προγράμματα επίσης καθιστώνται πολύ ευάλωτα εξαιτίας κάποιων ισχυρών «ενδιαφερομένων ομάδων», ενώ χαρακτηρίζονται συχνά από έλλειψη αναγκαίας τεχνογνωσίας, ζήτημα ιδιαίτερα μείζον για τις αναπτυσσόμενες χώρες. Από αυτή την παροχή οικονομικών επιδοτήσεων για τις επενδύσεις έχει θεωρηθεί ότι ωφελούνται ιδιαίτερα οι εταιρίες που εκμεταλλευόμενες το γεγονός αυτό αναδιανέμουν τις επιχειρηματικές δραστηριότητες τους σε διάφορες περιοχές εις βάρος της τοπικής ανάπτυξης. Ένα πρώτο σημείο που εντοπίζεται είναι ότι δεν έχει αποδειχθεί ότι αυτή είναι και η επικρατέστερη ενέργεια των επιχειρήσεων. Δεύτερον, ακόμη και εάν οι επιχειρήσεις ενεργούν με αυτόν τον τρόπο, το κεφαλαιουχικό απόθεμα που θα αναπτύσσονταν σε μια περιοχή θα ήταν εκσυγχρονισμένο και περισσότερο παραγωγικό σαν αποτέλεσμα. Τέλος, εάν εφαρμοστεί κάποια εναλλακτική πρόταση αναδιανομής σε τρίτες χώρες, τότε η οποιαδήποτε ρεαλιστική επιβολή εισφοράς θα συνέβαλλε προς την αύξηση καθαρού κέρδους στην παραγωγική δυνατότητα της ΕΕ. Συνολικά, σε γενικό πλαίσιο θεωρείται αναγκαία η θέσπιση μιας πολυμερούς συμφωνίας, η οποία θα θέτει περιορισμούς στην υιοθέτηση των επενδυτικών κίνητρων. (Μουκί D. 1999)

⁷ Muqui Daniel (1999) Sixth Periodic on the Social and economic Situation and Development of Regions in the European Union.

Ένας άλλος παράγοντας ο οποίος επηρεάζεται ποικιλοτρόπως από τις ΑΞΕ απο- τελεί η απασχόληση. Αρχικά, υποστηρίζεται ότι οι ΑΞΕ συντελούν κύρια στη δημιουργία θέσεων απασχόλησης ή νέων εργασιών στην χώρα υποδοχής, άμεσα, εάν λειτουργήσουν ως προσθετική αξία στην παραγωγική ικανότητα των επιχειρήσεων και έμμεσα μακροπρόθεσμα εάν συντελέσουν στην επέκταση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων. Ωστόσο, οι επιπτώσεις των ΑΞΕ στην απασχόληση αποτελεί ένα πιο σύνθετο φαινόμενο . Ειδικότερα, εάν η νέα επένδυση είναι εντάσεως εργασίας τότε συμβάλει στην τόνωση της απασχόλησης, ενώ εάν πρόκειται για εντάσεως κεφαλαίου τότε είναι πιθανή η εισαγωγή εξειδικευμένου προσωπικού και η απομάκρυνση του τοπικού. Μια άλλη συνιστώσα αποτελεί το είδος της επενδυτικής δραστηριότητας που λαμβάνει χώρα, δηλαδή εάν πραγματοποιείται εξαγορά μιας επιχείρησης τότε ακολουθούνται πολιτικές ορθολογιστικής και μείωσης της απασχόλησης, ενώ η ολοκλήρωση μιας νέας επιχείρησης θα συμβάλει στην αύξηση αυτής.

Τέλος, οι δεσμοί (linkages) της νέας επένδυσης επηρεάζουν έμμεσα τη δομή της τοπικής απασχόλησης. Συγκεκριμένα, εάν η νέα επιχείρηση χαρακτηρίζεται από backward δεσμούς, δηλαδή την ανάγκη παροχής προϊόντων από προμηθευτές με σκοπό την εξυπηρέτηση της, τότε οι επιδράσεις της στην τοπική αγορά είναι ιδιαίτερα ευοίωνες σε σχέση με αυτές που χαρακτηρίζονται από forward δεσμούς, δηλαδή επενδύσεις που προμηθεύουν άλλες επιχείρησης. Η περίπτωση δημιουργίας θύλακα (enclass), δηλαδή το γεγονός της εγκατάστασης μιας επιχείρησης που δεν ακολουθείται από περαιτέρω δεσμούς με την τοπική κοινωνία, αποτελεί και την πιο αρνητική επίπτωση. Πράγματι, τα οφέλη που προσδίδουν οι ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής όταν πραγματοποιείται ένταξη μέσα στην τοπική οικονομία τόσο της πολυεθνικής εταιρίας, η οποία είναι υπεύθυνη για τις επενδύσεις, όσο και των νέων κτιριακών εγκαταστάσεων που θα δημιουργηθούν, δεν περιορίζονται μόνο στη δομή της απασχόλησης αλλά συνολικά στην περιφερειακή ανάπτυξη. Η εγχώρια βιομηχανία ενισχύεται από τις θετικές δευτερεύουσες επιπτώσεις της συνεργασίας πολυεθνικών με τις εγχώριες επιχειρήσεις. Αυτό περιλαμβάνει (στο ελάχιστο) την προσφορά τεχνολογίας στην τοπική κλίμακα ή καλύτερα τη διάχυση αυτής σε άλλες επιχειρήσεις της περιοχής. Επίσης συνεπάγεται απόκτηση προμηθειών από τις τοπικές επιχειρήσεις και πώληση παραγόμενων αγαθών ή υπηρεσιών σε τοπικούς συνεταιρικούς πελάτες. Συνολικά, όσο υψηλότερος είναι ο βαθμός ολοκλήρωσης της επενδύμενης εταιρίας στην τοπική οικονομία, τόσο αυξάνονται οι πιθανότητες μονιμότητας της παρουσίας της και μακροπρόθεσμης ύπαρξης της επένδυσης.

Αντίθετα, στην περίπτωση που η επενδύσιμη εταιρία έχει περιορισμένη επαφή ή δεν έχει αναπτύξει τους απαραίτητους δεσμούς με την περιοχή και την τοπική οικονομία, υπάρχει ο κίνδυνος της μείωσης (περικοπής) της παραγωγής και της απασχόλησης ως μέρος της συνολικής στρατηγικής της. Αυτή η αντίληψη, ωστόσο, θεωρεί ότι μια εγχώρια εταιρία θα δρούσε διαφορετικά εάν αποτελούσε τον κάτοχο της επιχείρησης ή των εγκαταστάσεων και παραμελεί το γεγονός ότι θα ήταν υπό τις ίδιες πιέσεις του διεθνούς ανταγωνισμού.(Muqui D. 1999)

Επίσης εντονότερες αρνητικές επιδράσεις στην αναπτυξιακή πορεία μιας περιοχής παρουσιάζονται όταν οι πολυεθνικές δεν αποτελούν απλά θύλακες αλλά εκμεταλλεζόμενες το πλεονέκτημα της ανταγωνιστικότητας τους στρέφονται προς την παρεμπόδιση περαιτέρω ανάπτυξης άλλων τοπικών επιχειρήσεων στον συγκεκριμένο παραγωγικό τομέα. Συνολικά, εάν οι εισροές των ΑΞΕ σε μια χώρα είναι αμελητέες σχετικά με το μέγεθος του εργατικού δυναμικού τότε και οι επιδράσεις τους στην παραγωγικότητα και τους μισθούς για το μέσο εργάτη να είναι επίσης αμελητέες.

Άλλη επίδραση των ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής αφορά την αναδιανομή του εισοδήματος, καθώς οι ξένες επιχειρήσεις προσφέρουν υψηλότερους μισθούς στο στελεχιακό δυναμικό τους απ' ότι οι τοπικές. Από την άλλη, υπάρχει η ανησυχητική αντίληψη παραγκωνισμού μεταξύ πολυεθνικών και τοπικών επιχειρήσεων, αφού οι πρώτες προχωρούν προς την προσέλκυση των πιο ικανών και ήδη καταρτισμένων απασχολούμενων από τις τοπικές εταιρίες προσφέροντας υψηλά επίπεδα μισθών παρά προς την αύξηση του αριθμού των απασχολούμενων και την εκπαίδευσή τους. Ωστόσο, δεν είναι σαφές ότι οι πολυεθνικές θα κινηθούν απαραίτητα με αυτόν τον τρόπο : στην πραγματικότητα, όταν στην τοπική αγορά ισχύει η πολιτική των χαμηλών μισθών, η οποία λειτουργεί ως παράγοντας προσέλκυσης των ΑΞΕ, οι πολυεθνικές με την εγκατάστασή τους έχουν λίγα κίνητρα να αναστρέψουν την κατάσταση αυτή. Επιπλέον, έχει αποδειχθεί ότι οι πολυεθνικές γενικά παρέχουν ένα σχετικά υψηλό επίπεδο εκπαίδευσης και κυρίως σε καθυστερημένες περιοχές όπου το απόθεμα του υψηλού ικανού εργασιακού δυναμικού είναι περιορισμένο (Μουκί D. 1999, WTO 1996) .

Αντίθετα, οι επιδράσεις των ΑΞΕ στην απασχόληση της χώρας προέλευσης είναι σε γενικές γραμμές αμυδρές και στην πραγματικότητα δεν υπάρχει σαφής απάντησηςτο είδος αυτών. Ιδιαίτερα όταν υπάρχει κίνδυνος διακοπής της λειτουργίας μιας επιχείρησης αυτό μπορεί να οδηγήσει προς πίεση των μισθών προς τα κάτω. Μελέτες υποστηρίζουν ότι η ανάπτυξη του

εμπορίου και των επενδύσεων των ΗΠΑ με το Μεξικό καθώς και της Δυτικής Ευρώπης με την Ανατολική Ευρώπη και την Ασία επέφερε μείωση των επιπέδων των μισθών ειδικά στους ανειδίκευτους⁷. Η βασική υπόθεση στηρίζεται στο ότι οι εξαγωγές δημιουργούν απασχόληση ενώ οι εισαγωγές την καταστρέφουν, όπως και η παραγωγή από ξένες θυγατρικές αντικαθιστά την παραγωγή της χώρας υποδοχής και την εγχώρια κατανάλωση. Από την άλλη, το ζήτημα που τίθεται θα πρέπει να είναι εάν το συνολικό άθροισμα των ΑΞΕ (εξερχόμενων και εισερχόμενων) αυξάνει ή μειώνει την εγχώρια απασχόληση. Άλλες μελέτες, οι οποίες εστιάζονται στα κίνητρα των ΑΞΕ, υποστηρίζουν ότι τέτοιες επενδύσεις παρακινούνται από την επιθυμία να άρουν την παραγωγή μεταξύ περιφερειών. Το ισοζύγιο πληρωμών αποτελεί έναν ακόμη παράγοντα ο οποίος δέχεται επιδράσεις από τις ΑΞΕ. Όταν συνολικά μια περιοχή / χώρα έχει εξαγωγικό προσανατολισμό⁸ και εγχώρια προστιθέμενη αξία, τότε το ισοζύγιο πληρωμών της είναι θετικό. Ωστόσο, έχει παρατηρηθεί ότι ενώ η αρχική επίδραση εισροών ΑΞΕ στο ισοζύγιο πληρωμών της χώρας υποδοχής μπορεί να είναι θετική, μεσοπρόθεσμα μετατρέπεται σε αρνητική καθώς οι πολυεθνικές αυξάνουν τις εισαγωγές των ενδιάμεσων αγαθών και προϊόντων, και προσανατολίζονται προς τη είσοδο κερδών στις χώρες καταγωγής τους(WTO 1996)⁹.

Η δομή της εγχώριας αγοράς αποτελεί έναν σημαντικό προσδιοριστικό παράγοντα εξέλιξης των ΑΞΕ μέσα σε αυτήν. Μια πρώτη πιθανή συνέπεια της εγκατάστασης ξένων επενδύσεων είναι οι πολυεθνικές να ακολουθήσουν, λόγω του ότι ασκούν μεγαλύτερη ανταγωνιστική δύναμη απ' ότι οι εγχώριες, μια ευρεία σειρά αυστηρών μέτρων η οποία θα οδηγήσει σε υψηλότερα κέρδη και χαμηλότερη αποδοτικότητα. Επιπλέον, εάν οι ΑΞΕ προσελκυσθούν από τις χώρες υποδοχής βασιζόμενες σε πολιτικές δασμών τότε θα επέλθει μαζική άφιξη ξένων εταιριών του τύπου « ακόλουθα τον αρχηγό» με αποτέλεσμα να υπάρξει υπερβολική παραγωγική διαφοροποίηση και εφαρμογή μη αποδοτικών και μικρής κλίμακας σχεδίων. Αντίθετα, μια δεύτερη πιθανή συνέπεια μπορεί να αποτελέσει η είσοδος των πολυεθνικών με παράλληλη κατάργηση της εγχώριας ολιγοπωλιακής δομής της αγοράς επιτείνοντας τον ανταγωνισμό και την υψηλή αποδοτικότητα. Η προσέλκυση ΑΞΕ σε μια περιοχή / χώρα γενικά οδηγεί προς τη συγκέντρωση παραγωγικών δραστηριοτήτων και τη δημιουργία εξωτερικών οικονομικών κλίμακας.

⁸ CERES (1996) Trade, Labour & Capital flows : The Less Developed Regions, The Single Market Review Series, Subseries VI- Aggregate and Regional Impact.

⁹ WTO (1996) Trade and Foreign Direct Investment, 9 October

Συμπερασματικά, η επίδραση των ΑΞΕ στη δομή και τη συμπεριφορά της αγοράς στις χώρες υποδοχής δεν είναι εύκολα προβλέψιμη. Η εμπειρία ωστόσο δείχνει να επικρατούν έντονες προανταγωνιστικές επιδράσεις. Τέλος, ιδιαίτερη προσοχή έχει δοθεί στη σχέση των ΑΞΕ με την εθνική οικονομική πολιτική και αυτονομία. Συγκεκριμένα, διερευνούνται οι επιδράσεις των ΑΞΕ στη δημόσια πολιτική, και το μέγεθος της επιρροής που ασκούν ξένες κυβερνητικές πιέσεις σε σχέση με τα εθνικά ενδιαφέροντα των χωρών υποδοχέων. Ένα πρώτο σημείο είναι ότι λόγω του διεθνοποιημένου οικονομικού περιβάλλοντος και της ευρείας σειράς επιλογών των ξένων εταιριών, οι θυγατρικές επιχειρήσεις έχουν τη δυνατότητα εναλλακτικών επιλογών και συνεπώς υποχωρητικότητας σε τυχόν δυσμενείς δημόσιες πολιτικές. Παράδειγμα αποτελεί η ευκολία άρσης των δραστηριοτήτων μιας πολυεθνικής προς άλλη περιοχή εξαιτίας κάποιας νέας κοινωνικής ή περιβαλλοντικής νομοθεσίας η οποία οδηγεί σε αύξηση του κόστους παραγωγής. Επιπρόσθετα, η ευκολία διεθνούς δανεισμού των επιχειρήσεων έχει ως συνέπεια την πιθανή κρατική αποθάρρυνση άσκησης άμεσων μακροοικονομικών ρυθμίσεων με σκοπό την εσωτερική ή εξωτερική ισορροπία. Όσον αφορά τον κίνδυνο τρωτότητας του κράτους και της αγοράς από ξένες κυβερνητικές πιέσεις και η επίδραση του στα εθνικά ενδιαφέροντα των χωρών υποδοχέων, είναι συνάρτηση του γεγονότος ότι η θυγατρική μιας πολυεθνικής είναι υπό την επιρροή δυο αρχών, της κυβέρνησης της χώρας υποδοχής και της κυβέρνησης της χώρας προέλευσης. Η θέσπιση μιας πολυμερούς συμφωνίας συμβάλλει στη διευθέτηση διαφωνιών όσον αφορά τη συμπεριφορά των πολυεθνικών ανάμεσα στις κυβερνήσεις προελεύσεις και άφιξης. Μεταξύ διμερών, περιφερειακών και πολυμερών συμφωνιών, οι τελευταίες επιτρέπουν τη δήλωση από τους συνυπογράφοντες ορισμένων εξαιρέσεων όσον αφορά «ευαίσθητους» τομείς. Συνολικά, η παραπάνω παρουσίαση της δράσης των ΑΞΕ στην αναπτυξιακή πορεία των χωρών έδειξε ότι είναι σαφώς θετική και συνεπώς ιδιαίτερης σημασίας αποτελεί για τις λιγότερο ανεπτυγμένες περιφέρειες καθώς οι ξένες επενδύσεις αποτελούν σημαντική πηγή κεφαλαίων. Οι περιοχές αυτές αποκομίζουν κύρια δυο ειδών οφέλη :

- εισφορά κεφαλαίου, η οποία συντελεί στην αύξηση της παραγωγικής ικανότητας των επενδύσεων και συνεπώς το ρυθμό ανάπτυξης τους, και
- πρόσβαση στα πλεονεκτήματα που μπορούν να παράσχουν οι πολυεθνικές επιχειρήσεις και κυρίως της τεχνογνωσίας και της δυνατότητας του εγχώριου εργατικού δυναμικού να αποκτήσει νέες ειδικότητες και τεχνικές διαχειρίσεις.

Συμπερασματικά, η παρουσία των ξένων εταιριών μέσω των ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής δημιουργεί ευεργετικές επιδράσεις στην παραγωγικότητα και την ανταγωνιστικότητα των εγχωρίων επιχειρήσεων. Δηλαδή, δίνεται η δυνατότητα σε αυτές να επεκταθούν παρά το επιχειρηματικό κίνδυνο στις παγκόσμιες αγορές και να παραμείνουν ανταγωνιστικές στο πεδίο των δραστηριοτήτων τους. Για τις χώρες προέλευσης των ΑΞΕ δημιουργούνται νέες ευκαιρίες, ειδικά στον τομέα των υπηρεσιών, καθώς με την εγκατάστασή τους σε μια συγκεκριμένη χώρα έχουν τη δυνατότητα (και μόνο με αυτόν τον τρόπο) να αποκτήσουν ένα ικανοποιητικό μερίδιο κεφαλαίων. Επιπρόσθετα, πραγματοποιούνται επενδύσεις στον τομέα των υποδομών και υπό της διαδικασίας της ιδιωτικοποίησης, οι οποίες απαιτούν ουσιαστικές κεφαλαιουχικές και τεχνολογικές επενδύσεις και είναι ιδιαίτερα ευεργετικές για τις αναπτυσσόμενες χώρες.

1.5 Πλαίσιο λειτουργίας των ΑΞΕ

Οι χώρες με σκοπό την αύξηση της ανταγωνιστικότητάς τους, την εκμετάλλευση των οικονομικών παραγόντων και την προώθηση των συμφερόντων τους προχωρούν προς τη σύναψη διάφορων συμφωνιών και συνθηκών. Οι Διμερείς Επενδυτικές Συμφωνίες (ΔΕΣ) αποτελούν το βασικό πλαίσιο μέσα στο οποίο οι ΑΞΕ λαμβάνουν χώρα και αφορούν τη σύναψη συμφωνίας μεταξύ δύο χωρών. Ως ανταπόκριση της ανάπτυξης των ΑΞΕ, όλο και περισσότερες χώρες αναζητούν να συμπεριληφθούν σε διμερείς συμφωνίες προστασίας επενδύσεων.

Ο μεγαλύτερος αριθμός ΔΕΣ πραγματοποιήθηκε μεταξύ αναπτυσσόμενων και ανεπτυγμένων χωρών, ενώ ο συνολικός αριθμός τους εκτιμάται ότι φτάνει τις 1300 από τις οποίες οι 600 πραγματοποιήθηκαν κατά τις αρχές της δεκαετίας του '90. Ο αρχικός σκοπός των συμφωνιών αυτών αποτελούσε η προσέλκυση ΑΞΕ μέσω παροχής πιστωτικών εγγυήσεων. Ωστόσο, παρά την αναβάθμιση τους χαρακτηρίζονται από έλλειψη σταθερότητας και από μονόπλευρη αντιμετώπιση αντικειμένων, αφού δεν περιλαμβάνουν ευρύτερα θέματα όπως η περιβαλλοντικοί προστασία ή η αειφόρος ανάπτυξη.

Συμπληρωματικά, οι συμφωνίες επενδύσεων οι οποίες θεσπίζονται δεν αφορούν μόνο διμερείς σχέσεις αλλά και πολυμερείς (multilateral, plurilateral) δηλαδή μεταξύ ενός αριθμού χωρών. Πρέπει να διευκρινιστεί ότι οι plurilateral συμφωνίες αποτελούν μέρος των multilateral συμφωνιών καθώς περιλαμβάνουν ένα μέρος συνυπογραφόντων σε σχέση με τις πρώτες. Μερικές παγκόσμιες πολυμερείς συμφωνίες που ασχολούνται με ειδικά θέματα των ΑΞΕ αποτελούν το Πολυμερές Επενδυτικής Εγγύησης Πρακτορείο και το Διεθνές Κέντρο για τη

Ρύθμιση Επενδυτικών Διαφορών έχοντας και οι δύο περίπου 130 συνυπογράφοντες. Σε περιφερειακό και πολυμερές (plurilateral) επίπεδο περιλαμβάνονται συμφωνίες που καλύπτουν μόνο τις ξένες επενδύσεις και αφορούν την ενοποίηση κανόνων για τις ξένες επενδύσεις μέσα από ένα ευρύτερο πλαίσιο κανόνων που ρυθμίζουν την οικονομική συνεργασία και ολοκλήρωση.

Ωστόσο, διαπιστώνεται γενικά ότι οι πολυμερείς όπως και οι διμερείς συμφωνίες απευθύνονται επίσης προς την επίλυση ορισμένων μόνο θεμάτων. Η έλλειψη συνολικότερων κανόνων και πολιτικής συνοχής θέτει σε κίνδυνο την ασφάλεια και την προβλεψιμότητα, σημεία τα οποία αποτελούν βασικούς στόχους των εμπορικών και επενδυτικών συμφωνιών.

1.6 Σημαντικότητα των ΑΞΕ

Οι ΑΞΕ παίζουν σημαντικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία και αποτελούν ένα από τα κυρίαρχα συστατικά μιας πετυχημένης συνταγής οικονομικής ευημερίας. Συνεπώς, οι ΑΞΕ αποτελούν εργαλεία επίτευξης των αναπτυξιακών στόχων και συγχρόνως ένα από τα στοιχεία κλειδιά της παγκοσμιοποίησης. Το τέλος του Β παγκοσμίου πολέμου αποτέλεσε σημείο εκκίνησης μιας άνευ προηγουμένου πορείας παγκόσμιας οικονομικής ανάπτυξης. Η οικονομική αυτή διαδρομή έφερε στην παγκόσμια οικονομική σκηνή αφενός τις πολυεθνικές επιχειρήσεις και αφετέρου τις άμεσες ξένες επενδύσεις. Η σημασία δε των τελευταίων ακολούθησε ρυθμούς αύξησης μεγαλύτερους από αυτούς του παγκόσμιου εμπορίου. Μάλιστα, κατά την διάρκεια των τελευταίων δυο δεκαετιών, αποτελούν ιδιαίτερο κεφάλαιο της οικονομικής επιστήμης.

Ειδικότερα την περίοδο 1986-1989 αλλά και το έτος 1995 η ανάπτυξη των ΑΞΕ δωδεκαπλασιάστηκε, από τα 25 δις \$ στα 315 δις \$, όταν για το ίδιο χρονικό διάστημα η αξία του παγκόσμιου εμπορίου οκταπλασιάστηκε, από 575 δις \$ στα 4900 δις \$. Μόνο για το 2003, η αξία των ΑΞΕ παγκοσμίως υπολογίστηκε στα 1711,78 δις \$ περίπου και, παρότι το 2004 παρατηρήθηκε μια μείωση του ρυθμού ανάπτυξης τους, οι προβλέψεις υποδεικνύουν την επιστροφή σε αυξανόμενους ρυθμούς ανάπτυξης τουλάχιστον ως το 2007.¹⁰

Από την δεκαετία του '70 και εξής, οι ΑΞΕ απασχολούν ολοένα και περισσότερο την οικονομική επιστήμη, η οποία διερεύνησε το εν λόγω φαινόμενο σχετικά πρόσφατα και αφού είχε επέλθει η συνειδητοποίηση της σημασίας των ΑΞΕ. Η σύγχρονη πραγματικότητα

¹⁰ World Investment Report 2004, UNCTAD

αποδεικνύει ότι οι αναπτυσσόμενες περισσότερο και οι αναπτυγμένες λιγότερο χρειάζονται επενδύσεις με αποτέλεσμα να κρίνεται απαραίτητη η επιλογή πολιτικών προσέγκυσης τους.

Οι επενδύσεις στην απλουστευμένη τους μορφή, δημιουργούν θέσεις εργασίας, που με τη σειρά τους δημιουργούν ζήτηση που ακολούθως δημιουργεί κέρδη και ακολούθως νέες επενδύσεις, νέες θέσεις εργασίας κ.τ.λ. Οι ΑΞΕ είναι ζωτικής σημασίας ειδικά αν μια χώρα διανύει το στάδιο της υπανάπτυξης, όπου οι επενδύσεις είναι λιγοστές ανύπαρκτες, η ανεργία διαγράφει ανοδική τροχιά, η ζήτηση και η παραγωγή μειώνεται, ακολουθεί η μείωση κερδοφορίας και, ακολούθως, η μείωση της απασχόλησης και όλα αυτά σε επαναλαμβανόμενη σειρά.¹¹

Οι άμεσες ξένες επενδύσεις αποτελούν αναγκαιότητα σε ότι αφορά την επίτευξη ικανοποιητικών ρυθμών ανάπτυξης. Η εισροή ΑΞΕ σε μια οικονομία, πέρα από την προφανή επίδραση της στον τομέα της απασχόλησης και των φορολογικών εσόδων από την νεοϊδρυθείσα επιχείρηση, είναι παραδεκτό ότι οδηγεί στην δυνατότητα μεταφοράς, διάχυσης και δημιουργίας οργανωτικού know-how στην εθνική οικονομία που δεν υπήρχαν πριν την έλευση της ξένης επένδυσης. Επίσης με έμμεσο τρόπο ισχυροποιεί την ανάπτυξη της οικονομίας, τονώνοντας την μέσα από την διαδικασία δημιουργίας ζήτησης από την πλευρά της ξένης επιχείρησης παροχής υπηρεσιών, ζήτηση την οποία έρχονται να καλύψουν τοπικές επιχειρήσεις. Δε χωρά αμφιβολία λοιπόν ότι οι ΑΞΕ προσφέρουν τόσα ώστε να είναι αναπόσπαστο κομμάτι της προόδου των εθνικών οικονομιών.

1.7 προσδιοριστικοί παράγοντες των ΑΞΕ

Όπως αναφέραμε και προηγουμένως τα μεγέθη των ΑΞΕ άρχισαν να αυξάνονται ουσιαστικά μετά το τέλος του Β παγκοσμίου πολέμου και με την ανάπτυξη των πολυεθνικών . Η δημιουργία των τελευταίων που ξεκίνησε κυρίως από τον Αμερικανικό χώρο, ήταν απότοκο συνθηκών και συγκυριών της εποχής εκείνης. Μελετώντας κανείς την εν λόγω περίοδο μπορεί να δει μια Ευρώπη η οποία στην προσπάθειά της να ανοικοδομήσει τις οικονομίες της, είναι ανοιχτή σε επενδύσεις ενώ παράλληλα διατηρεί υψηλούς προστατευτικούς δεσμούς έτσι ώστε να βοηθήσει την νηπιακή βιομηχανία στη μεταπολεμική της πορεία. Από την άλλη μεριά, οι ΗΠΑ εμφανίζουν έναν αξιοσημείωτο ρυθμό παραγωγής η οποία παρόλα αυτά δεν μπορεί να απορροφηθεί αποκλειστικά και μόνο από την εγχώρια ζήτηση. Λογική συνέπεια των παραπάνω

¹¹ Πουρναράκης Ε., « Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις», Αθήνα 2000

ήταν πολλές αμερικανικές επιχειρήσεις να ξεκινήσουν μια σειρά επενδύσεων στην αναπτυσσόμενη Ευρώπη προκείμενου να εισχωρήσουν στις αγορές της. Στο άνω σκηνικό προστέθηκαν προοδευτικά-κυρίως προς τα μέσα της δεκαετίας του 60 δυο ακόμη παράγοντες που λειτούργησαν καταλυτικά στην εκροή κεφαλαίων από τις ΗΠΑ στην Ευρώπη. Πρώτον θα μπορούσε κανείς να αναφέρει την ενεργειακή πολιτική των ΗΠΑ, οι οποίες προωθούσαν την αυτονομία τους σε πετρέλαιο μειώνοντας τις όποιες εισαγωγές ανεβάζοντας με τον τρόπο αυτό το κόστος του, όταν αντίθετα η Ευρώπη την ίδια περίοδο εισήγαγε φθηνό πετρέλαιο από την κοντινή Μέση Ανατολή. Έτσι οι επιχειρήσεις στις ΗΠΑ μπορούσαν επενδύοντας στην Ευρώπη να εκμεταλλευτούν το μικρότερο κόστος παραγωγής του πετρελαίου.¹² Δεύτερον είναι η νομισματική πολιτική των ΗΠΑ οι οποίες, με την πρόσδεση του δολαρίου στο χρυσό, υπερέτιμησαν το νόμισμα τους. Εξαιτίας του υπερετιμημένου δολαρίου, οι επιχειρήσεις επένδυσαν σε μια Ευρώπη υποτιμημένου σε σχέση με το δολάριο νομισμάτων, με αποτέλεσμα την ανταγωνιστικότητα των παραγόμενων εκεί προϊόντων.

Στον αντίποδα κατά την διάρκεια του 1970 και μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 90, η ενεργειακή κρίση που οδήγησε στην ακριβή εισαγωγή πετρελαίου στην Ευρώπη καθώς και το υποτιμημένο δολάριο μείωσαν τις αμερικανικές επενδυτικές ροές στην Ευρώπη αλλά δε τις τερμάτισαν. Ταυτόχρονα η υπερέτιμηση του Ιαπωνικού γεν μετά τη συμφωνία της Πλαζα (Plaza accord 1985) έφερε στο προσκήνιο της Ιαπωνικές ΑΞΕ, με την Ιαπωνία να είναι μέχρι τις αρχές του 90 ο μεγαλύτερος παγκόσμιος επενδυτής στις ΗΠΑ, στην Ανατολική και Νότια- Ανατολική Ασία και στην Ευρώπη. Λαμβάνοντας υπόψη την παραπάνω ιστορική αναδρομή της πορείας των ΑΞΕ μέχρι τις αρχές της δεκαετίας του 90 προκύπτουν ορισμένα συμπεράσματα ως προς τους παράγοντες που προσελκύουν ΑΞΕ σε μια χώρα ή μια περιοχή. Καταρχήν, η εισχώρηση σε μια αγορά η οποία προστατεύεται από υψηλούς δασμούς, όπως συνέβη τη δεκαετία του 60 στην Ευρωπαϊκή αγορά, αποτελεί ένα σημαντικό λόγο επένδυσης εντός της αγοράς αυτής ώστε να αποφευχθούν από την πλευρά της εταιρίας τα μέτρα εμπορικής πολιτικής που εφαρμόζει η εν λόγω χώρα. Ο περιορισμός του κόστους παραγωγής μιας επιχείρησης είναι ο δεύτερος κατά σειρά παράγοντας. Το φθηνότερο πετρέλαιο και τα φθηνότερα κόστη παραγωγής λόγω των φθηνότερων ευρωπαϊκών νομισμάτων οδήγησε τα κεφάλαια από τις ΗΠΑ στην Ευρωπαϊκή ήπειρο. Αντιστοίχως πολλές επιχειρήσεις επιλέγουν ως προορισμό των επενδύσεων τους τις αναπτυσσόμενες χώρες όπου υπάρχει χαμηλότερο εργατικό κόστος, ειδικά όταν αναφερόμαστε

¹² Σωτήρης Σ. Πετρόπουλος, Περιφερειακές συνεργασίες και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

σε παραγωγή που δεν απαιτεί εξειδικευμένο προσωπικό. Θα ήταν σφάλμα να μην παρατηρήσει κανείς ότι ενώ φθινό πετρέλαιο και νόμισμα σταμάτησαν να δίνουν συγκριτικό πλεονέκτημα στην Ευρώπη, οι εισροές ΑΞΕ αν και δεν αυξήθηκαν με τους προηγούμενους ρυθμούς δεν σταμάτησαν. Συνεπώς κανείς από τους προαναφερθέντες παράγοντες δεν προσδιορίζει αποκλειστικά το βαθμό προσέλκυσης των επενδύσεων, αλλά όλοι μαζί συμβάλλουν. Πράγματι οι διάφορες θεωρίες σχετικά με τις επενδύσεις που ακολούθησαν την εμφάνιση του φαινομένου αυτού κατέληξαν σε διάφορα μείγματα προσδιοριστικών παραγόντων περί την ανάληψη ή όχι μιας επενδυτικής απόφασης. Η πιο αναγνωρισμένη θεωρία του Dunning, στην οποία διατυπώνονται τα τρία βασικά κριτήρια πραγματοποίησης των επενδύσεων¹³ :

- ❖ Το ιδιοκτησιακό πλεονέκτημα (ownership advantage), με βάση το οποίο, προκειμένου μια εταιρία να προχωρήσει σε μια επένδυση θα πρέπει να κατέχει ένα ανταγωνιστικό πλεονέκτημα έναντι άλλων επιχειρήσεων, το οποίο θα εκμεταλλευτεί μέσα από την ίδρυση θυγατρικών.
- ❖ Το πλεονέκτημα της τοποθεσίας (location advantage), με βάση το οποίο ο τόπος πραγματοποίησης της επένδυσης προσδιορίζεται από τα πλεονεκτήματα που προσφέρει η τοποθεσία όπως π.χ. μειωμένη φορολογία, κόστος παραγωγής κ.α.
- ❖ Το πλεονέκτημα της εσωτερικοποίησης (Internalization advantage), με βάση το οποίο η επένδυση γίνεται εάν η δημιουργία θυγατρικής σε μια χώρα προσφέρει πλεονεκτήματα έναντι της παραχώρησης των δικαιωμάτων παραγωγής.

Με βάση την παραπάνω θεωρητική προσέγγιση, η χώρα δέκτης μπορεί λογικά να επηρεάσει μόνο το δεύτερο – το οποίο είναι από τα πιο καθοριστικά- όχι τόσο ως προς το αν θα επενδύσει μια επιχείρηση αλλά προς το που θα επενδύσει. Κρίνεται απαραίτητο να τονιστεί ότι παρά το γεγονός ότι πρόσφατα οι ΑΞΕ αντιμετωπίζονταν μεθοδολογικά ως ενιαίο φαινόμενο, έχει καταστεί κοινός τόπος ότι υπάρχουν τουλάχιστον τέσσερις διακριτές κατηγορίες ΑΞΕ ανάλογα με τη φύση της επένδυσης.

Οι κατηγορίες είναι οι ακόλουθες¹⁴ :

¹³ Clegg j. and Green S. “The Determinants of New FDI Capital Flows into EC: A Statistical Comparison of the USA and Japan” Journal of Common Market Studies, 1999

¹⁴ Sethi D. et al “Trends in foreign direct investment flows: a theoretical and empirical analysis”, Journal of International Business Studies, 2003

- Αναζήτηση αγορών, με βασικό στοιχείο για την πραγματοποίηση της επένδυσης η αγορά της φιλοξενούσας χώρας να διαθέτει ένα ελάχιστο μέγεθος.
- Αναζήτηση πόρων, όπου οι επενδυτές επιδιώκουν την πρόσβαση σε κάποια πρώτη ύλη.
- Αναζήτηση στρατηγικών πλεονεκτημάτων (asset), όπου οι συγκεκριμένες ΑΞΕ προσελκύονται κατά το μεγαλύτερο ποσοστό τους σε αναπτυγμένες χώρες που διαθέτουν απεριόριστο asset.
- Αναζήτηση ανταγωνιστικότητας, όπου η επένδυση γίνεται με σκοπό η επιχείρηση να γίνει πιο ανταγωνιστική και παραγωγική εκμεταλλευόμενη τα πλεονεκτήματα της φιλοξενούσας χώρας.¹⁵

Είναι σχεδόν αυταπόδεικτο πως μια χώρα δύναται να επηρεάσει ουσιαστικά μόνο την τετάρτη και εμμέσως την πρώτη και την τρίτη κατηγορία. Ως προς την αναζήτηση πρόσβασης σε πρώτες ύλες, η χώρα – δεκτής δεν μπορεί να παρέμβει αφού εκ των πραγμάτων η πρώτη ύλη ή που θα βρίσκεται σε αφθονία ή που θα εκλείπει. Άλλοι παράγοντες πέρα από τους προαναφερθέντες σχετικά με την προσέλκυση των επενδύσεων, η διεθνής βιβλιογραφία έχει εντοπίσει μια σειρά ακόμα λόγων που άλλοτε περισσότερο και άλλοτε λιγότερο επηρεάζουν την ελκυστικότητα των επενδύσεων. Οι σημαντικότεροι είναι οι ακόλουθοι:

1. Η οικονομική μακροοικονομική και πολιτική σταθερότητα: Καμία επιχείρηση δεν επενδύει σε μια χώρα που ενδέχεται αργότερα να κρατικοποιήσει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις ή που τα μακροοικονομικά τους μεγέθη (π.χ. πληθω ρισμός, κόστος δανεισμού)δεν ευνοούν σταθερότητα¹⁶.

2. Οι υπάρχουσες υποδομές: Η ύπαρξη σύγχρονων και εκτεταμένων υποδομών οι οποίες μειώνουν τα κόστη μεταφοράς και μετέπειτα ευνοούν εξαγωγές σε γειτονικές χώρες επηρεάζουν σε σημαντικό βαθμό την προσέλκυση ΑΞΕ¹⁷.

3. Η τοπική διακυβέρνηση και το εύρος της διαφθοράς: Η χώρα θα πρέπει να είναι σε θέση να εγγυηθεί ότι θα παρέχει ίση μεταχείριση προς όλες τις επιχειρήσεις και οι τελευταίες θα τυγχάνουν ουδέτερης – αν όχι ευνοϊκής – συμπεριφοράς από τους κυβερνητικούς φορείς¹⁸.

¹⁵ Yuping Zhou & Sanjaya Lall. “The impact of China’s FDI surge on FDI in South-East Asia: Panel data analysis for 1986-2001” April 2005

¹⁶ Sethi D. et al “Trends in foreign direct investment flows: a theoretical and empirical analysis”, Journal of International Business Studies, 2003

¹⁷ Nabende, A et al ”FDI, Regional Economic Integration and Endogenous Growth: Some Evidence from Southeast Asia”2001

4. Ιδιωτικοποιήσεις και επενδυτικό περιβάλλον : Η δημιουργία ενός ελκυστικού επενδυτικού περιβάλλοντος με μειωμένη φορολογία για τα πρώτα χρόνια της επένδυσης, χαλαρούς εργατικούς νόμους κ.α. έχει διπλό χαρακτήρα: αφενός υποστηρίζει την πορεία των ιδιωτικοποιήσεων αφετέρου προσελκύει επιπλέον επενδυτικά κεφαλαία¹⁹.

5. Εργατικό δυναμικό: Ισχυρότατο πλεονέκτημα θεωρείται είτε η ύπαρξη χαμηλού κόστους εργατικού δυναμικού είτε η ύπαρξη υψηλού μορφωτικού επιπέδου και εξειδίκευσης.

6. Υποτιμημένο νόμισμα: Αν και ένα νόμισμα δεν παραμένει υποτιμημένο για μεγάλα διαστήματα, παρόλα αυτά συνεπάγεται για τις εξαγωγικού χαρακτήρα ΑΞΕ ανταγωνιστικότερα προϊόντα προς εξαγωγή.

7. Βαθμός απελευθέρωσης εμπορίου : Από τη μια μεριά όταν το εμπόριο υπόκειται σε περιοριστικούς δασμούς προσελκύονται ΑΞΕ που στοχεύουν στη διείσδυση εντός της προστατευμένης αγοράς. Από την άλλη πλευρά όμως, η πορεία προς την απελευθέρωση του εμπορίου αφενός προσφέρει ευνοϊκότερα μακροοικονομικά στοιχεία αφετέρου προσελκύει ΑΞΕ εξαγωγικού χαρακτήρα²⁰.

8. Οι ήδη υπάρχουσες ΑΞΕ: Στην περίπτωση αυτή το ρίσκο επένδυσης είναι μικρότερο με βάση τις πληροφορίες που αντλούνται από τις προγενέστερες ΑΞΕ στην περιοχή. Εύλογο θεωρείται πως για την προσέλκυση επένδυσης δεν απαιτείται η ταυτόχρονη ύπαρξη όλων των παραγόντων, αλλά αρκεί έστω και ένα τμήμα αυτών ή ακόμα και ένας παράγοντας.

1.7 Οι προσδιοριστικοί παραγοντες των ΑΞΕ στις χωρες υποδοχης

Με βάση την προηγούμενη τοποθέτηση και παρουσίαση των σημερινών οικονομικών τάσεων αναπτύσσεται σε αυτήν την ενότητα το πλαίσιο παραγόντων που συνθέτουν την κινητικότητα και εγκατάσταση των ΑΞΕ στις χώρες υποδοχείς. Η χωροθέτηση των ΑΞΕ σε μια περιοχή είναι συνυφασμένη με την ύπαρξη συγχρόνως τριών παραγόντων²¹ :

- Ύπαρξη πλεονεκτημάτων των συγκεκριμένων εταιριών (π.χ. κατάλληλη τεχνολογία), τα οποία με τη ορθή εκμετάλλευση μπορούν να αντισταθμίσουν τα πρόσθετα κόστη των ιδρυόμενων παραγωγικών υποδομών σε ένα ξένο περιβάλλον και να ξεπεραστούν τα μειονεκτήματα σχετικά με τις τοπικές εταιρίας.

¹⁸ FDI for Development: Maximizing benefits, minimizing costs” October 2002

¹⁹ De Mello, L “Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth” October 1997

²⁰ Galan J and Benito J. “Determinant Factors of Foreign Direct Investment: some empirical evidence”2001

²¹ United Nations (1998) World Investment Report 1998 Trends and Determinants

- Ύπαρξη τοπικών πλεονεκτημάτων στην χώρα υποδοχής (μεγάλες αγορές, χαμηλό κόστος πόρων ή ανώτερη υποδομή).
- Οφέλη από τη διερεύνηση των πλεονεκτημάτων της κάθε ιδιοκτησίας αλλά και της τοπικής περιοχής από τη διεθνοποίηση, π.χ. μέσω συναλλαγών ΑΞΕ παράμεσω μονομερούς διαδικασίας του εμπορίου.

Το πρώτο και το τρίτο χαρακτηριστικό αποτελούν προσδιοριστικοί παράγοντες με κύριο προσανατολισμό τη μορφή των εταιριών, ενώ το δεύτερο της περιοχής. Εάν ισχύει μόνο ο πρώτος παράγοντας τότε οι εταιρίες θα βασιστούν στις εξαγωγές μέσω έγκρισης ή πώλησης πατεντών με σκοπό την εξυπηρέτηση της ξένης αγοράς, ενώ εάν ισχύει και ο τρίτος παράγοντας τότε οι ΑΞΕ αποτελούν την προτιμώμενη μορφή εξυπηρέτησης ξένων αγορών αλλά με την προϋπόθεση ύπαρξης χωροθετικών πλεονεκτημάτων.

Οι παράγοντες προσδιορισμού προσέλκυσης ΑΞΕ και το πλαίσιο ανάλυσης αυτών το οποίο ακολουθεί είναι : πρώτον ο ρόλος των εθνικών πολιτικών και ιδιαίτερα η διαδικασία φιλελευθεροποίησης των πολιτικών. Στη συνέχεια παραθέεται η επίσης καταλυτική σημασία των οικονομικών παραγόντων για την αναπτυξιακή διαδικασία μέσω μιας σειράς συνιστωσών. Τέλος, ακολουθεί η παράθεση των μέτρων διευκόλυνσης της επιχειρηματικότητας²². Ο παράγοντας αυτός βασίζεται στο γεγονός ότι, καθώς η παγκόσμια οικονομία γίνεται περισσότερο ανοιχτή στις διεθνείς επιχειρηματικές αλληλεπιδράσεις, οι χώρες ανταγωνίζονται όλο και περισσότερο για μεγαλύτερη προσέλκυση ΑΞΕ όχι μόνο μέσω βελτίωσης των πολιτικών και οικονομικών προσδιοριστικών παραγόντων αυτών, αλλά και μέσω λειτουργίας μέτρων διευκόλυνσης κατά την περίοδο προ- δράσης των επενδύσεων. Αν και αυτός ο παράγοντας δεν είναι τόσο σημαντικός όσο οι δυο πρώτοι, λαμβάνει όλο και μεγαλύτερη προσοχή.

Η πολιτική των ΑΞΕ ως προσδιοριστικός παράγοντας. Οι κεντρικές πολιτικές των ΑΞΕ αποτελούνται από μια σειρά κανόνων και ρυθμίσεων που σκοπό έχουν να επηρεάσουν την τομεακή σύνθεση ή τη γεωγραφική προέλευση αυτών, ενθαρρύνοντας συγκεκριμένες οικονομικές δραστηριότητες. Αναλυτικότερα, οι πολιτικές εμπορίου παίζουν τον πιο σημαντικό ρόλο καθώς υπάρχει έντονη συσχέτιση μεταξύ των ροών ΑΞΕ και των εμπορικών συναλλαγών. Παράδειγμα οι ασιατικές χώρες υιοθέτησαν πολιτικές προσέλκυσης ΑΞΕ και εμπορικές πολιτικές με σκοπό την έμμεση οικονομική συνεισφορά των υπερεθνικών επιχειρήσεων στις εξαγωγές (π.χ. Χονγκ-Κονγκ και Κίνα υιοθέτησαν πολιτικές μη κρατικής παρέμβασης στο

²² Χατζηδημητρίου Γιάννης (2003) «Λόγοι και Στρατηγικές Διεθνοποίησης και οι Ελληνικές Επιχειρήσεις» Αθήνα

εμπόριο και τις ΑΞΕ). Άλλες μορφές πολιτικών που έχουν άμεση επίδραση στις ΑΞΕ αποτελούν οι ιδιωτικοποιήσεις και οι διεθνείς συμφωνίες. Οι ιδιωτικοποιήσεις αποτελούν ειδική περίπτωση εξαγοράς αφού εάν η επιχείρηση αποτελεί φυσικό ή σχεδόν φυσικό μονοπώλιο η πώληση της σε ξένους επενδυτές σημαίνει πρόσφορα ενός μονοπωλίου από κρατικό σε ιδιωτικό μέσο (United Nations 1999)²³. Οι πολιτικές των ΑΞΕ διαφέρουν διακρατικά ανάλογα με την οικονομική και κοινωνική διάρθρωση της κάθε χώρας αλλά και διαχρονικά αφού μετά τα μέσα της δεκαετίας του '80 οι οικονομικές πολιτικές είναι βασισμένες περισσότερο στην αγορά.

Αποτέλεσμα το καθεστώς πολιτικών των ΑΞΕ σε συνδυασμό με των εμπορικών πολιτικών είναι περισσότερο φιλελεύθερο συνθέτοντας ένα περισσότερο συνεκτικό πλαίσιο πολιτικών. Από την άλλη, το φιλελεύθερο οικονομικό περιβάλλον αποτελεί ένα καταλυτικό παράγοντα προσέλκυσης ΑΞΕ (επιτρέποντας και ενθαρρύνοντας την είσοδο αυτών) αλλά δεν είναι και ο μοναδικός (εξαιρέση στην Αφρική). Σε γενικές γραμμές, η φιλελευθεροποίηση των ΑΞΕ αποτελεί μια δυναμική διαδικασία η οποία περιλαμβάνει τις εξής φάσεις: α) αντιστάθμιση ή απομάκρυνση των διαστρεβλώσεων της αγοράς, οι οποίες αποτελούσαν παραδοσιακά περιορισμοί προς τους ξένους ιδιαίτερα επενδυτές, και των κινήτρων και χορηγήσεων οι οποίοι μεροληπτούν υπέρ τους η κατά τους, β) επέκταση θετικών προτύπων μεταχείρισης ξένων επενδυτών (μέσω νόμων και διεθνών συμφωνιών), γ) επέκταση επίβλεψης της αγοράς για τη διαβεβαίωση της κατάλληλης λειτουργίας της (οι περισσότερες χώρες έχουν θεσπίσει μηχανισμούς για την επίβλεψη διεθνών συγχωνεύσεων και εξαγορών, συναλλάγματος αποθέματος και χρηματοοικονομικών αγορών). Οι δύο πρώτοι παράγοντες είναι πολύ βασικοί για τη φιλελευθεροποίηση των ΑΞΕ αλλά εξαρτώνται σημαντικά από τον τρίτο παράγοντα.

Η επίδραση της παγκοσμιοποίησης. Η σχέση των πολιτικών των ΑΞΕ με την παγκοσμιοποίηση είναι αλληλοεξαρτώμενα. Η φιλελευθεροποίηση των εθνικών πολιτικών συνέβαλε στην αύξηση της διεθνούς παραγωγής μέσω των πολυεθνικών επιχειρήσεων. Συγχρόνως η πρόοδος φιλελευθεροποίησης του εμπορίου όπως και η τεχνολογική πρόοδος στις τηλεπικοινωνίες και τις μεταφορές επέτρεψαν στην υιοθέτηση από τις πολυεθνικές περιφερειακών και παγκόσμιων στρατηγικών, και στην ολοκλήρωση των παραγωγικών δομών σε περιφερειακό ή παγκόσμιο επίπεδο η οποία δημιουργεί κίνητρα για φιλελευθεροποίηση των πολιτικών των ΑΞΕ. Αυτή η δίπολη ενδυναμωμένη διαδικασία έχει στην πραγματικότητα

²³ UNCTAD, World investment report: Transnational corporations, extractive industries and developments, New York, 2007

διαμορφώσει την διεθνή παραγωγή την τελευταία περίοδο και την έχει οδηγήσει προς ένα πιο ολοκληρωμένο επίπεδο από εκείνο που βασίζονταν στο μονομερές κλαδικό εμπόριο και τις ροές χρηματοοικονομικού κεφαλαίου. Αυτή η επιταχυνόμενη διαδικασία φιλελευθεροποίησης των ΑΞΕ έχει επίσης οδηγήσει τις χώρες προς την υιοθέτηση περισσότερο φιλελευθέρων πολιτικών σε βιομηχανίες όπου επί μακρά περίοδο θεωρούνταν ευαίσθητες (π.χ. τηλεπικοινωνίες, αερομεταφορές) και προς την είσοδο μορφών ΑΞΕ που θεωρούνταν λιγότερο επιθυμητές όπως η θέσπιση εξ' ολόκληρου ιδιοκτητών επιδοτήσεων, συγχωνεύσεων και εξαγορών, και η συμμετοχή σε προγράμματα ιδιωτικοποίησης. Έτσι, οι πολυεθνικές λόγω της ευρύτερης περιοχής χωροθέτησης τους έχουν γίνει περισσότερο επιλεκτικές και απαιτητικές (United Nations 1999)²⁴.

Ωστόσο, ενώ η φιλελευθεροποίηση των ΑΞΕ έχει συμβάλει στην επιτάχυνση των ροών τους, παράλληλα λαμβάνει χώρα η διαδικασία μείωσης των κερδών με αποτέλεσμα την απώλεια της αποδοτικότητας της φιλελεύθερης πολιτικής των ΑΞΕ ως ένας καθοριστικός παράγοντας χωροθετικής προσέλκυσης. Έτσι, η επιτάχυνση της φιλελευθεροποίησης των ΑΞΕ αλλά και η ταυτόχρονη εξασθένιση της αποδοτικότητας του ως ο προσδιοριστικός παράγοντας των ΑΞΕ έχουν επεκτείνει το πεδίο πολιτικών αυτών. Συγκεκριμένα, έχει δοθεί προσοχή σε άλλες πολιτικές που μπορεί να επηρεάσουν τις ΑΞΕ. Αυτές συνιστούν τον εξωτερικό κύκλο των πολιτικών και διαιρούνται σε μακρό- οικονομικές και μακρό- οργανωτικές πολιτικές.

- Οι μακρό- οικονομικές πολιτικές αφορούν νομισματικές και δημοσιονομικές πολιτικές περιλαμβάνοντας εκείνες που επηρεάζουν τους φόρους και τις τιμές συναλλάγματος (πληθωρισμό, επιτόκια άρα κόστος κεφαλαίου, φόρους άρα βαθμό προσέλκυσης ΑΞΕ, τιμές συναλλάγματος όπου επηρεάζουν τις τιμές των περιουσιακών στοιχείων και την ανταγωνιστικότητα εξαγωγών μέσα από τις ξένες συσχετίσεις).
- Οι μακρό- οργανωτικές πολιτικές επηρεάζουν τα μοντέλα κατανομής των πόρων όπως και τη δομή και την οργάνωση των οικονομικών δραστηριοτήτων και περιλαμβάνουν τις :

1. Διορθωτικές πολιτικές, οι οποίες επηρεάζουν την βιομηχανική σύνθεση της μεταποίησης (π.χ. πολιτικές για ανατέλλοντες ή δυομενες βιομηχανίες), τη χωρική σύνθεση οικονομικών δραστηριοτήτων (π.χ. πολιτικές περιφερειακής ανάπτυξης), τη λειτουργική σύνθεση

²⁴ United Nations (1998) World Investment Report 1998, Trends and Determinants

δραστηριοτήτων και τη σύνθεση δραστηριοτήτων ανά είδος ιδιοκτησίας και έντασης της σύνθεσης (π.χ. απορύθμιση των βιομηχανιών υπηρεσιών). Μερικές από αυτές έχουν χρησιμοποιήσει στο περιβάλλον των ΑΞΕ. Παλαιότερα, οι αναπτυσσόμενες χώρες ενθάρρυναν την πρόσφορα τεχνολογίας μέσω των ΑΞΕ. Πρόσφατα οι πολιτικές αυτές είναι περισσότερο προσανατολισμένες προς το περιβάλλον υποδοχής είτε έχει σχέση με την τεχνολογία είτε με μικρές και μεσαίου επιπέδου επιχειρήσεις.

2. Πολιτικές που ελέγχουν τη λειτουργία αγορών- παραγόντων όπως πολιτικές αγορών εργασίας που μπορεί να έχουν ενθαρρυντική ή αποθαρρυντική επίδραση στις εισερχόμενες ΑΞΕ.

3. Πολιτικές που επηρεάζουν την προμήθεια και ποιότητα των παραγωγικών πόρων στην υποδεχόμενη χώρα (π.χ. οι πολιτικές εκπαίδευσης και υγείας αυξάνουν την ποιότητα του ανθρώπινου κεφαλαίου)

Συνοπτικά : α) το νέο οικονομικό περιβάλλον απαιτεί κατάλληλο επενδυτικό περιβάλλον, β) η αποδοτικότητα των, σχετικά με τις ΑΞΕ, πολιτικών πρέπει να συνδέεται με μια ευρύτερη ομάδα πολιτικών, γ) η ανάγκη για εμφάνιση νέων πεδίων πολιτικών που δεν θα κινούνται σε παραδοσιακά πλαίσια, όπως π.χ. παραγωγής και εκμετάλλευσης υπάρχοντων κεφαλαίων, αλλά μέσω των πολυεθνικών σε νέους τύπους μέσων, και δ) η αντίληψη ότι η αποδοτική εθνική πολιτική ΑΞΕ απαιτεί πλήρη κατανόηση των παραγόντων που προσδιορίζουν τις πολυεθνικές.

Επιχειρηματικό περιβάλλον: Τα μέτρα του επιχειρηματικού περιβάλλοντος αφορούν προσπάθειες προώθησης /διαφήμισης, την παροχή κινήτρων προς ξένους επενδυτές, τη μείωση « κόστους προσπαθειών » για την ίδρυση επιχειρήσεων (βελτίωση διοικητικής αποδοτικότητας) και την παροχή ανέσεων που αναβαθμίζουν την ποιότητα ζωής του νέου περιβάλλοντος διαμονής τους. Οι πολιτικές αυτές υιοθετήθηκαν κύρια από μη προσελκύσιμες χώρες ΑΞΕ εξαιτίας της συνεχιζόμενης αρνητικής γνώμης των ξένων επενδυτών γι' αυτές ακόμα και μετά από μια διαδικασία μετασχηματισμού των πολιτικών των ΑΞΕ σε ένα πιο ευνοϊκό πλαίσιο. Γενικά, τα μέτρα αυτά εφαρμόστηκαν από χώρες που « ήθελαν να κάνουν και κάτι ακόμη». Ωστόσο, πρέπει να καταστεί σαφές ότι το μέτρο αυτό δεν επαρκεί για την προσέλκυση ΑΞΕ, απλά αποτελεί ένα μέσο συνεισφοράς στο ευρύτερο πλαίσιο πολιτικών σε περιοχές ή χώρες που δεν υπάρχει επαρκής πληροφόρηση για την αναδιάρθρωση και βελτίωση των πολιτικών ΑΞΕ ή για συγκεκριμένα επενδυτικά σχέδια.²⁵

²⁵ United Nations (1998) World Investment Report 1998, Trends and Determinants

Οικονομικοί προσδιοριστικοί παράγοντες: Οι οικονομικοί παραδοσιακοί παράγοντες προσδιορισμού ΑΞΕ25 αποτελούν οι φυσικοί παράγοντες, το μέγεθος των αγορών και άλλοι παράγοντες.

Αναλυτικότερα :

- i. Φυσικοί παράγοντες. Ιστορικά ο πιο σημαντικός παράγοντας προσδιορισμού των ΑΞΕ στις χώρες υποδοχής αποτελούσε η διαθεσιμότητα των φυσικών πόρων. Ωστόσο, μετά το Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο η σημαντικότητα του παράγοντα αυτού υποβαθμίστηκε. Στην περίπτωση ακόμα που η διάθεση των φυσικών πόρων έπαιξε σημαντικό ρόλο για την προσέλκυση ΑΞΕ, δεν επαρκούσε πλήρως, αφού αυτή η μορφή του συγκριτικού πλεονεκτήματος συνήθως συντελεί προς αύξηση του εμπορίου παρά των ΑΞΕ. Έτσι, οι επιχειρήσεις δίνουν μεγαλύτερη σημασία στην ύπαρξη τεχνικών ειδικοτήτων ή υποδομών. Τέλος, το μέγεθος των εισερχόμενων ΑΞΕ, που προσελκύεται από τη διάθεση φυσικών πόρων, δεν έχει μειωθεί σε απόλυτο μέγεθος αλλά σε σχετικό.
- ii. Αγορές χωρών. Για την προσέλκυση ΑΞΕ προσανατολισμού αγοράς σημαντικό ρόλο είχαν το μέγεθος της αγοράς σε απόλυτο μέγεθος και σε σχέση με το μέγεθος και το εισόδημα του πληθυσμού, και η ανάπτυξη της αγοράς.
- iii. Άλλοι παράγοντες. Η διαθεσιμότητα χαμηλού κόστους ανειδίκευτου εργασιακού δυναμικού (για τις πολυεθνικές εταιρίες των οποίων τα προϊόντα τους είναι εντάσεως εργασιακού δυναμικού)

Η σημασία των τριών παραπάνω ομάδων παραγόντων προσέλκυσης ΑΞΕ δεν έχει εξαλειφθεί αλλά έχει μειωθεί η σημαντικότητα της μπροστά στο φαινόμενο της παγκοσμιοποίησης, η οποία έχει επιβάλλει μια νέα ιεράρχηση προσδιοριστικών παραγόντων και νέες προτεραιότητες και ανάγκες των πολυεθνικών. Έτσι, η τεχνολογική πρόοδος και η καινοτομία (τεχνολογικές βελτιώσεις στα προϊόντα περιλαμβάνοντας υπηρεσίες και διαδικασίες όπως το marketing, πρόοδος στις μεταφορές και τηλεπικοινωνίες), ορίζονται ως ένας από τους πιο καταλυτικούς παράγοντες προσέλκυσης των ΑΞΕ αφού αποτελούν μέσο διευκόλυνσης της πρόσβασης των πολυεθνικών στις χώρες υποδοχής.

Στην οικονομική πραγματικότητα των εμπορικών φραγμών, περιορισμών στους συντελεστές παραγωγής και των κυρίαρχων μη-εμπορεύσιμων υπηρεσιών, οι πολυεθνικές υιοθετούσαν διαφορετικές στρατηγικές βασισμένες στις ξένες θυγατρικές, οι οποίες ήταν σχετικά

ανεξάρτητες από τις μητρικές εταιρίες και χωρίς δεσμούς με άλλες θυγατρικές της ίδιας μητρικής εταιρίας. Έτσι, ήταν περισσότερο οριζοντίως οργανωμένες επιχειρήσεις, ενώ οι καθέτως ολοκληρωμένες δομές ήταν περιορισμένες από τις πολυεθνικές προσανατολισμού φυσικών πόρων. Η διαδικασία της παγκοσμιοποίησης συνέβαλλε στην αύξηση των κάθετων ολοκληρωμένων δομών πολυεθνικών. Οι στρατηγικές απλής ολοκλήρωσης αποτελούν το πρώτο βήμα προς αυτήν την κατεύθυνση. Οι τρεις ομάδες χωροθετησης των οικονομικών προσδιοριστικών παραγόντων εμπλέκονται με διαφορετικούς τρόπους σε αυτές τις στρατηγικές:

- Πόροι. Οι χώρες που διαθέτουν άφθονο ανειδίκευτο εργατικό δυναμικό δεν αποτελούν ελκυστικές περιοχές των ΑΞΕ, γι' αυτό θα πρέπει να κινηθούν προς την απόκτηση εκτός της απασχόλησης και άλλου πλεονεκτήματος ώστε να αυξηθούν οι ανταγωνιστικές δυνατότητες του.

- Αποδοτικότητα. Οι σημαντικότεροι παράγοντες της στρατηγικής αυτής αποτελούν η μείωση κόστους του εργατικού δυναμικού και των φυσικών υποδομών, και η παραγωγικότητα. Η έλλειψη αυτού του παράγοντα οδηγεί στην μετακίνηση των ΑΞΕ προς άλλες χώρες.

- Αγορές. Η αγορά μιας χώρας δεν αποτελεί τον πρωταρχικό παράγοντα αλλά η πρόσβαση σε διεθνείς αγορές ή τουλάχιστον σε αγορές ανεπτυγμένων χωρών. Δηλαδή η πρόσβαση σε μεγάλες ανεπτυγμένων χωρών αγορές αποτελεί ένα σημαντικό συγκριτικό πλεονέκτημα το οποίο αναστέλλεται όταν περιορίζεται από δασμούς.

Επιπλέον, οι διαφόρων ειδών βελτιώσεις στο οικονομικό περιβάλλον έχουν οδηγήσει τις πολυεθνικές να υιοθετούν περισσότερο σύνθετες έντασης ανταγωνισμού στρατηγικές, έτσι ώστε να αναζητούν τοποθεσίες όπου θα μπορούν να συνδυάζουν πιο αποδοτικά τα εν κίνηση κεφάλαια τους με τους σταθερούς πόρους που χρειάζονται για να παράγουν αγαθά και υπηρεσίες προς τις αγορές που εξυπηρετούν.

Εκτός από το επιχειρησιακό ενεργητικό που έχει δημιουργηθεί σε μια περιοχή, οι προσδιοριστικοί παράγοντες που σχετίζονται με την ανταγωνιστικότητα-αύξηση των ΑΞΕ είναι:

- Οικονομίες συγκέντρωσης
- Υποδομές
- Μεγάλο εύρος πόρων (όχι μόνο φυσικούς πόρους, χαμηλού κόστους εργατικό δυναμικό και μηχανολογικές δεξιότητες αλλά λειτουργίες όπως λογιστικά, νομικές υπηρεσίες, εξαγορά και marketing, και υποστήριξη χρηματοοικονομική).
- Εξειδικευμένοι πόροι. Προσέλκυσης εξειδικευμένων ΑΞΕ μέσω ειδικών τύπων δεξιοτήτων.

- Ανταγωνιστική τιμή πόρων και υποδομών.

• Αγορά. Οι μεγάλες αγορές είναι σημαντικές για τη σύνθεση ολοκλήρωση στρατηγικών βασισμένες σε οικονομίες κλίμακας και εύρους. Αν και η φιλελευθεροποίηση του πολυμερούς εμπορίου έχει μειώσει τη σχέση πρόσβασης της αγοράς μέσω των ΑΞΕ για πολλά προϊόντα, συνεχίζει να είναι σημαντική για μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες, φθαρτά αγαθά, προϊόντα στα οποία η ανταγωνιστικότητα απαιτεί ταχεία ανταπόκριση στην ανταλλαγή καταναλωτικών προτιμήσεων.

Επίδραση διεθνούς πολιτικής: Οι χώρες με σκοπό την προσέλκυση και την αναβάθμιση της ποιότητας των ΑΞΕ προχωρούν προς τη σύναψη διεθνών συμφωνιών, ισότιμων, περιφερειακών και πολυ-μερών. Αναλυτικότερα :

- Ισότιμες συμφωνίες. Οι ισότιμες συμφωνίες πραγματοποιούνται συνήθως ανάμεσα σε ανεπτυγμένες χώρες ή μεταξύ αναπτυσσόμενες και μεταβατικές χώρες με σκοπό την προώθηση επενδύσεων (βελτίωση επενδυτικού περιβάλλοντος).

- Περιφερειακές συμφωνίες. Οι περιφερειακές συμφωνίες θεσπίζονται και λειτουργούν μέσα στο πλαίσιο περιφερειακής ολοκλήρωσης(ΠΠΟ). Το ΠΠΟ διαμορφώνεται κύρια από το βάθος και τον σκοπό της ολοκλήρωσης, δηλαδή διακυμαίνεται από ένα καθεστώς ελεύθερου εμπορίου μέχρι και πλήρη οικονομική ολοκλήρωση²⁶. Ένα «επιφανειακό» ΠΠΟ, το οποίο πάγεται μείωση των δασμών ανάμεσα στα κράτη μέλη και τήρηση εξωτερικών δασμών στα μη μέλη, μπορεί να έχει επίδραση στις ΑΞΕ μέσω του εμπορίου ή στρατηγικών αντιδράσεων προς τους ανταγωνιστές και την ανάπτυξη. Ένα «βαθύτερο πλαίσιο», το οποίο επίσης επιτρέπει κίνηση του κεφαλαίου (περιλαμβάνοντας και τις ΑΞΕ), αναμένεται να επηρεάσει τους προσδιοριστικούς παράγοντας επενδύσεων των πολυεθνικών.

Γενικά, το ΠΠΟ συμβάλλει προς την ολοκλήρωση των περιοχών και επιδρά στους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΑΞΕ μέσω περισσότερων καναλιών. Επιπλέον, όσο το ρυθμιστικό πλαίσιο των ΑΞΕ εναρμονίζεται όλο και περισσότερο σε μια περιοχή, τόσο περισσότερο αυξάνεται η σημαντικότητα του στους οικονομικούς προσδιοριστικούς παράγοντες των πολυεθνικών στις αποφάσεις της ακριβής εγκατάσταση τους. Η αξιοπιστία του ΠΠΟ αποτελεί το δεύτερο σημαντικό παράγοντα και επιβεβαιώνεται από τη λειτουργία των πρόσφατων ΠΠΟ, οι οποίοι έχουν σημαντική επίδραση στις ΑΞΕ λόγω του πιο αυστηρού χαρακτήρα τους σε σχέση με προηγούμενων. Τέλος, τρίτος παράγοντας που συμβάλλει στη

²⁶ Κυρκιλής Δημήτριος, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2007

διαμόρφωση των χωρών μελών και θεσμικών δεσμών μεταξύ αυτών όπως π.χ. το είδος και επίπεδο του εμπορίου και των εμποδίων των ΑΞΕ. Η επίδραση ενός ΠΠΟ στους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΑΞΕ σε χώρες που έχουν ήδη θεσπίσει σημαντικές οικονομικές συνδέσεις, θα εξαρτηθεί από την απόκλιση της εφαρμογής της με της υπάρχουσας εγχώριας πολιτικής.

Συνοπτικά : α) το ΠΠΟ θέτει μια διαφορετική προοπτική οικονομικών συναλλαγών, τη διευκόλυνση πρόσβασης στις περιφερειακές αγορές αντί παραδοσιακά των εθνικών, β) καθίσταται σημαντικής σημασίας για τις χώρες υποδοχής ΑΞΕ (σε εμπορεύσιμα αγαθά και υπηρεσίες) η ικανότητα ευνοϊκής προσβασιμότητας στην αγορά της ευρύτερης περιφέρειας, η οποία συσχετίζεται με το βαθμό ολοκλήρωσης της στο περιφερειακό bloc όσον αφορά την πολιτική εναρμόνιση και τη φυσική πρόσβαση, γ) το επίπεδο ανάπτυξης μιας περιφέρειας (παρά μιας χώρας) χαρακτηρίζεται πλέον ως ένας καταλυτικός παράγοντας προσέλκυσης ΑΞΕ, ενώ η ανάπτυξη των εθνικών αγορών καθίσταται σημαντική για τις μη εμπορεύσιμες υπηρεσίες, δ) το πλαίσιο των ΠΠΟ χαρακτηρίζεται από τη μορφή της «ανοιχτότητας» με συνέπεια οι εταιρίες να έχουν τη δυνατότητα εκμεταλλεύσεις μέσω της επιλεκτικής τους χωροθετησης των πλεονεκτημάτων που τους παρουσιάζονται έναντι των ανταγωνιστών τους και συμμετοχής σε διασυνοριακές στρατηγικές συμμαχίες, ε) οι προσδιοριστικοί παράγοντες που συσχετίζονται με την παραγωγή των ΑΞΕ υπό το ΠΠΟ έχουν επίσης ένα σημαντικό ρόλο. Δηλαδή, το ΠΠΟ εξασφαλίζει την αύξηση του κεφαλαίου που προέρχεται από τις ΑΞΕ ή την εκμετάλλευση των πόρων μέσω του πλεονεκτήματος της συγκεκριμένης χωροθετησης των σταθερών παραγόντων παραγωγής ή της πρόσβασης στην αγορά. Η εκμετάλλευση των πόρων αυτών συνεπάγεται δημιουργία κεφαλαίου και είναι προσβάσιμοι από υπερεθνικές ή υπό-εθνικές ομάδες εταιριών και ερευνητικά κέντρα μέσω δημιουργίας επίσημων ή ανεπίσημων δεσμών με αποτέλεσμα ν' αυξάνονται οι οικονομικές συσσωρεύσεις.

Επιπλέον, η αποδοτικότητα αποκτά μια νέα διάσταση στο περιφερειακό περιβάλλον. Η ύπαρξη μεγαλύτερης ποικιλίας συντελεστών παραγωγής σε μια ευρύτερη επιλογή τιμών συνεπάγεται και τη δυνατότητα των πολυεθνικών να ακολουθούν μια σειρά καλύτερων επιλογών μέσω όντως μέλος μιας περιφερειακής συμμαχίας και όχι μιας μόνο χώρας. Η περιφερειακή ολοκλήρωση επίσης επιτρέπει τις πολυεθνικές να εκμεταλλεύονται τα διάφορα πλεονέκτημα τα οποία σχετίζονται από ένα μεγαλύτερο αριθμό προσδιοριστικό παράγοντα των ΑΞΕ χωρίς να πρέπει να θέτουν διλήμματα εμπορευματοποίησης ενός παράγοντα έναντι

κάποιου αλλού, (π.χ. πρόσβαση σε πιο ευρύτερες αγορές γίνεται πλέον εφικτό χωρίς να πρέπει να «θυσιαστεί» η πρόσβαση σε πόρους συγκεκριμένης περιοχής οι οποίοι θα συνέβαλλαν σε αύξηση της αποδοτικότητας). Από την μια πλευρά, το γεγονός αυτό εντείνει την ελκυστικότητα των περιοχών, ενώ από την άλλη, καθώς τα εθνικά πλεονεκτήματα χωροθετησης έχουν μικρότερη πρωταρχική σημασία, εντείνεται ο ανταγωνισμός για ΑΞΕ μεταξύ των κρατών μελών ή των περιοχών τους.

Όσον αφορά την εμπορική συμμόρφωση (κανονικότητα) των περιοχών ή άλλες πολιτικές που επηρεάζουν τα χαρακτηριστικά των ΑΞΕ, δεν αποτελούν πλέον σημαντικοί παράγοντες προσδιορισμού των πλεονεκτημάτων των περιφερειών. Αντίθετα, τα ΠΠΟ έχουν την ικανότητα επιτάχυνσης της διαδικασίας του εμπορίου, φιλελευθεροποίησης των ΑΞΕ και επιβεβαίωσης για συνέχεια, διαφάνεια, σταθερότητα και προστασία των ξένων επενδυτών. Τέλος, ο παράγοντας των επιχειρηματικών υποδομών αποτελεί μια ακόμη σημαντική συνιστώσα αφού αυξάνει τη διεθνή παραγωγή μέσω προσφοράς μετά-επενδυτικών υπηρεσιών, κοινωνικών ανέσεων, και άλλων υπηρεσιών επιχειρηματικής διευκόλυνσης για ξένους επενδυτές, εθνικές κυβερνήσεις ή υπό-εθνικές αρχές με συνέπεια να επηρεάζετε η χωρητικότητα συμπεριφορά των πολυεθνικών προς αυτήν την κατεύθυνση.

Συμπερασματικά, τα ΠΠΟ έχουν μειώσει την ικανότητα των κρατών μελών να προσελκύσουν ΑΞΕ μέσω διαπραγμάτευσης και μόνο με ξένους επενδυτές στη βάση των πλεονεκτημάτων των περιοχών. Το περιφερειακό περιβάλλον αποτελεί πλέον το σημαντικότερο προσδιοριστικό παράγοντα χωροθετησης των ΑΞΕ. Η πολιτική μέτρων επιχειρηματικής διευκόλυνσης, αν και δεν αποτελεί την πιο σημαντική κατηγορία προσδιορισμού των ΑΞΕ, λαμβάνει επίσης αυξανόμενη σημασία καθώς αποτελεί έναν επιπλέον παράγοντα προσέλκυσης ΑΞΕ υπαρκτό σε λίγες ακόμη περιοχές. Συνεπώς, ο διαπεριφερειακός ανταγωνισμός προσέλκυσης ΑΞΕ μέσω επιχειρηματικής διευκόλυνσης εντείνει και σε υπό-εθνικό περιβάλλον, καθώς οι περιοχές μέσα στα κράτη μέλη ανταγωνίζονται περισσότερο πιεστικά απ' ότι οι χώρες μεταξύ τους. Η πρόσκληση για τα μέλη των ΠΠΟ ή υπό-εθνικών περιοχών είναι να «παντρέψουν» τα δικά τους ξεχωριστά χωροθετικά πλεονεκτήματα με τα πλεονεκτήματα που συνολικά η περιοχή προσφέρει για να δημιουργήσουν ένα περιβάλλον το οποίο συμπληρώνει τα πλεονεκτήματα ιδιοκτησίας και διεθνοποίησης των πολυεθνικών.

- Η ενδεχόμενη επίδραση ενός πιθανού πολύπλευρου πλαισίου επενδύσεων (ΠΠΕ) Το ΠΠΕ συμβάλλει αρχικά στην αύξηση των ροών των ΑΞΕ καθώς μια πολύπλευρη συμφωνία όχι μόνο

οδηγεί προς συγχώνευση των αλλαγών προς τη διαμόρφωση ενός πλαισίου ελεύθερης πολιτικής αλλά και προς ενσωμάτωση των «αποθητικών» πολιτικών, αφού οι χώρες αυτές δεσμεύονται προς μείωση ή περιορισμό των υπαρχουσών εμποδίων για ΑΞΕ και επέκταση επενδυτικής προστασίας με αποτέλεσμα την ευνοϊκή λειτουργία αγορών. Ακόμη και στην περίπτωση απουσίας περαιτέρω φιλελευθεροποίησης, το ΠΠΕ διευκολύνει τις επενδύσεις μέσω παροχής ισχυρότερων εγγυήσεων δηλαδή μέσω προστασίας των ΑΞΕ και σταθερότητας εγχωρίων καθεστώτων των ΑΞΕ.

Ωστόσο, το ΠΠΕ θα μπορούσε να επηρεάσει και αντίστροφα την ποσότητα και ποιότητα των ροών των ΑΞΕ μέσω μείωσης εξαιτίας της πιθανής χρονοβόρας διαδικασίας των διαπραγματεύσεων η οποία θα δημιουργούσε αβεβαιότητα όσον αφορά το επενδυτικό περιβάλλον και συνεπώς αποθάρρυνσης των ξένων επενδυτών. Τέλος η επίδραση του ΠΠΕ είναι πιθανό να είναι μικρού ή και μηδαμινού βαθμού στην ποσότητα και ποιότητα των ροών των ΑΞΕ, εξαιτίας της ήδη υπάρχουσας σημαντικά φιλελευθεροποίησης αυτών σε πολλές χώρες (αναπτυσσόμενες και υπό μετάβαση) κατά τις δεκαετίες του '80 και '90 με αποτέλεσμα ένα «φούσκωμα» ροών. Σε γενικό πλαίσιο, τα ΠΠΕ συνεισφέρουν στη βελτίωση του επενδυτικού περιβάλλοντος. Ωστόσο, η ακριβής επίδραση των ΠΠΕ στην ποσότητα, ποιότητα και στις μορφές ροών των ΑΞΕ είναι δύσκολο να προλεχθεί διότι (όπως και στην περίπτωση των αμοιβαίων επενδυτικών συμβάσεων) εξαρτάται από το συνολικό πλαίσιο παραγόντων και ιδιαίτερα οικονομικών.

Ο συμπληρωματικός χαρακτήρας των ΑΞΕ και του εμπορίου: Οι λειτουργίες των ΑΞΕ και του εμπορίου προς την εξυπηρέτηση ξένων αγορών δρουν συμπληρωματικά παρά εναλλακτικά, αφού οι ΑΞΕ μέσω της εγκατάστασης και διευκόλυνσης των οικονομικών συναλλαγών ανάμεσα σε διάφορες χώρες ενθαρρύνουν την εμπορική δραστηριότητα (ενδιάμεσων Αγάθων και υπηρεσιών) και την παραγωγική ολοκλήρωση των εταιριών. Οι ενεό-επιχειρησιακές συναλλαγές γνωρίζουν σημαντική άνθηση και επιβεβαιώνεται από το γεγονός ότι το 40% του συνολικού εμπορίου είναι ενεό-εταιρικού χαρακτήρα ως αποτέλεσμα του δεσμού των ξένων επενδύσεων των πολυεθνικών με σκοπό τη διερεύνηση των πλεονεκτημάτων της διεθνοποίησης.

Η συμπληρωματική φύση των ΑΞΕ και του εμπορίου παρουσιάζεται ιδιαίτερα έντονη στον τομέα των υπηρεσιών, καθώς οι ΑΞΕ καθίστανται αναγκαίες για την προώθηση πωλήσεων στα δίκτυα διακίνησης και στις μετά-πολιτικές υπηρεσίες, και στις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, καθώς οι δραστηριότητες μιας πολυεθνικής λαμβάνει χώρα στην περιοχή υποδοχής μέσω του

προμηθευτή υπηρεσιών. Πρέπει να σημειωθεί ότι η σχέση εμπορίου/ ΑΞΕ διαφοροποιείται σημαντικά εξαιτίας της επιρροής της Ενιαίας Αγοράς. Αναλυτικότερα, η σχέση εμπορίου/ ΑΞΕ είναι περισσότερο προσανατολισμένη προς το εμπόριο τομέων έντασης τεχνολογίας και συνεπώς επιδέχεται αύξηση, παρά στο εμπόριο τομέων μικρής έντασης τεχνολογίας (την περίοδο 1984-92 η αναλογία εμπορίου/ ΑΞΕ μειώθηκε σημαντικά σε 6 μεταποιητικούς κλάδους). Επιπλέον, η σχέση των χωρών είναι σε μεγάλο βαθμό εξαρτώμενη αφού η αγορά των εμπορεύσιμων αγαθών, υπηρεσιών και κεφαλαίου έχει διαμορφωθεί ως ένα περιφερειακό ή παγκόσμιο χωρικό επίπεδο.

1.9 Τάση των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς

Από την ανάλυση των ροών άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς την τελευταία δεκαετία προκύπτουν τα ακόλουθα συμπεράσματα:

1. Τάση αύξησης των άμεσων ξένων επενδύσεων διεθνώς.
2. Γεωγραφική αναδιάρθρωση, με αύξηση των άμεσων ξένων επενδύσεων εντός ΟΟΣΑ και διασπορά των επενδύσεων σε μεγαλύτερο αριθμό χωρών.
3. Τάση αύξησης των άμεσων ξένων επενδύσεων στον τομέα των υπηρεσιών.

Αξιοσημείωτες τάσεις που παρατηρούνται στις επενδύσεις στον τριτογενή τομέα αφορούν πρώτον, ότι οι πολυεθνικές εταιρίες δείχνουν προτίμηση στην υλοποίηση των επενδύσεων τους μέσω εξαγορών και συγχωνεύσεων, παρά μέσω «πράσινων επενδύσεων» και δεύτερον, τη διαπίστωση ότι, οι επενδύσεις αυτές ακολουθούν τη στρατηγική αναζήτησης και εκμετάλλευσης νέων αγορών. Έχουν δηλαδή σαν κύριο στόχο την κάλυψη νέων αγορών, ενώ προσδοκείται στο μέλλον η ανάληψη άμεσων ξένων επενδύσεων βελτίωσης της αποτελεσματικότητας των εταιριών, ιδίως στον τομέα των χρηματοπιστωτικών υπηρεσιών. Υπάρχουν ωστόσο, κάποιες διαφορές ως προς τα αναμενόμενα οφέλη και τους κινδύνους από επενδύσεις στον τριτογενή τομέα, σε σχέση με τους άλλους τομείς της οικονομίας²⁷. Οι διαφορές αυτές επιτάσσουν και τη λήψη κατάλληλων μέτρων και τη διαμόρφωση κατάλληλων πολιτικών. Περαιτέρω, αξιοσημείωτη τάση που παρατηρείται στις επενδύσεις στον τομέα των υπηρεσιών, είναι η μετατόπιση του όγκου των πραγματοποιούμενων επενδύσεων από τις «παλαιές» στις «νέες» υπηρεσίες. Με άλλα λόγια, η σημασία του εμπορίου και της χρηματικής διαμεσολάβησης

²⁷ www.hrma.gr, Άρθρο « Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας», Σαλαβόπουλος Γιάννης, Απρίλιος 2006, τεύχος 320

υποχωρεί, ενώ κερδίζουν σε σπουδαιότητα οι τομείς των μεταφορών, των επικοινωνιών και κυρίως της κινητής τηλεφωνίας και των επιχειρηματικών υπηρεσιών.

1.10 Ανακεφαλαίωση

Θετικές επιπτώσεις άμεσων ξένων επενδύσεων: Οι επιπτώσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων στην χώρα που δραστηριοποιούνται δεν αφορούν μόνο το οικονομικό γίνεσθαι, αλλά και το πολιτικό. Αυτό συμβαίνει, καθώς οι επιπτώσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων είναι ποικίλες και πολυδιάστατες, λόγω της εισαγωγής κεφαλαίων, οργανωσιακής κουλτούρας και της δημιουργίας νέων δεδομένων στο ανταγωνιστικό πεδίο των επιχειρηματιών δραστηριοτήτων²⁸. Στην περίπτωση των άμεσων θετικών επιπτώσεων είναι η αύξηση της απασχόλησης με άμεση συνέπεια την μείωση της ανεργίας, την αύξηση του εισοδήματος των πολιτών, λόγω βελτίωσης των παρεχόμενων μισθών, την πτώση των τιμών των προϊόντων λόγω αυξανόμενου ανταγωνισμού και βελτίωση των συνθηκών εργασίας. Επίσης, οι επέκταση άμεσων ξένων επενδύσεων συμβάλλει στη μεταφορά τεχνογνωσίας, κεφαλαίου και τεχνολογίας, με αποτέλεσμα την δημιουργία εξωτερικών οικονομιών κλίμακας στις εγχώριες επιχειρήσεις. η μεταφορά κουλτούρας και νοοτροπίας και η αύξηση της αποδοτικότητας των εγχώριων επιχειρήσεων είναι συνέπειες τις ανάπτυξης των άμεσων ξένων επενδύσεων, που οφείλεται στην αναπροσαρμογή προς τα πάνω των κερδών και στην μείωση του κόστους παραγωγής, λόγω μεταφοράς τεχνολογίας και τεχνογνωσίας από τις πολυεθνικές επιχειρήσεις.

Είναι σκόπιμο να σημειωθεί ότι, η αναγνώριση του ρόλου των άμεσων ξένων επενδύσεων στην αναπτυξιακή διαδικασία έχει αναγκάσει και επηρεάσει τη στάση των περισσότερων χωρών, ώστε να υιοθετήσουν φιλελεύθερες πολιτικές, προκειμένου να προσελκύσουν νέες επενδύσεις. Αυτή η στάση συνδέεται με τις προσδοκίες ότι, οι άμεσες ξένες επενδύσεις θα οδηγήσουν σε αύξηση της απασχόλησης, των εξαγωγών, των φορολογικών εσόδων, στη βελτίωση της εγχώριας επιχειρηματικότητας και σε διάχυση των καινοτομιών και των νέων τεχνολογιών.

²⁸ www.news.kathimerini.gr, Άρθρο «Οι επιπτώσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων στην οικονομία», Λουρή – Δενδρινού Ελένη, 16.2.2003

Παράλληλα, οι άμεσες ξένες επενδύσεις έχουν το πλεονέκτημα έναντι των άλλων μορφών κεφαλαίου, ότι αποτελούν «κρύο χρήμα» και όχι «ζεστό χρήμα», οπότε λειτουργούν ως σημαντικό ανάχωμα για μια οικονομία σε περίοδο οικονομικής κρίσης.

Συμπερασματικά, οι άμεσες ξένες επενδύσεις ωφελούν τη χώρα υποδοχής, ως ακολούθως:

ο Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις δημιουργούν εξωτερικές οικονομίες. Η δημιουργία και η διάχυση εξωτερικών του εργατικού οικονομιών από τις δραστηριότητες των πολυεθνικών αντικατοπτρίζουν τα δυναμικά οφέλη των ξένων επενδύσεων –εκπαίδευση του εργατικού δυναμικού, αναβάθμιση των παραγωγικών δεξιοτήτων, κινητοποίηση τοπικών προμηθευτών, ενίσχυση ανταγωνισμού, ανάπτυξη διοικητικών δεξιοτήτων και άλλα.

ο Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις δημιουργούν περισσότερες θέσεις εργασίας ή στην περίπτωση της εξαγοράς μιας εγχώριας επιχείρησης που βρίσκεται σε δύσκολη θέση, «σώζει» τις θέσεις εργασίας που διαφορετικά θα είχαν χαθεί. ο Οι ξένες επενδύσεις δημιουργούν φορολογικά έσοδα. Οι θυγατρικές εταιρίες πληρώνουν εταιρικούς φόρους (κερδών) στο κράτος υποδοχής και οι εργαζόμενοι τους πληρώνουν φόρο εισοδήματος και έμμεσους φόρους για τις δαπάνες τους. Το άθροισμα όλων αυτών των φόρων μπορεί να αποτελεί μεγάλη συνεισφορά στο κρατικό θησαυροφυλάκιο, και ίσως αντισταθμίζει οποιεσδήποτε επιδοτήσεις ή και κίνητρα που έχουν δοθεί στην ξένη επιχείρηση. ο Τέλος, οι ξένες επενδύσεις δημιουργούν εισροή ξένου συναλλάγματος. Η αρχική επένδυση μπορεί να λάβει την μορφή δανείων από την μητρική εταιρία ή από μία τράπεζα του εξωτερικού. Από την στιγμή που η θυγατρική λειτουργεί, μπορεί να δημιουργήσει εξαγωγές ή να εκτοπίσει εισαγωγές. Από αυτά θα πρέπει να αφαιρεθούν οι πληρωμές των μερισμάτων και των δανείων από το εξωτερικό. Αν το καθαρό αποτέλεσμα αποτελεί μια θετική συνεισφορά στο ισοζύγιο πληρωμών, τότε υπάρχει ένας καλός λόγος να συνεχιστεί η επένδυση

Αρνητικές επιπτώσεις άμεσων ξένων επενδύσεων: Στην Ελλάδα γίνεται μεγάλη συζήτηση για την ανάγκη πρόσκλησης άμεσων ξένων επενδύσεων, λόγω των αναμενόμενων θετικών τους επιπτώσεων. Ένα πρώτο ερώτημα που μπορεί να έχει κανείς, είναι το από πού προκύπτει ότι αυτές οι επιπτώσεις θα είναι θετικές για την Ελλάδα. Αν γίνει δεκτό ότι είναι θετικές, ένα δεύτερο ερώτημα είναι το ποιες εγχώριες επιχειρήσεις αφορούν. Όλες ή για παράδειγμα τις μικρές ή μόνο τις μεγάλες. Ένα επόμενο ερώτημα είναι το ποιες ξένες επιχειρήσεις προκαλούν θετικές επιπτώσεις. Όλες ή αυτές που λόγω μερικής ξένης ιδιοκτησίας και μικρού μεγέθους είναι αναγκασμένες να αναμιγνύονται περισσότερο με τις εγχώριες.

Η μέτρηση λοιπόν, των καθαρών επιπτώσεων των άμεσων ξένων επενδύσεων στις οικονομίες που τις φιλοξενούν, κυριαρχείται από δύο αποτελέσματα:

1. Οι ξένες επενδύσεις συνοδεύονται συνήθως από βελτιωμένη τεχνολογία, είτε στην παραγωγή είτε στην προώθηση και διανομή. Αυτή η υπεροχή τους μεταφράζεται αφενός σε υψηλότερη παραγωγικότητα για τις ίδιες, και αφετέρου βελτιώνει την αποτελεσματικότητα των εγχώριων επιχειρήσεων, λόγω της έμμεσης διάχυσης της τεχνολογίας στις εγχώριες επιχειρήσεις.

2. Οι εγχώριες επιχειρήσεις υφίστανται έντονη ανταγωνιστική πίεση από τις ξένες, που ενδέχεται να «κλέβουν» μέρος της αγοράς τους. Έτσι, μικραίνει το μερίδιό τους, αυξάνεται το μέσο κόστος τους και στο όριο οδηγούνται σε κλείσιμο.

Το πιο από τα δύο αποτελέσματα κυριαρχεί, προσδιορίζει τις καθарές επιπτώσεις από τη λειτουργία των άμεσων ξένων επενδύσεων στην εγχώρια οικονομία. Εξαρτάται δε, από πολλούς παράγοντες μεταξύ των οποίων είναι το τεχνολογικό επίπεδο, οι διαρθρωτικές αδυναμίες και η νομοθεσία της χώρας υποδοχής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2

Τουρκική Οικονομία & Μακροοικονομικό Περιβάλλον

2.1 ΕΙΣΑΓΩΓΗ

2.1.1. Στοιχεία Γεωγραφίας:

Η Τουρκία είναι μια χώρα συνολικής έκτασης 780,580 τ.χμ . Συνορεύει με τις εξής χώρες: Αρμενία 268 χμ , Αζερμπαϊτζάν 9 χμ, Βουλγαρία 240 χμ, Γεωργία 252 χμ, Ελλάδα 206 χμ, Ιράν 499 χμ, Ιράκ 331 χμ, Συρία 822 χμ. Η ακτογραμμή της είναι 7,200 χμ. Το έδαφός της είναι κυρίως ορεινό, με υψηλό κεντρικό υψίπεδο (Ανατολία) ενώ περιλαμβάνει και στενή παράκτια πεδιάδα.

Η Τουρκία διαιρείται γεωγραφικά σε επτά διαμερίσματα. Αυτά είναι το διαμέρισμα Αιγαίου και το διαμέρισμα Μαρμαρά στα ανατολικά, το διαμέρισμα Μαύρης Θάλασσας στα βόρεια το διαμέρισμα της Μεσογείου στα νότια, η Κεντρική Ανατολία στο κεντρικό τμήμα της Τουρκίας, η Ανατολική Ανατολία και η Νοτιοανατολική Ανατολία στα ανατολικά. Το μεγαλύτερο Γεωγραφικό διαμέρισμα σε έκταση είναι της Ανατολικής Ανατολίας με έκταση 171.000 Km² ενώ το μεγαλύτερο σε πληθυσμό είναι το διαμέρισμα του Μαρμαρά. Οι περιοχές αυτές ορίστηκαν στο πρώτο γεωγραφικό συνέδριο που έγινε στην Άγκυρα το 1941.

2.1.2. Πληθυσμός

Ο πληθυσμός της Τουρκίας, σύμφωνα με την Turkstat, ανήλθε σε 77,695,904 το 2014, αυξημένος κατά 1 εκατομμύριο συγκρινόμενος με το 2013. Ο ρυθμός αύξησης του πληθυσμού παρουσίασε μία μικρή επιβράδυνση της τάξεως του 1,33% (σε σχέση με 1,37% που ήταν το 2013. Ο πληθυσμός της Κωνσταντινούπολης ανήλθε σε 14,4 εκατ. άτομα, αυξημένος κατά 1,5% σε σχέση με το 2013. Άλλες μεγάλες πόλεις της Τουρκίας είναι η Άγκυρα (5,2 εκατ.),

η Σμύρνη (4,1 εκατ.), η Προύσα (2,8 εκατ.) και η Αττάλεια (2,2 εκατ.), Ο μέσος όρος ηλικίας του τούρκου πολίτη αυξήθηκε από 30,4 σε 30,7. Το ποσοστό του ικανού προς εργασία πληθυσμού (ηλικίες 15-64, σύμφωνα με το κριτήριο που η Turkstat θέτει) είναι 67.3%.

Η πληθυσμιακή πυκνότητα είναι 98 άνθρωποι ανά τ.χμ. Το 75% του πληθυσμού αποτελούν Τούρκοι, το 18% Κούρδοι και το υπόλοιπο 17% λοιπές εθνοτικές ομάδες. 27% του πληθυσμού είναι μεταξύ 0-14 ετών, 67% μεταξύ 15-64 ετών και μόνο 6% άνω των 64. Τα επίπεδα αναλφαβητισμού είναι κάτω του 15%

2.1.3 Πολιτικό σύστημα-Πολίτευμα

Το πολίτευμα της Τουρκίας είναι λαϊκή κοινοβουλευτική δημοκρατία βασισμένη στην αρχή της διαίρεσης των εξουσιών σε νομοθετική, εκτελεστική και δικαστική. Το Σύνταγμα είναι ο υπέρτατος νόμος του κράτους. Το πρώτο σύνταγμα της Τουρκίας καταρτίστηκε το 1924. Από τότε έχει αναθεωρηθεί τρεις φορές με τελευταία αναθεώρηση το 1982 της οποία και το σύνταγμα είναι σε ισχύ μέχρι και σήμερα. Η Τουρκική Δημοκρατία εγκαθιδρύθηκε στις 29 Οκτωβρίου του 1923, με τον Μουσταφά Κεμάλ, να αποτελεί και τον πρώτο Πρόεδρο.

2.1.4 Νομοθετική εξουσία

Σύμφωνα με το σύνταγμα του 1982, η νομοθετική εξουσία βρίσκεται στα χέρια της Τουρκικής Μεγάλης Εθνοσυνέλευσης, (Meclis), η οποία εδρεύει στην Άγκυρα. Πρόκειται για ένα ενιαίο σώμα 550 εδρών το οποίο εκλέγεται μέσα από ένα σύστημα αναλογικής εκπροσώπησης από μια καθολική ψηφοφορία ενηλίκων για μια πενταετή θητεία. Μόνο τα κόμματα τα οποία έχουν συγκεντρώσει πάνω από 10 τοις εκατό της εθνικής ψήφου εκπροσωπούνται στη Συνέλευση. Η Τουρκική Μεγάλη Εθνοσυνέλευση θέτει σε ισχύ, τροποποιεί και ανακαλεί νόμους, επιβλέπει το έργο του Υπουργικού Συμβουλίου και το εξουσιοδοτεί για την έκδοση διαταγμάτων για συγκεκριμένα θέματα με την ισχύ του νόμου, επικυρώνει διεθνείς συμφωνίες και αποφάσεις που αφορούν στο τύπωμα χρημάτων, στην κήρυξη εμπόλεμης κατάστασης, και στη συμμετοχή των ενόπλων δυνάμεων της χώρας σε επιχειρήσεις στο εξωτερικό, αποφασίζει για ζητήματα που αφορούν στην εκχώρηση ασυλίας και χάρης, επιβεβαιώνει θανατικές ποινές, κτλ.

2.1.5. Εξωτερικές σχέσεις - Ευρωπαϊκή Ένωση

Η Τουρκία ξεκίνησε διαπραγματεύσεις για πλήρη ένταξη με την Ευρωπαϊκή Ένωση το 2005, όντας συνδεδεμένο μέλος με την Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα από το 1963 και έχοντας προσχωρήσει στην Ευρωπαϊκή Τελωνειακή Ένωση το 1995. Η Τελωνειακή Ένωση Ευρωπαϊκής Ένωσης - Τουρκίας, που τέθηκε σε ισχύ την 1η Ιανουαρίου 1996, οδήγησε σε εκτεταμένη απελευθέρωση των δασμών και αποτελεί τον πυλώνα της εμπορικής πολιτικής της Τουρκίας. Η Τουρκία έχει σταδιακά ανοίξει τις αγορές της μέσω οικονομικών μεταρρυθμίσεων μειώνοντας τους κυβερνητικούς ελέγχους στο εξωτερικό εμπόριο και τις επενδύσεις και της ιδιωτικοποίησης βιομηχανιών που ανήκαν στο δημόσιο και έχει συνεχιστεί το άνοιγμα πολλών τομέων στην ιδιωτική και ξένη συμμετοχή, εν μέσω πολιτικού διαλόγου. Τον Απρίλιο του 2014 δημοσιεύτηκε η Μελέτη της Παγκόσμιας Τράπεζας με πορίσματα σχετικά με τη μέχρι τώρα λειτουργία της Συμφωνίας Τελωνειακής Σύνδεσης για την Τουρκία, τα σχετικά οφέλη και για τις δύο πλευρές και προτάσεις εκσυγχρονισμού και εμβάθυνσής της. Τα πορίσματα της εν λόγω μελέτης είναι, επιγραμματικά, τα ακόλουθα:

- ο Η Τελωνειακή Ένωση επέφερε μεγαλύτερα οφέλη από ότι θα είχε επιφέρει μια Συμφωνία Ελευθέρου Εμπορίου καθώς η τελευταία περιλαμβάνει ρυθμίσεις αναφορικά με την προέλευση των προϊόντων (rules of origin).
- ο Η διεύρυνση της Συμφωνίας και στα αγροτικά προϊόντα θα ήταν ωφέλιμη και για τις δυο πλευρές.
- ο Η συμπερίληψη των υπηρεσιών στην Τελωνειακή Ένωση θα είχε ως αποτέλεσμα την τόνωση του εμπορίου.
- ο Το ρυθμιστικό πλαίσιο για τις δημόσιες προμήθειες στην Τουρκία είναι ευθυγραμμισμένο με το ευρωπαϊκό κεκτημένο αλλά παραμένουν κάποιοι περιορισμοί σε σχέση με τον ξένο ανταγωνισμό.
- ο Οι ασυμμετρίες θα πρέπει να διορθωθούν προκειμένου να μεγιστοποιηθούν τα κέρδη και για τις δυο πλευρές.
- ο Για τις Συμφωνίες Ελευθέρου Εμπορίου που διαπραγματεύεται η ΕΕ, θα πρέπει να επισημοποιηθούν παράλληλες διαπραγματεύσεις και για την Τουρκία.
- ο Απαιτείται ένας επίσημος μηχανισμός που θα διασφαλίζει τη διαφάνεια όσον αφορά τη μεταφορά του ευρωπαϊκού κεκτημένου στην Τουρκία

- ο Η εφαρμογή ενός λειτουργικού μηχανισμού επίλυσης διαφορών θα βοηθούσε στον περιορισμό των εμπορικών διαφορών.
- ο Ο περιορισμός άλλων δαπανών που προκύπτουν από το εμπόριο (πχ άδειες διέλευσης οδικών μεταφορών) θα διασφάλιζε τη συνεχή ανάπτυξη του εμπορίου.

2.1.6. Συμμετοχή χώρας σε διεθνείς οργανισμούς

Η Τουρκία είναι μέλος του Συμβουλίου της Ευρώπης, του ΝΑΤΟ, του ΟΟΣΑ, του ΟΑΣΕ και του G-20 των μεγαλύτερων οικονομιών, του οποίου την 1η Δεκεμβρίου ανέλαβε την προεδρία. Η Τουρκία είναι επίσης μέλος του Συμβουλίου Συνεργασίας Τουρκόφωνων Κρατών (ιδρύθηκε το 2009), της Διεθνούς Οργάνωσης Τουρκικού Πολιτισμού (ιδρύθηκε το 1993), του Οργανισμού Ισλαμικής Διάσκεψης και του Οργανισμού Οικονομικής Συνεργασίας (ιδρύθηκε το 1995).

Διεθνείς Συμφωνίες : Οι πιο σημαντικές Διεθνείς Συμβάσεις τις οποίες η Τουρκία έχει υπογράψει είναι οι ακόλουθες:

- Συνθήκη της Λωζάννης (1923)
- Συνθήκη Montreux (1936)
- Σύμβαση Λονδίνου και Συμφωνίες Ζυρίχης για το Καθεστώς στην Κύπρο (1959)
- Σύμβαση του Σικάγο για τη Διεθνή Πολιτική Αεροπορία (ICAO, 1947)
- Σύμβαση για την Πρόληψη και Τιμωρία του εγκλήματος της Γενοκτονίας (1951)
- Σύμβαση της Χάγης για την προστασία των πολιτιστικών αγαθών σε περίπτωση ένοπλης σύγκρουσης (1954)
- Καταστατικό της Διάσκεψης της Χάγης για το Ιδιωτικό Διεθνές Δίκαιο (1955)
- Σύμβαση Ν.Υόρκης για την αναγνώριση και εκτέλεση των αλλοδαπών διαιτητικών αποφάσεων (1958)
- Σύμβαση Apostille (Σύμβαση Χάγης 1961)
- Σύμβαση για τον Οργανισμό Οικονομικής Συνεργασίας και Ανάπτυξης (1961)
- Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα (1966) και Πρόσθετα Πρωτόκολλα
- Πρώτο Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

□ Δεύτερο Προαιρετικό Πρωτόκολλο στο Διεθνές Σύμφωνο για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα

- Σύμβαση για τη Βιοποικιλότητα (1994)
- Συμφωνία Τελωνειακής Ένωσης Ευρωπαϊκής Ένωσης-Τουρκίας (1995)
- Σύμβαση ΟΗΕ για τα Δικαιώματα του Παιδιού (UNCRC 1989)
- Πρωτόκολλο του Κιότο (1997)
- Πρωτόκολλο της Καρθαγένης για τη βιοασφάλεια (2000)
- Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης για την Πρόληψη της Τρομοκρατίας (2005)

2.1.7. Διμερείς Συμφωνίες Οικονομικού Περιεχομένου

Στο πλαίσιο του Β' Ανωτάτου Συμβουλίου Ελλάδας-Τουρκίας που έλαβε χώρα το Μάρτιο του 2013 στην Κωνσταντινούπολη, υπεγράφησαν οι κάτωθι 25 διμερείς συμφωνίες:

- Κοινή Διακήρυξη του Πρωθυπουργού της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Πρωθυπουργού της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τους θερινούς Ολυμπιακούς Αγώνες του 2020 (XXXII Ολυμπιάδα)
- Σχέδιο Δράσης μεταξύ των Υπουργείων Εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας
- Πολιτιστικό, Εκπαιδευτικό, Επιστημονικό, Μέσων Μαζικής Ενημέρωσης, Νεολαίας και Αθλητισμού Πρόγραμμα Ανταλλαγών για τα έτη 2013 - 2014- 2015 μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας
- Πρωτόκολλο μεταξύ της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την δημιουργία ενός θεσμικού πλαισίου μεταξύ του Ελληνικού Κέντρου Ευρωπαϊκών Μελετών (ΕΚΕΜ) του Υπουργείου Εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Κέντρου Στρατηγικών Ερευνών (SAM) του Υπουργείου Εξωτερικών της Δημοκρατίας της Τουρκίας
- Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ του Υπουργού Εξωτερικών της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργού Εξωτερικών της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τη συνεργασία στον τομέα της Ανθρωπιστικής Βοήθειας
- Πρωτόκολλο Αθλητικής Συνεργασίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας
- Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα της Γεωργίας

- Πρωτόκολλο μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα των Ληξιαρχικών Εγγραφών
- Πρωτόκολλο μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την απαγόρευση και πρόληψη της παράνομης εισαγωγής, εξαγωγής, διακίνησης και μεταφοράς πολιτιστικής περιουσίας.
- Πρωτόκολλο μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τα Μεταδοτικά Νοσήματα
- Πρωτόκολλο μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τις Υπηρεσίες Υγείας σε Περιπτώσεις Καταστροφών
- Πρωτόκολλο μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την Ενίσχυση των Συστημάτων Υγείας
- Πρωτόκολλο μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για τα Μη Μεταδοτικά Νοσήματα και την Προαγωγή της Υγείας
- Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας για την συνεργασία μεταξύ του Νοσοκομείου Αγία Σοφία Παιδών και του Νοσοκομείου Παιδιατρικής, Υγείας και Ασθενειών, Αιματολογίας, Ογκολογίας Εκπαίδευσης και Έρευνας.
- Μνημόνιο Κατανόησης στον τομέα της Ναυτιλιακής Συνεργασίας μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Τουρκικής Δημοκρατίας
- Μνημόνιο Κατανόησης στους τομείς των Τεχνολογιών Πληροφορικής και Επικοινωνιών και τις Ταχυδρομικές Υπηρεσίες μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας
- Πρωτόκολλο μεταξύ της Κυβέρνησης της Ελληνικής Δημοκρατίας και της Κυβέρνησης της Δημοκρατίας της Τουρκίας σε θέματα Τύπου και Πληροφόρησης
- Κοινή Διακήρυξη για την ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της Δικαιοσύνης
- Διακήρυξη Προθέσεων για την συνεργασία της προώθησης της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης των γυναικών μέσω της υποστήριξης των πρωτοβουλιών των γυναικών μεταξύ του Υπουργείου Ανάπτυξης, Ανταγωνιστικότητας, Υποδομών, Μεταφορών και Δικτύων της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργείου Οικογένειας και Κοινωνικών Πολιτικών της Δημοκρατίας της Τουρκίας.

- Κοινή Διακήρυξη για την ενίσχυση της συνεργασίας στον τομέα της παράνομης μετανάστευσης και επανεισδοχής
- Κοινή Διακήρυξη της Υπουργού Τουρισμού της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού της Δημοκρατίας της Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα του Τουρισμού
- Διακήρυξη Πρόθεσης του Αναπληρωτή Υπουργού Παιδείας και Θρησκευμάτων, Πολιτισμού και Αθλητισμού της Ελληνικής Δημοκρατίας και του Υπουργού Πολιτισμού και Τουρισμού της Δημοκρατίας της Τουρκίας για συνεργασία στον τομέα του προσδιορισμού, της προστασίας και της διαφύλαξης της πολιτιστικής κληρονομιάς, στο πλαίσιο της Σύμβασης της UNESCO για την Πολιτιστική Κληρονομιά
- Μνημόνιο Κατανόησης μεταξύ του Εθνικού Συστήματος Πιστοποίησης / Ελληνικού Ινστιτούτου Μετρολογίας και του Επιστημονικού και Τεχνολογικού Συμβουλίου του Τουρκικού Εθνικού Ινστιτούτου Μετρολογίας.
- Πρωτόκολλο συνεργασίας μεταξύ της Ελληνικής Ραδιοφωνίας Τηλεόρασης ΑΕ και του Τουρκικού Οργανισμού Ραδιοφώνου Τηλεόρασης

2.2 Νομισματική Πολιτική

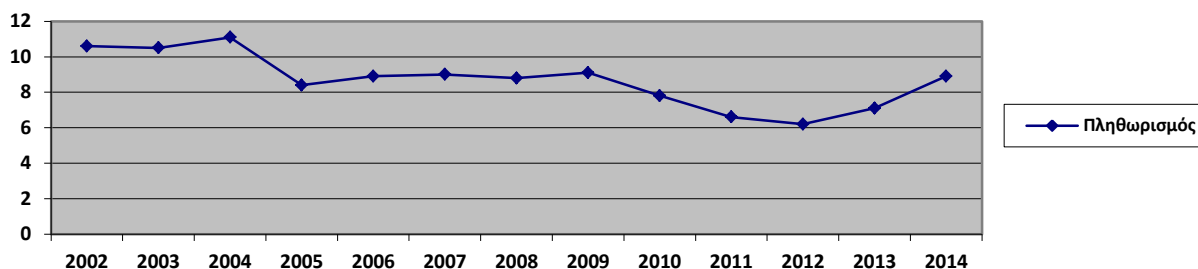
Θεμελιώδες σημείο για την νομισματική πολιτική της τουρκικής οικονομίας αποτελεί η διαχείριση του πληθωρισμού, καθώς τη δεκαετία του '90 αλλά και την περίοδο μετά την κρίση του 2001 παρουσίασε υψηλές πληθωριστικές πιέσεις. Από το 2002 και μετά, η Κεντρική Τράπεζα της Τουρκίας αποτελεί τον βασικό παράγοντα ο οποίος και διαμορφώνει επί της ουσίας τον πληθωρισμό της οικονομίας ετησίως, με αποτέλεσμα μείωση του πληθωρισμού έως και 70% και περιορισμό του σε μονοψήφιους αριθμούς.²⁹

Οι προσπάθειες εξυγίανσης του χρηματοοικονομικού συστήματος, προσέλκυσης επενδύσεων και εσωτερικής πολιτική λιτότητας, οδήγησαν σε σημαντική βελτίωση ορισμένων μακροοικονομικών δεικτών. Έτσι, ο πληθωρισμός εμφάνισε σημαντική πτώση, φτάνοντας μάλιστα το 6,16% το Δεκέμβριο του 2012 ενώ το διάστημα 2001-2004 ήταν σταθερά πάνω από 10%, (βλ.και αμέσως επόμενο διάγραμμα), η Κεντρική Τράπεζα της Τουρκίας είδε τα αποθέματά της την τελευταία δεκαετία να αυξάνουν από 26,5 δισ.δολάρια το 2002 σε 92,2

²⁹ OECD Economic Surveys, Turkey July 2012 p.19- 21

δισ.δολάρια το 2011, ενώ το δημόσιο χρέος ως ποσοστό επί του ΑΕΠ μειώθηκε από 74% το 2002 σε 40% το 2012.

Την τελευταία δεκαετία μειώθηκαν επίσης τα χρέη της Τουρκίας προς το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο από 23,5 δισ.δολάρια το 2002 σε 0,9 δισ.δολάρια το 2012, με ορίζοντα οριστικής αποπληρωμής το Μάιο του 2013, όπως και έγινε. (σημειώνεται ότι από το 1961 η Τουρκία είχε υπογράψει με το ΔΝΤ 19 δανειακές συμβάσεις).

(Πορεία πληθωρισμού την τελευταία δωδεκαετία, Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Τουρκίας)

2.3 Δημοσιονομική Πολιτική

Την τελευταία δεκαετία το δημόσιο χρέος της Τουρκίας έχει περιορισθεί στο 40% του ΑΕΠ της χώρας ενώ το δημοσιονομικό έλλειμμα διαμορφώθηκε σε 2,1% του ΑΕΠ για το 2011. Η δημοσιονομική πολιτική βασίζεται σε ένα κυλιόμενο τριετές οικονομικό πρόγραμμα, το οποίο επιβλέπεται και αναθεωρείται κάθε φθινόπωρο.³⁰ Στην παγκόσμια κρίση του 2009, η τουρκική οικονομία παρουσίασε σθεναρή αντίσταση, με αποτέλεσμα να επανέλθει αρκετά γρήγορα, μόλις το 2010 σε ανάπτυξη.

2.4 Τουρκική οικονομία

Η Τουρκία είναι μία από τις πιο ισχυρές οικονομίες στη Μέση Ανατολή, 19^η μεγαλύτερη οικονομία στον κόσμο, σύμφωνα με το Κέντρο Οικονομικών Μελετών της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, και μέλος του G20, του οποίου την 1^η Δεκεμβρίου 2014 ανέλαβε την προεδρία. Έχει χαρακτηριστεί ως αναδυόμενη οικονομία από το ΔΝΤ και σε διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς συγκαταλέγεται στις προσφάτως βιομηχανοποιημένες χώρες.

³⁰ OECD Economic Surveys, Turkey July 2012 p.22- 24

Το 2000, η χώρα βίωσε τη χειρότερη οικονομική κρίση στη σύγχρονη ιστορία της. Ένα χρόνο αργότερα, ο Υπουργός Οικονομικών της Τουρκίας Kemal Derviz εξήγγειλε μία σειρά μέτρων για την εξυγίανση της οικονομίας, τα οποία περιλάμβαναν αυτονομία της Κεντρικής Τράπεζας της Τουρκίας, την ανακεφαλαιοποίηση των δυο μεγαλύτερων δημοσίων τραπεζών και ορισμένων ιδιωτικών, το κλείσιμο των χρεοκοπημένων τραπεζών και η δημιουργία και αναδιάρθρωση βασικών θεσμών και ανεξάρτητων Αρχών (π.χ. ρυθμιστική αρχή για τη λειτουργία του χρηματοπιστωτικού τομέα (BDDK), Επιτροπή Ανταγωνισμού (Rekabet Kurumu), Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας (EPDK) κλπ). Από το 2001 και μετά η τουρκική οικονομία επί της ουσίας αναμορφώνεται ώστε να φτάσει στο σημερινό επίπεδο παραγωγικότητας. Ο μέσος ρυθμός ανάπτυξης διαμορφώνεται σε 7% ετησίως από το 2002 έως και το 2007.

Βασικός παράγοντας της τουρκικής οικονομίας αποτέλεσε για δεκαετίες η αγροτική παραγωγή, η οποία παραδοσιακά έχει και τη μεγαλύτερη συνεισφορά στο ακαθάριστο εθνικό προϊόν, απασχολεί τουλάχιστο το 25% του εργατικού δυναμικού της χώρας και αποτελεί σταθερά το 11% περίπου των εξαγωγών. Όμως η Τουρκία παρουσιάζει και ανισορροπίες στην κατανομή της οικονομικής της δραστηριότητας, με τις δυτικές περιοχές να είναι πιο πλούσιες σε σχέση με τις ανατολικές. Τις δύο τελευταίες δεκαετίες, βασικό πυλώνα της μακροοικονομικής στρατηγικής της τουρκικής πολιτικής αποτελεί η ανάπτυξη που εστιάζεται κυρίως στη δημιουργία ανοικτής και ανταγωνιστικής οικονομίας.

Η οικονομία εστιάστηκε κυρίως στον ιδιωτικό τομέα, ο οποίος άντλησε κεφάλαια από τις διεθνείς αγορές, αξιοποίησε την νέα τεχνολογία και τους πόρους της χώρας. Εν τούτοις, η οικονομία παρέμεινε αρκετά ευάλωτη σε εξωγενείς παράγοντες κάτι που φάνηκε και στην κρίση του 2001. Η δημοσιονομική, νομισματική και θεσμική αναδιάρθρωση που επιτελέστηκε οδήγησε σε νέα περίοδο ανάπτυξης και σημαντικής ανάκτησης της παραγωγικότητας. Παράλληλα, την ίδια περίοδο, η αθρόα εισροή κεφαλαίων στην τουρκική οικονομία κυρίως λόγω των υψηλών επιτοκίων και η ευκολία άντλησης κεφαλαίων από τις διεθνείς αγορές οδήγησε σε ανατίμηση του εγχώριου νομίσματος, της τουρκικής λίρας. Μάλιστα, η εξέλιξη αυτή άμβλυσε τις πιέσεις που δεχόταν η τουρκική οικονομία από άλλες οικονομίες με μικρότερο εργατικό κόστος, κυρίως σε περιπτώσεις κλάδων πιο βιομηχανοποιημένων.³¹ Από την άλλη πιο παραδοσιακοί κλάδοι έντασης εργασίας επηρεάστηκαν ιδιαίτερα, χάνοντας μερίδιο στις παγκόσμιες αγορές και οδηγώντας σε μείωση των καθαρών εξαγωγών και επιδείνωση του

³¹ Evaluation of agricultural policy reforms in Turkey, OECD, 2011, p14-16

ελλείμματος εισαγωγών –εξαγωγών, καθιστώντας έτσι την οικονομία πιο ευάλωτη σε εξωγενείς παράγοντες. Την περίοδο 2002-2007 ο μέσος ετήσιος ρυθμός ανάπτυξης διαμορφώθηκε σε 7%. Νέες θέσεις εργασίας δημιουργήθηκαν στον δευτερογενή και τριτογενή τομέα της οικονομίας, ενώ επιτεύχθηκε και σημαντική αποκλιμάκωση του πληθωρισμού με ταυτόχρονη μείωση του δημόσιου χρέους. Βασικό στοίχημα της μακροοικονομικής πολιτικής πλέον αποτελεί η διατήρηση σταθερής ανάπτυξης μέσω τριών βασικών στρατηγικών:

(i) τη διατήρηση της δημοσιονομικής πολιτικής που έχει εφαρμοσθεί έως τώρα και που έχει περιορίσει και ιεραρχήσει τα αναπτυξιακά προγράμματα και τις δημόσιες δαπάνες

(ii) τη νομισματική πολιτική που στοχεύει στην αποκλιμάκωση του πληθωρισμού

και

(iii) τη νομοθετική προσαρμογή της εργασιακής νομοθεσίας ώστε να ενισχυθεί η ελαστικότητα της και η παραγωγικότητά της αντίστοιχα.

Σημαντικά, οι επιδόσεις της τουρκικής οικονομίας ως και το τέλος του 2014 θα μπορούσαν να αποδοθούν ως εξής:

- 19^η οικονομία διεθνώς (στοιχεία CEBR)
- 7^η οικονομία στην Ευρώπη (στοιχεία ΕΕ)
- στην 64^η θέση αναφορικά με δείκτη ελευθερίας οικονομικής δραστηριότητας (Wall Street Journal and the Heritage Foundation)
- 24^η στην κατάταξη με τους πιο ελκυστικούς επενδυτικούς προορισμούς (A.T. Kearney FDI Confidence Index)
- 64^η στην κατάταξη ευκολίας δημιουργίας επιχείρησης (World Bank)
- 43^η πιο ανταγωνιστική οικονομία παγκοσμίως σύμφωνα με το World Economic Forum
- 44^η ανάμεσα σε 140 βιομηχανοποιημένες και αναπτυσσόμενες οικονομίες στην παροχή υπηρεσιών τουρισμού (World Economic Forum).

Διεθνείς Αξιολογήσεις 2014:

- [Standard & Poor's](#):
BBB (Εγχώριο νόμισμα)
BB+ (Ξένο νόμισμα)
BBB
Outlook: Negative

- [Moody's](#):
Rating: Baa3
Outlook: Negative
- [Fitch](#):
Rating: BBB-
Outlook: Stable

Βασικά μακροοικονομικά μεγέθη:

ΠΙΝΑΚΑΣ 1.

	2014	2013	2012
ΑΕΠ	800 δισ. USD	820,8 δισ. USD	775 δισ. USD
Κατά κεφαλήν ΑΕΠ	10.404 USD	10.822 USD	11.000 USD
Πληθωρισμός	8,2%	7,75%	6,16%
Ανεργία	10,9 %	9,8%	9,1%
Έλλειμμα	5,3% επί του ΑΕΠ	8% επί του ΑΕΠ	10% επί του ΑΕΠ
Δημόσιο Χρέος (ΕΥ)	33,6% επί του ΑΕΠ	35,5% επί του ΑΕΠ	40% επί του ΑΕΠ
Εξωτερικό χρέος ιδιωτικού τομέα (ΕΥ)	282 δισ.USD	268,2 δισ.USD	226 δισ.USD
Δημόσιες Δαπάνες	209,7 δισ.USD	228,3 δισ.USD	200,4 δισ.USD
Δημόσια Έσοδα	189 δισ.USD	209 δισ.USD	179,9 δισ.USD
Εισαγωγές	242,2 δισ.USD	251,6 δισ.USD	236,54 δισ.USD
Εξαγωγές	157 δισ.USD	151,9 δισ.USD	152,56 δισ.USD
Εμπορικό Ισοζύγιο	-84,5 δισ.USD	-99,78 δισ.USD	-83,98 δισ.USD
Συνολικό επενδεδυμένο	120 δισ. USD	194,2 δισ. USD	122,8 δισ.USD

ξένο κεφάλαιο			
ΑΞΕ (FDI) στην Τουρκία	8,7 δισ. USD	9,8 δισ. USD	10,8 δισ. USD
Τουρκικές ΑΞΕ (FDI) στο εξωτερικό	5,25 δισ. USD	5,05 δισ. USD	2,5 δισ. USD
Συνολικώς επενδεδυμένο τουρκικό κεφάλαιο στο εξωτερικό (D.S)	34,3 δισ. USD	33,4 δισ.USD	30,9 δισ.USD
Συνολικά Συναλλαγματικά αποθέματα (IMF)	128 δισ. USD	135, 6 δισ.USD	85,23 δισ.USD

(Πηγή: Turkstat, Υπουργείο Οικονομία της Τουρκίας, World Bank, IMF,)

2.4.1. Εξέλιξη και Ανάλυση Βασικών Μακροοικονομικών Μεγεθών

Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν (ΑΕΠ)-Σύνθεση: Το ΑΕΠ της Τουρκίας το 2014 ήταν 800 δισ. USD, σύμφωνα με την Έκθεση του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Αναλυόμενο ανά τομέα, το συντριπτικά μεγάλο ποσοστό αντιπροσωπεύουν οι υπηρεσίες, 63,8% και ακολουθούν η βιομηχανία, 27,3% και η γεωργία 8,9%. Ο ρυθμός ανάπτυξης του ΑΕΠ ήταν για το 2013 4%.

Γεωργία-Αγροτική παραγωγή: Η Τουρκία είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός στον κόσμο των φουντούκια, κεράσια, σύκα, βερίκοκα, κυδώνια και ρόδια, ο δεύτερος μεγαλύτερος παραγωγός σε καρπούζια, αγγούρια και ρεβίθια, ο τρίτος μεγαλύτερος παραγωγός τομάτες, μελιτζάνες, πράσινες πιπεριές, οι φακές και φιστίκια, ο τέταρτος μεγαλύτερος παραγωγός σε κρεμμύδια και ελιές, η πέμπτη σημαντικότερη χώρα παραγωγός τεύτλων, έκτη σε παραγωγή καπνού, τσαγιού και μήλων, η έβδομη μεγαλύτερη παραγωγός βαμβακιού και κριθαριού, η όγδοη σε παραγωγή αμυγδάλων, ένατη σε παραγωγή σιταριού, σίκαλης και γκρέιπ-φρουτ, και δέκατη μεγαλύτερη παραγωγός των λεμονιών. Η Τουρκία έχει αυτάρκεια στην παραγωγή τροφίμων από το 1980.

Βιομηχανία -Βιομηχανική παραγωγή:

Οι κλάδοι στους οποίους η Τουρκία έχει τη μεγαλύτερη βιομηχανική ανάπτυξη είναι οι ακόλουθοι:

Ηλεκτρικές και ηλεκτρονικές συσκευές: Τουρκικές εταιρίες όπως η Beko και Vestel είναι από τους μεγαλύτερους παραγωγούς των καταναλωτικών ηλεκτρονικών ειδών και οικιακών συσκευών στην Ευρώπη. Η τουρκική δε Vestel είναι ο μεγαλύτερος παραγωγός τηλεόρασης στην Ευρώπη, αντιπροσωπεύοντας το ένα τέταρτο του συνόλου των τηλεοράσεων που κατασκευάζονται και πωλούνται στην ήπειρο το 2006.

Κλωστοϋφαντουργία και ένδυση: Οι τουρκικές εταιρίες κλωστοϋφαντουργίας τα τελευταία δέκα χρόνια εξαγωγουν κατά μέσο ετήσιο όρο υφάσματα και ρούχα αξίας 12 δισ.δολ., με κυριότερο προορισμό τις ευρωπαϊκές χώρες.

Αυτοκινητοβιομηχανία: Η αυτοκινητοβιομηχανία αποτελεί ένα σημαντικό μέρος της οικονομίας από τα τέλη της δεκαετίας του 1960. Οι εταιρίες που δραστηριοποιούνται στον τομέα βρίσκονται κυρίως στην περιοχή του Μαρμαρά. Με ένα σύμπλεγμα από κατασκευαστές αυτοκινήτων και προμηθευτές εξαρτημάτων, η τουρκική τομέα της αυτοκινητοβιομηχανίας έχει γίνει αναπόσπαστο μέρος του παγκόσμιου δικτύου των βάσεων παραγωγής, με εξαγωγές αξίας ανω των 23 τρις δολαρίων αξίας των οχημάτων με κινητήρα και των εξαρτημάτων του 2008. Και στον τομέα της βιομηχανίας σιδηροδρομικών οχημάτων έχει καλές επιδόσεις. Μερικές από τις πιο παλιές εταιρίες της στον τομέα αυτό TÜLÖMSAŞ (1894), TÜVASAŞ (1951) και EUROTEM (2006) είναι μεταξύ των σημαντικότερων παραγωγών της μονάδας πολλαπλών τρένα, μηχανές και τα βαγόνια στην Τουρκία, συμπεριλαμβανομένων των υψηλής ταχύτητας ONE και μοντέλα DMU.

Ναυπηγική: Η Τουρκία είναι μία από τις σημαντικότερες της ναυπηγικής βιομηχανίας στον κόσμο. Το 2007 τα τουρκικά ναυπηγεία κατέλαβαν την 4η θέση παγκοσμίως (μετά από την Κίνα, τη Νότια Κορέα και την Ιαπωνία), σε επίπεδο κατασκευασθέντων πλοίων.

Αμυντική βιομηχανία: Οι ετήσιες εξαγωγές της Τουρκίας στον τομέα αυτόν έφτασαν τα \$ 1.400.000.000 το 2013. Οι πιο σημαντικές εταιρίες εμυντικής βιομηχανίας είναι οι: MKEK, TAI, Aselsan, Roketsan, FNSS, Nurol Makina, Otokar και Havelsan

Σημαντικά προϊόντα της περιλαμβάνουν την κύρια δεξαμενή μάχη Altay, TF-2000 κατηγορίας AAW φρεγάτα, Milgem κλάσης κορβέτα, TAI Anka UAV, Aselsan İzci UGV, T-155 Firtina αυτοκινούμενα howitzer, J-600T πυραύλων, T-129 ελικόπτερο επίθεσης, Roketsan

UMTAS πυραύλων αντι-δεξαμενή, Roketsan Cirit laser-guided πυραύλων, Panter Ολμοβόλο, ACV-300, Otokar Cobra και Akrep, FNSS Pars 6x6 και 8x8 APC, Nurol Ejder 6x6 APC, TOROS πυροβολικό πυραυλικού συστήματος, Μπαϊρακτάρ Mini UAV, ASELPOD και SOM πυραύλωνcruise.

Βιομηχανία σιδήρου και χάλυβα: Η Τουρκία καταλαμβάνει την 8η θέση στον κατάλογο των χωρών από την παραγωγή σιδήρου και χάλυβα. Το 2013, η συνολική παραγωγή χάλυβα ήταν 29 εκατομμύρια τόνοι. Η παραγωγή ακατέργαστου χάλυβα της Τουρκίας έφτασε σε ύψη ρεκόρ των 34,1 εκατ. τόνους το 2011. [74] Οι πιο σημαντικές εταιρίες δραστηριοποιούμενες στον τομέα αυτό είναι οι: Habas, Çolakoglu Diler και ICDAS.

Υπηρεσίες: Η διαδικασία ελευθέρωσης των τηλεπικοινωνιών άρχισε το 2004 μετά τη δημιουργία της Αρχής Τηλεπικοινωνιών, και είναι ακόμα σε εξέλιξη. Εταιρείες του ιδιωτικού τομέα λειτουργούν προσφέροντας σύγχρονες υπηρεσίες στην κινητή τηλεφωνία, υπεραστική τηλεφωνία και πρόσβαση στο Internet.

Η κύρια γραμμή των διεθνών τηλεφωνικών υπηρεσιών παρέχονται από το καλώδιο SEA-ME-WE 3 και από τα υποβρύχια καλώδια οπτικών ινών στη Μεσόγειο και τη Μαύρη Θάλασσα που συνδέει την Τουρκία με την Ιταλία, την Ελλάδα, το Ισραήλ, τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και τη Ρωσία. Το 2002, υπήρχαν 12 επίγειοι δορυφορικοί σταθμοί Intelsat και 328 κινητά δορυφορικά τερματικά στα συστήματα Inmarsat και Eutelsat.

2.4.2 Αγορά εργασίας

Η αγορά εργασίας στην Τουρκία έχει πέντε βασικά χαρακτηριστικά :

- Υψηλό μεταναστευτικό κύμα εργαζομένων από τις αγροτικές στις αστικές περιοχές εντός της Τουρκίας ιδιαίτερα μετά το 2009
- Αύξηση της απασχόλησης εργαζομένων ανώτερου μορφωτικού επιπέδου
- Υψηλό ποσοστό των εργαζομένων χαμηλότερου μορφωτικού επιπέδου, το οποίο παρόλο που μειώθηκε κατά τη δεκαετία του 2000, εν τούτοις επανεμφάνισε από το 2008 και μετά.
- Μεγάλο ποσοστό “μή δηλωμένης εργασίας”, καθώς πολλοί από τους εργαζόμενους απασχολούνται είτε χωρίς ασφάλιση (μαύρη εργασία), είτε αυτοαπασχολούνται ως ελεύθεροι επαγγελματίες είτε σε οικογενειακές επιχειρήσεις

- Υψηλό ποσοστό ανεργίας γυναικών

Βασικότερος από τους παραπάνω παράγοντες, ο οποίος υποδαυλίζει την παραγωγικότητα της οικονομίας και τη δημοσιονομική ανάπτυξη είναι σαφέστατα αυτός της μή δηλωμένης εργασίας. Προς αυτή την κατεύθυνση έχουν προσανατολισθεί οι τουρκικές αρχές ώστε να δώσουν εκείνα τα κίνητρα που θα υπερβαίνουν τα αντίστοιχα κόστη για μία επιχείρηση ή έναν ελεύθερο επαγγελματία ώστε να παρέχει ασφάλιση στους εργαζόμενους. Παράλληλα προσπάθειες γίνονται προς την κατεύθυνση ενδυνάμωσης της παραγωγικότητας του ήδη υπάρχοντος και του μελλοντικού ανθρώπινου δυναμικού. Συγκεκριμένα έχουν γίνει αρκετές προσπάθειες από τη μεριά του τουρκικού κράτους προς αυτή την κατεύθυνση, όπως η αύξηση των χρόνων υποχρεωτικής εκπαίδευσης.

Με την ανεργία να έχει ανέλθει στο 10,9% το τέλος του 2014 και την αδήλωτη εργασία να αγγίζει το 1/3 του συνολικού αριθμού των μισθωτών εργαζομένων στην Τουρκία, η αγορά εργασίας στην Τουρκία φαίνεται να παρουσιάζει σημαντικά δομικά προβλήματα³².

Συγκεκριμένα, σε απόλυτους αριθμούς, 2,4 εκατομμύρια είναι επισήμως καταγεγραμμένοι ως άνεργοι – 10,9% του ενεργού πληθυσμού και 20% των νέων ανθρώπων- ενώ αν σε αυτούς προστεθούν 1,5 εκατομμύρια περιορισμένου ωραρίου εργαζόμενοι, τότε το άθροισμα ισοδυναμεί με 3,9 εκατομμύρια ουσιαστικά ανέργους ή υποαπασχολούμενους. Η έλλειψη κοινωνικής ασφάλισης είναι η μεγαλύτερη απειλή στην περίπτωση των ανθρώπων αυτών, καθώς δεν έχουν τη στοιχειώδη πρόσβαση σε ιατροφαρμακευτική περίθαλψη.

Οι περισσότεροι ανασφάλιστοι εργάζονται κυρίως στους τομείς των κατασκευών, του τουρισμού, της υφαντουργίας και των υπηρεσιών. Τα ποσοστά των ανέργων γυναικών είναι 12,6% και των αρρένων 10,4%.

ΒΑΣΙΚΟΙ ΔΕΙΚΤΕΣ ΑΓΟΡΑΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΣΤΗΝ ΤΟΥΡΚΙΑ

	ΤΟΥΡΚΙΑ ΣΥΝΟΛΙΚΑ	
	2014	2013
Πληθυσμός άνω των 15	52.270	55.566

³² OECD Economic Surveys, Turkey July 2012 p.27- 29

ετών		
Εργατικό Δυναμικό	28.701	28.844
Εργαζόμενοι	25.601	26.319
Άνεργοι	3.100	2.525
Ποσοστό εργασίας	44,7%	47.4%
Ποσοστό ανεργίας(%)	10,9	8.8%
Ποσοστό ανεργίας πλην αγροτικού τομέα(%)	10%	11%
Ποσοστό ανεργίας στους νέους(%)	20%	17.1%

3,5 εκατομμύρια εκ του συνόλου των 17 εκατομμυρίων εργαζομένων δεν έχουν καμία κοινωνικοασφαλιστική κάλυψη, ενώ ένας στους τέσσερις εργαζόμενους στον ιδιωτικό τομέα δεν αμείβεται πάνω από 800 τουρκικές λίρες (350 ευρώ περίπου) μηνιαίως. Στον ευρύτερο δημόσιο τομέα παρόλο που η επίσημη καταγραφή περιλαμβάνει 3,5 εκατομμύρια εργαζομένους, ο αριθμός ωστόσο παρουσιάζεται διογκωμένος, δεδομένου ότι 2,6 εκατομμύρια εξ αυτών είναι με συμβάσεις ορισμένου χρόνου, ενώ οι μόνιμοι υπάλληλοι δεν ξεπερνούν τους 850.000 (2013).

Εξωτερικό Εμπόριο Τουρκίας: Κατά το 2014 το σύνολο των τουρκικών εισαγωγών έφτασε τα 242,2 δισ δολάρια (211,2 δισ. ευρώ), και το σύνολο των τουρκικών εξαγωγών τα 157,7 δισ.δολ (139 δισ. ευρώ). Σε σχέση με το 2013, οι τουρκικές εισαγωγές μειώθηκαν κατά 3,7%, ενώ οι τουρκικές εξαγωγές παρουσίασαν αύξηση κατά 4%. Συνολικά, το έλλειμμα του εμπορικού ισοζυγίου της Τουρκίας μειώθηκε κατά 15,3 % το 2014 σε σχέση με το 2013 (από 99,78 δισ δολάρια το 2013 σε 84,5 δισ δολάρια το 2014).

	2013 ΔΙΣ. USD	2014ΔΙΣ. USD	ΜΤΒΛ 2013-14 (%)
ΕΞΑΓΩΓΕΣ	151,9	157,7	4%

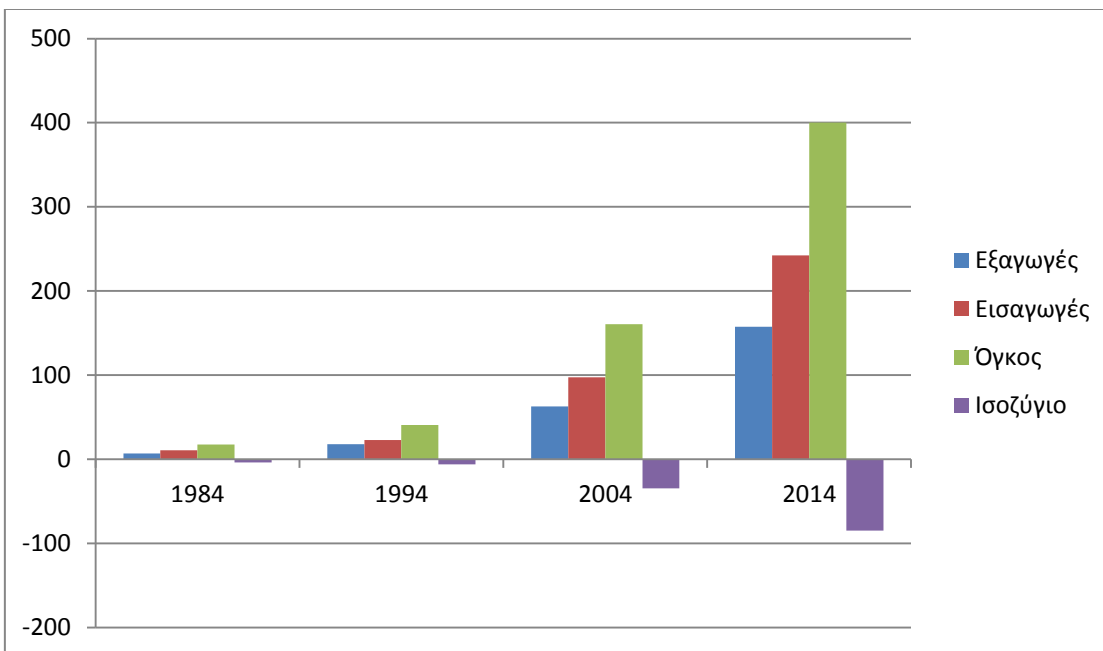
ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	251,6	242,2	-3,7%
ΟΓΚΟΣ ΣΥΝΑΛΛΑΓΩΝ	403,5	399,9	-1,6%
ΕΜΠΟΡΙΚΟ ΕΛΛΕΙΜΜΑ	-99,78	-84,5	-15,3%

Η Τουρκία επέδειξε αξιοσημείωτες επιδόσεις στις εξαγωγές της κατά τις τελευταίες δεκαετίες. Χαρακτηριστικό είναι ότι από 5,7 δισ δολάρια εξαγωγές και 9,2 δισ δολάρια εισαγωγές τη δεκαετία του '80, έφτασε τα 157 δισ δολάρια εξαγωγές αλλά και **242,2** δισ δολάρια εισαγωγές το 2014. Από την άλλη πλευρά παρατηρείται ότι όσο αυξανόταν διαχρονικά ο όγκος εμπορικών συναλλαγών της, τόσο το εμπορικό της ισοζύγιο διαμορφωνόταν σταθερά ελλειμματικό, με το εμπορικό της έλλειμμα να διογκούται συνεχώς. Το 2014 κατόρθωσε να μειώσει κατά 15,3% το έλλειμμα του εμπορικού της ισοζυγίου.

Σε εκατ.δολάρια

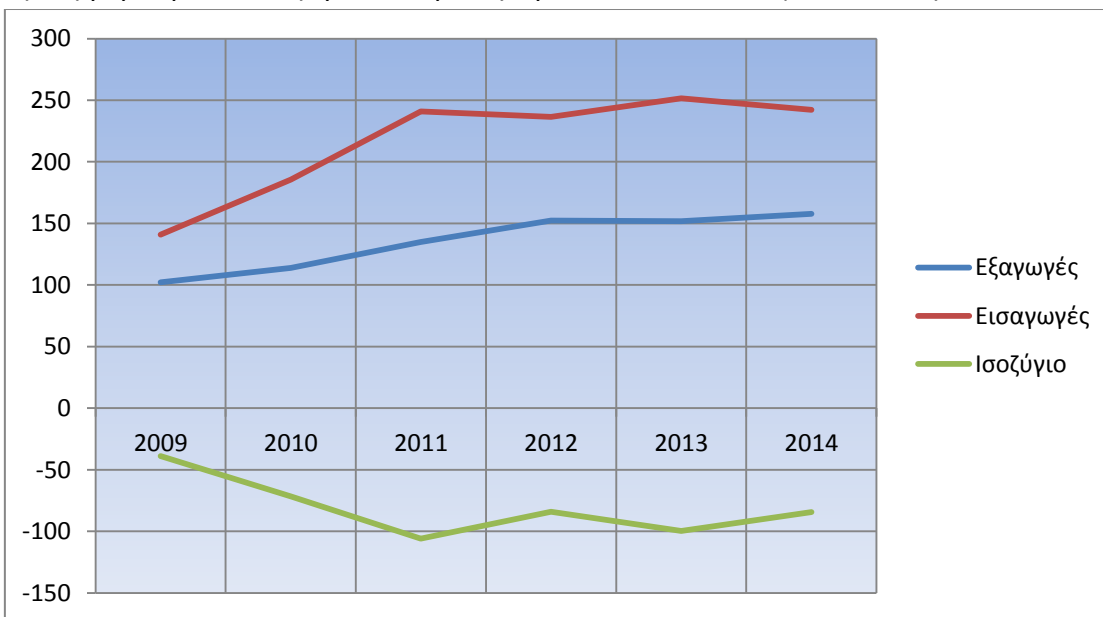
Ετος	ΕΞΑΓΩΓΕΣ	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ	ΟΓΚΟΣ	ΙΣΟΖΥΓΙΟ
1983	5.728	9.235	14.963	-3.507
1993	15.345	29.428	44.773	-14.083
2003	47.253	69.340	116.593	-22.087
2013	151.869	251.651	403.520	-99.782
2014	157.715	242.223	399.938	-84.492

Εξέλιξη εξωτερικού εμπορίου Τουρκίας την τελευταία 30ετία (εκατ.δολ)

Συγκεκριμένα, ο όγκος εμπορικών συναλλαγών της Τουρκίας έχει τετραπλασιαστεί σχεδόν μεταξύ 2004-2014. Αντίστοιχα βέβαια παρατηρήθηκε μεγάλη αύξηση και του εμπορικού ελλείμματος. Η χειρότερη χρονιά επιδόσεων ήταν το 2011, οπότε έφτασε σχεδόν τα 106 δισ. δολάρια. Το 2013 ήταν 99 δισ.δολάρια και το 2014 παρατηρήθηκε μείωση, με αποτέλεσμα το έλλειμμα να ανέλθει στα 84,5 δισ.δολάρια

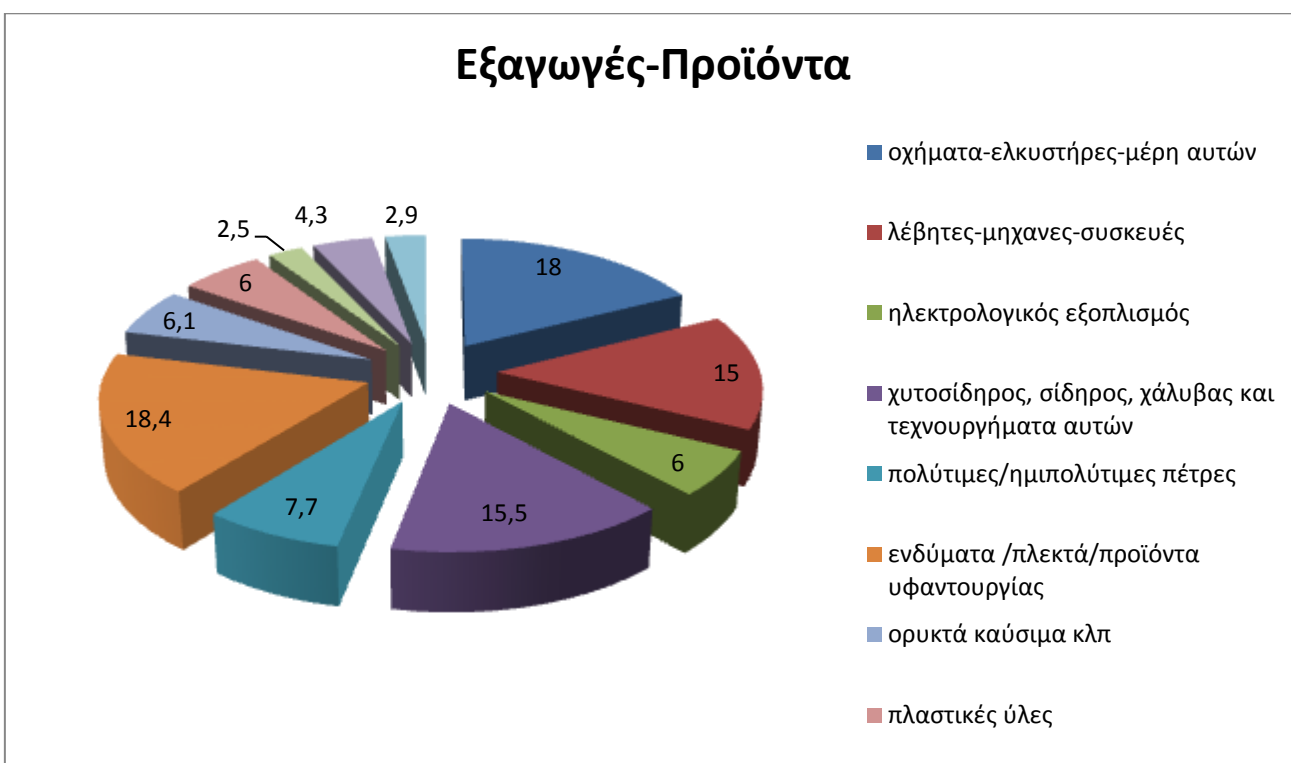
Εξέλιξη Εμπορικού Ισοζυγίου Τουρκίας την τελευταία 5ετία (σε δισ.δολ.)

Πηγή: Turkstat –Επεξεργασία: Γρ.ΟΕΥ Αγκύρας

Έτος	ΕΞΑΓΩΓΕΣ (σε δολ.)	ΕΙΣΑΓΩΓΕΣ (σε δολ.)	ΙΣΟΖΥΓΙΟ (σε δολ.)
2009	102.142.612.603	140.928.421.211	-38.785.808.608
2010	113.883.219.184	185.544.331.852	-71.661.112.668
2011	134.906.868.830	240.841.676.274	-105.934.807.444
2012	152.461.736.556	236.545.140.909	-84.083.404.353
2013	151.868.550.560	251.650.560.072	-99.782.009.512
2014	157.715.040.403	242.223.958.803	-84.508.918.400

Τα κυριότερα **εξαγωγικά προϊόντα** της Τουρκίας ήταν Οχήματα (18 δισ. δολ), Μηχανολογικός – Ηλεκτρολογικός εξοπλισμός (κεφ.84+κεφ.85: 23,5 δισ δολ.), Προϊόντα υφαντουργίας (κεφ.61+κεφ.62+κεφ.63: 18,4 δισ δολ).

Πηγή: Turkstat

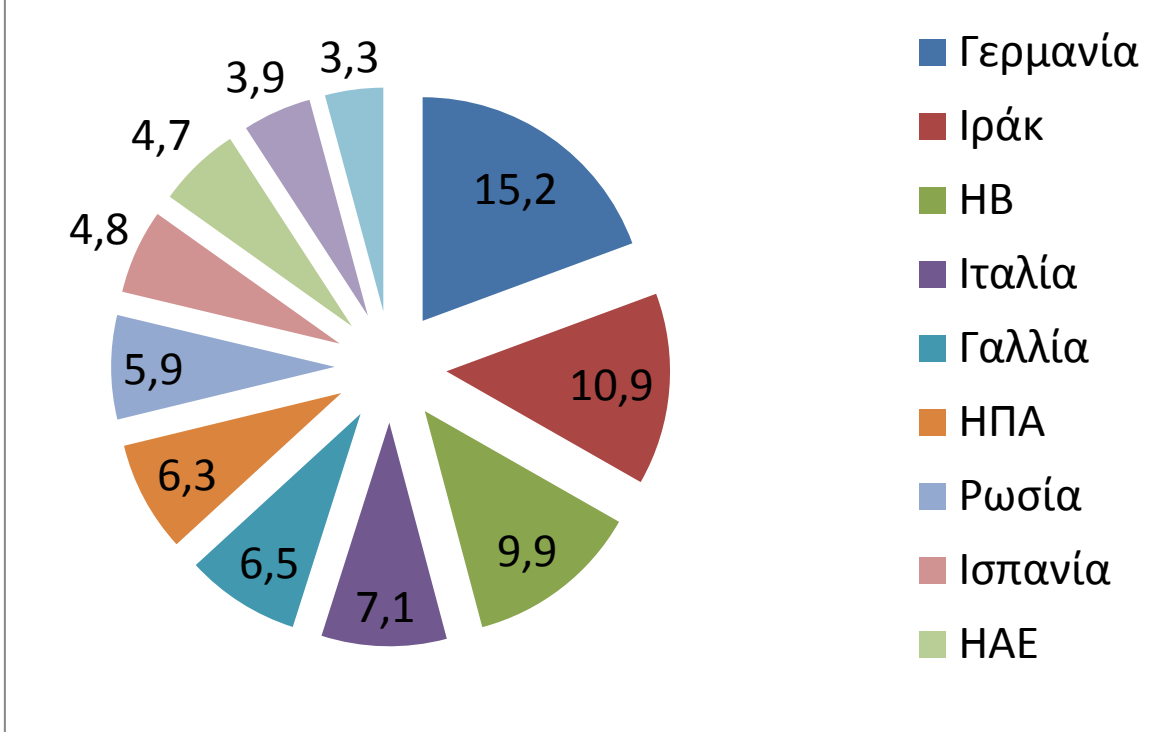
Οι κυριότεροι **εξαγωγικοί εταίροι** της Τουρκίας για το 2014 ήταν οι ακόλουθοι:

Γερμανία	15.156.028.213 \$
Ιράκ	10.896.202.645 \$
ΗΒ	9.914.028.188 \$
Ιταλία	7.144.642.175 \$

Γαλλία	6.466.707.833 \$
ΗΠΑ	6.345.063.908 \$
Ρωσία	5.945.712.565 \$
Ισπανία	4.763.139.962 \$
ΗΑΕ	4.662.880.768 \$
Ιραν	3.888.292.120 \$
Ολλανδία	3.460.302.666 \$
Αίγυπτος	3.300.940.321 \$

Από τον παραπάνω πίνακα προκύπτει ότι σημαντικό μέρος των τουρκικών εξαγωγών (32,5%) κατευθύνεται προς χώρες της Ευρώπης, ειδικά αυτές όπου υπάρχει τουρκική κοινότητα. Συνολικά οι τουρκικές εξαγωγές προς χώρες ΕΕ ήταν **51,3 δισ.ευρώ (68,3 δισ.δολ) το 2014**. Το Ιράκ παραμένει δεύτερη χώρα-προορισμός των τουρκικών εξαγωγών, παρά την κρίση που ξέσπασε στην περιοχή το καλοκαίρι του 2014, με τις τουρκικές εξαγωγές ωστόσο να παρουσιάζονται μειωμένες κατά 9% σε σχέση με το 2013.

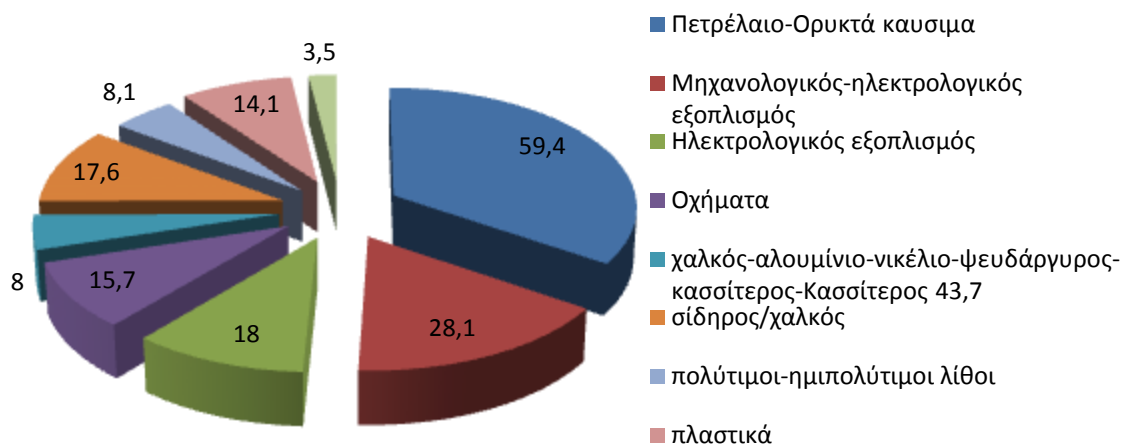
10 Κυριότεροι εξαγωγικοί εταίροι (δισ.δολάρια)

Πηγή: Turkstat –Επεξεργασία: Γρ.ΟΕΥ Αγκύρας

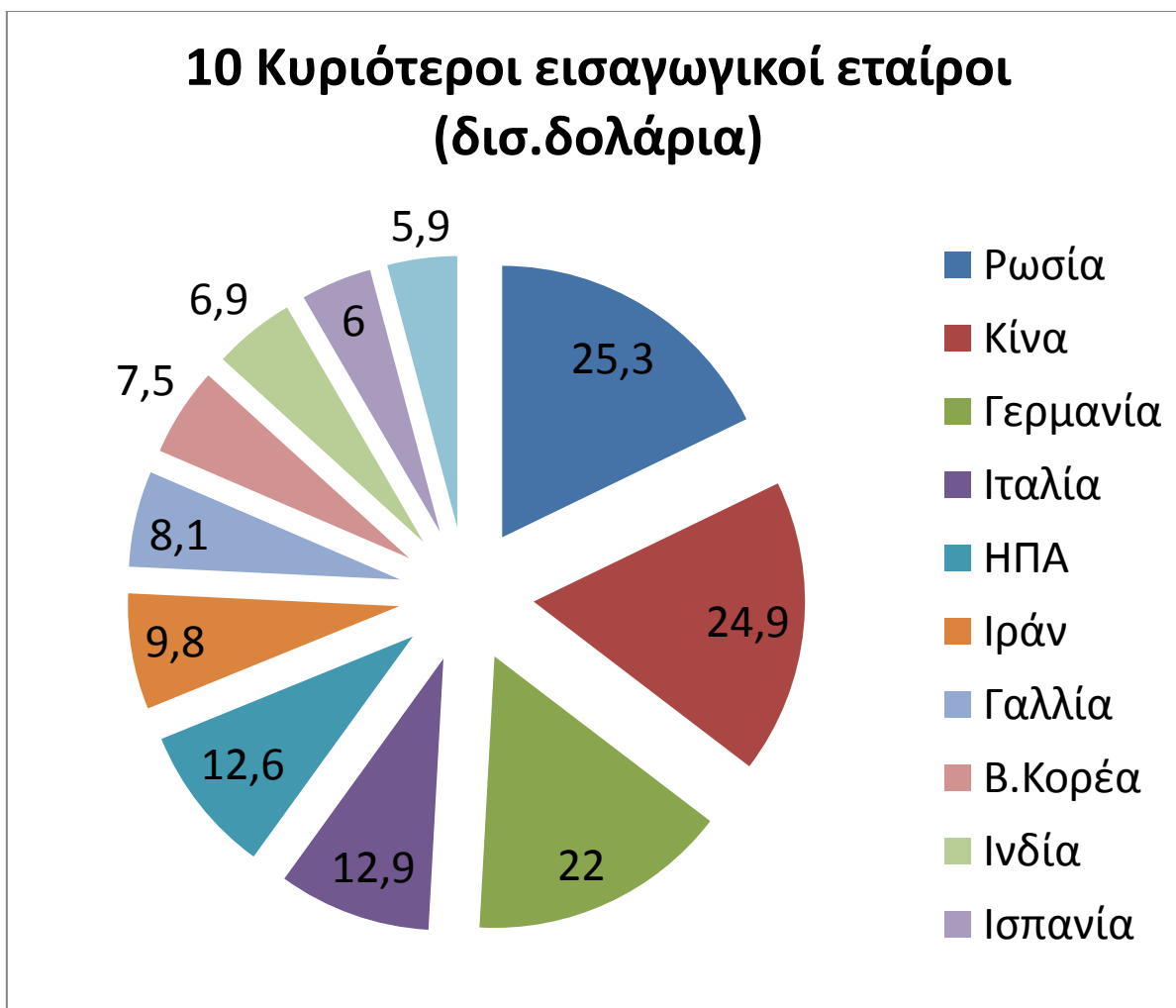
Οι κυριότερες **εισαγωγές** της Τουρκίας είναι στα εξής προϊόντα: Ορυκτά καύσιμα- πετρελαιοειδή (54,9 δις δολάρια), μηχανολογικός και ηλεκτρολογικός εξοπλισμός (κεφ.84+85: 28,1 και 18 δις δολάρια), οχήματα- ελκυστήρες (15,7 δις. δολάρια), σίδηρος και χάλυβας (17,6 δις δολάρια), πολύτιμοι-ημιπολύτιμοι λίθοι (8,1 δις δολάρια), πλαστικά (14,1 δις δολάρια), αλουμίνιο (3,5 δις δολάρια)

Εισαγωγές-Προϊόντα

Οι κυριότεροι εισαγωγικοί εταίροι της Τουρκίας απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

Ρωσία	25.293.391.962 \$
Κίνα	24.918.237.813 \$
Γερμανία	22.369.253.291 \$
Ιταλία	12.055.915.726 \$
ΗΠΑ	12.727.480.568 \$
Ιράν	9.833.329.096 \$
Γαλλία	8.122.565.150 \$
Β.Κορέα	7.548.310.671 \$
Ινδία	6.898.553.730 \$
Ισπανία	6.075.844.195 \$
ΗΒ	5.932.179.005 \$
Ελβετία	4.821.030.760 \$
Ελλάδα	4.043.838.977\$

Πηγή: Turkstat –Επεξεργασία: Γρ.ΟΕΥ Αγκύρας

Οι κύριοι προμηθευτές της Τουρκίας είναι η Ρωσία και η Κίνα, ενώ οι εισαγωγές της από χώρες ΕΕ ανήλθαν το 2014 σε 66,7 δισ.ευρώ. Η Ελλάδα κατέχει τη 12^η θέση ανάμεσα στις χώρες προμηθευτές της Τουρκίας.

Κρατικός προϋπολογισμός:

Για το 2014 ο προϋπολογισμός προέβλεπε δαπάνες ύψους 436,3 δισ.τ.λ και έσοδα 403,2 δισ.τ.λ, με το έλλειμμα να διαμορφώνεται στις 33,2 δισ.τ.λ. Οι βασικές δαπάνες που ο προϋπολογισμός προέβλεπε είναι οι εξής: 78,5 δισ.τ.λ για την δημόσια παιδεία, 75 δισ.τ.λ για τη δημόσια υγεία, 44,2 δισ.τ.λ για τη δημιουργία fund για επενδύσεις, 30 δισ.τ.λ για αμυντικές δαπάνες.

Το έλλειμμα προϋπολογισμού μειώθηκε σε 11,3 δισ.τ.λίρες το Δεκέμβριο 2014 από 18,4 δισ.τ.λίρες που ήταν το Δεκέμβριο 2013 (8,3 δισ.δολ). Τα έσοδα ανήλθαν σε 389 δισ.τ.λίρες (167.5 δισ.δολ). Ως ποσοστό επί του ΑΕΠ ήταν 6%, κατά 2% λιγότερο από ότι το 2013, σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, κατώτερο των κυβερνητικών προσδοκιών για 4%. Οι εκτιμήσεις της κυβέρνησης για το 2015 το φέρνουν σε ποσοστό 1,9%.

Το Δεκέμβριο του 2014 ψηφίστηκε ο προϋπολογισμός του 2015, σύμφωνα με τον οποίον εκτιμάται ότι οι δημόσιες δαπάνες θα είναι 520,4 δισ.τ.λίρες (225 δισ.δολ) και τα δημόσια έσοδα θα είναι 499.5 δισ.τ.λίρες (216 δισ.δολ), με το έλλειμμα να διαμορφώνεται σε 20.9 δισ.τ.λίρες (9 δισ.δολ).

2.4.3. Επενδυτικά κίνητρα

Από το 2012 ισχύουν νέες ρυθμίσεις για τα Επενδυτικά Κίνητρα

Εκτός από τα αντίστοιχα κίνητρα που είχαν ισχύσει και στο παρελθόν, εισάγονται οι παρακάτω δύο καινοτομίες οι οποίες ως στόχο έχουν, αμφότερες, την υποκατάσταση των εισαγωγών από την εγχώρια παραγωγή, ώστε να μειωθεί το εμπορικό έλλειμμα της χώρας:

- πρώτον, δίνονται κίνητρα για την ενίσχυση της εγχώριας παραγωγής ενδιάμεσων και τελικών αγαθών σε τομείς όπου υπάρχει υψηλή εξάρτηση από τις εισαγωγές,

- δεύτερον, δίνονται κίνητρα για την ενίσχυση επενδύσεων για την παραγωγής υψηλής προστιθέμενης αξίας προϊόντων και προϊόντων υψηλής τεχνολογίας.

Σύμφωνα, με το νέο πλαίσιο επενδυτικών κινήτρων, εισάγεται οι έννοια των «στρατηγικών» επενδύσεων, όπου ως τέτοιες ορίζονται οι επενδύσεις που μειώνουν την εξάρτηση από τις εισαγωγές, ενισχύοντας την παραγωγή αγαθών υψηλής προστιθέμενης αξίας και υψηλής τεχνολογίας.

Τα κίνητρα που δίνονται, αναλόγως του είδους, του ύψους, του τομέα και της περιοχής επένδυσης, περιλαμβάνουν: μείωση συντελεστών εταιρικής φορολόγησης και φορολόγησης εισοδήματος, μείωση εργοδοτικών εισφορών για την κοινωνική ασφάλιση, παραχωρήσεις γης, εξαίρεση καταβολής ΦΠΑ, εξαίρεση τελωνειακών επιβαρύνσεων, επιστροφή ΦΠΑ.

Επενδυτικά κίνητρα που μπορούν να δοθούν ανάλογα με την επένδυση				
	Γενικό σχήμα επενδύσε ων	Επενδύσει ς κατά νομούς	Επενδύ σεις κλίμακα ς	Στρατηγι κές επενδύσει ς
Δασμολογικές απαλλαγές	•	•	•	•
Απαλλαγή ΦΠΑ για μηχανές εξοπλισμό	•	•	•	•
Φορολογικές ελαφρύνσεις		•	•	•
Μείωση εργοδοτικών εισφορών για κοινωνική ασφάλιση		•	•	•
Παραχώρηση γης		•	•	•
Μείωση τόκων		•		•
Επιστροφή ΦΠΑ				•
Μείωση εισφορών εργαζόμενου για κοινωνική ασφάλιση		•		
Ελάφρυνση φόρου εισοδήματος		•		

Τα επενδυτικά κίνητρα επομένως μπορούν να ενταχθούν σε 4 σχήματα:

Γενικό σχήμα επενδυτικών κινήτρων: Ανεξαρτήτως της περιοχής και του είδους της επένδυσης, αρκεί να καλύπτεται ένα ελάχιστο ύψος

Σχήμα επενδυτικών κινήτρων κατά νομούς: Οι νομοί της χώρας κατηγοριοποιούνται σε 6 κατηγορίες ανάλογα με το ποιες περιοχές ενισχύονται περισσότερο, εκ των οποίων στην κατηγορία VI ανήκουν οι νομοί οι οποίοι ευνοούνται περισσότερο (νομοί ΝΑ Τουρκίας)

Σχήμα κινήτρων για επενδύσεις κλίμακας: επωφελούνται των κινήτρων του σχήματος αυτού, επενδύσεις μεγάλου ύψους το οποίο καθορίζεται ανά κατηγορία προϊόντων (δύλιση περελαίου, χημικά, λιμάνια, αυτοκινητοβιομηχανία, οχήματα σιδηροδρόμων, δίκτυα αγωγών, ηλεκτρονικά,

ιατρικός εξοπλισμός, φαρμακοβιομηχανία, αεροναυπηγική βιομηχανία, μηχανές-μηχανολογικός εξοπλισμός, μεταλλικές κατασκευές)

Σχήμα κινήτρων για στρατηγικές επενδύσεις: επωφελούνται επενδύσεις στην παραγωγή ενδιάμεσων ή τελικών αγαθών των οποίων ποσοστό μεγαλύτερο του 50% προέρχεται από εισαγωγές, καθώς και επενδύσεις στον τομέα της ενέργειας

Φόρος εισοδήματος: Όλα τα φυσικά τα οποία διαμένουν και τα νομικά πρόσωπα τα οποία έχουν την έδρα τους στην Τουρκία. Τα εισοδήματα προσώπων τα οποία δεν διαμένουν στην Τουρκία και τα οποία έχουν αποκτηθεί στην Τουρκία μέσω εργασίας, ιδιοκτησίας ακίνητης περιουσίας, εμπορικών συναλλαγών ή άλλων δραστηριοτήτων επίσης φορολογούνται.

Φορολογία εταιρειών

Βασικός φορολογικός συντελεστής εταιρειών: 20%

Παρακρατούμενος φόρος μερισμάτων: 15%

ΠΡΟΣΒΑΣΗ ΣΕ ΕΛΕΥΘΕΡΕΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΖΩΝΕΣ

Σύμφωνα με την τουρκική νομοθεσία (N.3218 και N.4562), φυσικά ή νομικά πρόσωπα, τουρκικά ή αλλοδαπά, μπορούν να εγκατασταθούν σε οποιαδήποτε από τις 19 ζώνες ελεύθερου εμπορίου που υπάρχουν στην Τουρκία, κατόπιν άδειας από το τουρκικό Υπουργείο Οικονομίας. Η απόκτηση της σχετικής άδειας συνεπάγεται δικαίωμα χρήσης της γης, των εγκαταστάσεων και των κτηρίων της ζώνης έως και 49 έτη.

Εκτός από τις ζώνες Ελευθέρου Εμπορίου, στην Τουρκία υπάρχουν 39 τεχνολογικά πάρκα, για εταιρίες δραστηριοποιούμενες στον τομέα Έρευνας, Τεχνολογίας και Καινοτομίας.

Κανονιστική συμμόρφωση - Ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές

Οι ρυθμιστικές και εποπτικές αρχές που λειτουργούν στην Τουρκία, με σοπό τη διασφάλιση της υγιούς λειτουργίας της αγοράς είναι οι ακόλουθες: Επιτροπή Ανταγωνισμού, Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας, Ρυθμιστική Αρχή Εποπτείας Τραπεζών, Ρυθμιστική Αρχή Τεχνολογίας και Επικοινωνίας, Εποπτική Αρχή Προϊόντων Καπνού και Αλκοολούχων και Συμβούλιο Αγοράς και Αρχή Ιδιωτικοποιήσεων.

i. Επιτροπή Ανταγωνισμού

Η εν λόγω Επιτροπή έχει τις εξής αρμοδιότητες:

- α) Διενέργεια (αυτεπαγγέλτως ή μετά από καταγγελία) έρευνας για παραβιάσεις κανόνων Κώδικα Ανταγωνισμού
- β) Λήψη αναγκαίων διοικητικών μέτρων και προστίμων
- γ) Για την αξιολόγηση των αιτήσεων για τη χορήγηση απαλλαγής σε συμφωνίες για τις οποίες υπάρχει υπόνοια ότι αντιτίθενται στους κανόνες ανταγωνισμού
- δ) Εποπτεία αγοράς
- ε) Αξιολόγηση συγχωνεύσεων και εξαγορών βάσει προκαθορισμένων κριτηρίων
(Ιστότοπος: www.rekabet.gov.tr)

ii. Ρυθμιστική Αρχή Ενέργειας

Οι κύριες αρμοδιότητες της Ρυθμιστικής Αρχής Ενέργειας της αγοράς είναι οι εξής:

- α) Εποπτεία και έλεγχος αγοράς ηλεκτρικής ενέργειας, φυσικού αερίου, πετρελαίου και υγραερίου
- β) Διασφάλιση υγιούς ανταγωνισμού στην αγορά ενέργειας
(Ιστότοπος: www.epdk.gov.tr)

iii. Ρυθμιστική Αρχή Τραπεζών

Οι κυριότερες αρμοδιότητες της Ρυθμιστικής Αρχής Τραπεζών είναι οι εξής:

- α) Διασφάλιση εφαρμογής κανόνων υγιούς ανταγωνισμού στον τραπεζικό τομέα
- β) Προστασία δικαιωμάτων των καταθετών
- γ) Διατήρηση σταθερότητας τραπεζικού τομέα
(Ιστότοπος: www.bddk.org.tr)

iv. Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς

Η Επιτροπή Κεφαλαιαγοράς της Τουρκίας (CMB) είναι η ρυθμιστική και εποπτική αρχή που είναι υπεύθυνη των αγορών κινητών αξιών στην Τουρκία. Βασει ειδικού νόμου, ο οποίος τέθηκε σε ισχύ το 1981, η Επιτροπή έχει αρμοδιότητα να καταρτίσει και να εφαρμόσει λεπτομερείς κανόνες για την οργάνωση των αγορών και την ανάπτυξη μέσω της αγοράς κεφαλαίου και των οργανισμών, πράγμα το οποίο πράττει τα τελευταία 19 χρόνια στην Τουρκία. Με βάση τους κύριους στόχους της δίκαιης και εύρυθμης λειτουργίας των αγορών

και την προστασία των δικαιωμάτων των επενδυτών, η CMB έχει ένα ευρύ φάσμα αρμοδιοτήτων.

Ανάλογα με τα στάδια ανάπτυξης των αγορών και την κατάσταση της οικονομίας της χώρας, ο κατάλογος των προτεραιοτήτων αλλάζει από καιρό σε καιρό. Ωστόσο, ο κύριος στόχος παραμένει ο ίδιος: να λάβει τα αναγκαία μέτρα για να προωθήσει την ανάπτυξη των αγορών κεφαλαίου, και ως εκ τούτου να συμβάλει στην αποτελεσματική κατανομή των οικονομικών πόρων της χώρας, διασφαλίζοντας παράλληλα την προστασία των επενδυτών. Η αποστολή της είναι να συντάξει καινοτόμες ρυθμίσεις και να αναλάβει την εποπτεία με στόχο τη διασφάλιση της αμεροληψίας, της αποτελεσματικότητας και της διαφάνειας στις αγορές κεφαλαίων της Τουρκίας, καθώς και τη βελτίωση της διεθνούς ανταγωνιστικότητάς τους. (Ιστότοπος: www.cmb.gov.tr)

v. Ρυθμιστική Αρχή Τεχνολογίας και Πληροφορίας

Η εν λόγω Αρχή αναλαμβάνει την ρύθμιση, την αδειοδότηση, τη συμφιλίωση και την εποπτεία των δραστηριοτήτων στην αγορά των τηλεπικοινωνιών. Οι κύριες αρμοδιότητές της είναι:

α) Προετοιμασία νομοσχεδίων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών προς υποβολή στο Υπουργείο Μεταφορών

β) Παρακολούθηση των τελευταίων εξελίξεων στον τομέα των τηλεπικοινωνιών, σε συνεργασία με τα πανεπιστήμια και τα ιδιωτικά ερευνητικά κέντρα

γ) Έλεγχος και αξιολόγηση των τηλεπικοινωνιακών εφαρμογών

δ) Γνωμοδότηση επί των συμβάσεων παραχώρησης που θα υπογραφούν για τις υπηρεσίες τηλεπικοινωνιών

ε) Καθορισμός κριτηρίων σχετικά με τους ναύλους των τιμών, τις διατάξεις της σύμβασης, και τα τεχνικά ζητήματα που πρέπει να εφαρμοστούν για τους χρήστες των τηλεπικοινωνιακών υπηρεσιών και υποδομών, καθώς και άλλων φορέων για τη χρήση τους των διασυνδέσεων μεταξύ των τηλεπικοινωνιακών δικτύων

στ) Λήψη μέτρων για την προστασία των δικαιωμάτων των καταναλωτών
(Ιστότοπος: www.btk.gov.tr)

vi. Εποπτική Αρχή Προϊόντων Καπνού και Αλκοολούχων Ποτών

Οι κύριες αρμοδιότητες της ρυθμιστικής αυτής αρχής είναι:

α) χορήγηση αδειών για την εισαγωγή σπόρων καπνού και αδειών εμπορίου καπνών

β) Χορήγηση αδειών για τη δημιουργία μονάδων επεξεργασίας καπνού, τον έλεγχο της παραγωγής τους

γ) Η χορήγηση αδειών παραγωγής και των πωλήσεων, καθώς και χορήγηση άδειας για τη δημιουργία εργοστασίων με στόχο την παραγωγή προϊόντων καπνού

δ) Ρύθμιση της αγοράς στον τομέα της αιθυλικής αλκοόλης, μεθανόλης, αποσταγμένων αλκοολούχων ποτών, που έχουν υποστεί ζύμωση

ε) προετοιμασία νομοσχεδίων για την εθνική πολιτική στον τομέα των προϊόντων καπνού και των αλκοολούχων

στ) διασφάλιση της συμμόρφωσης με την κοινοτική νομοθεσία
(Ιστότοπος:www.tapdk.gov.tr)

vii. Αρχή Ιδιωτικοποιήσεων

Οι σημαντικότερες αρμοδιότητες της εν λόγω αρχής είναι:

α) Λήψη απόφασης περί του ποιες επιχειρήσεις πληρούν τα κριτήρια για ένταξη στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης

β) Καθορισμός χρονοδιαγράμματος για την ολοκλήρωση των διαδικασιών ιδιωτικοποίησης

δ) Προετοιμασία της διαδικασίας ιδιωτικοποίησης των επιχειρήσεων που έχουν κριθεί κατάλληλες

ε) Λήψη απόφασης σχετικά με την πιθανή εκκαθάριση εταιρειών στη διαδικασία ιδιωτικοποίησης

(Ιστότοπος:www.oib.gov.tr)

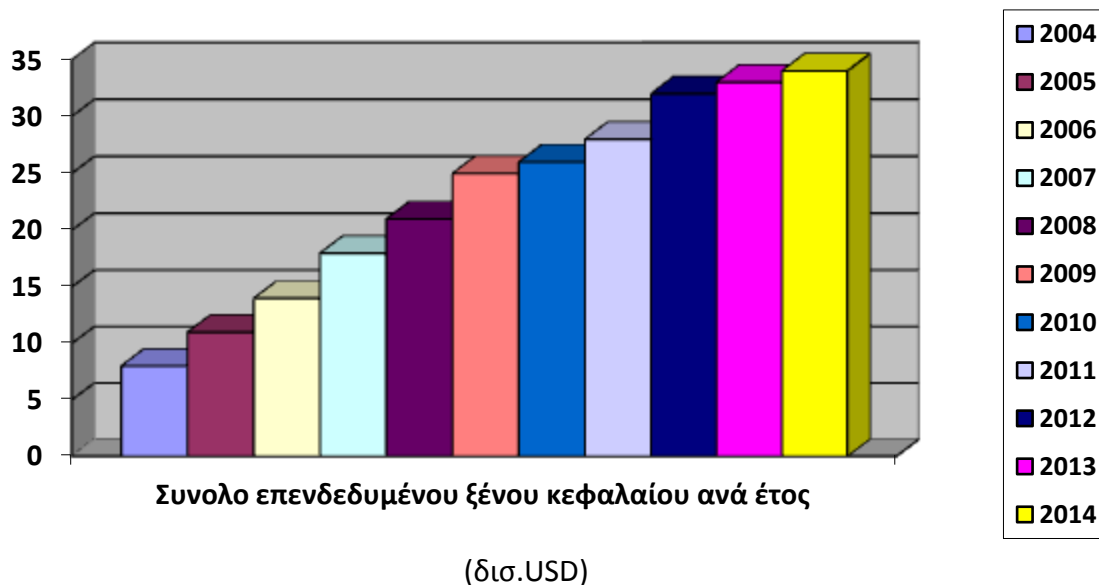
Συναλλαγματικές ισοτιμίες

Στις 31 Δεκεμβρίου 2013 η ισοτιμία τ.λίρας ευρώ ήταν 2.9365, έχοντας σημειώσει σε σχέση με την αρχή του 2013 πτώση της τάξεως του 23,3%, ενώ η αντίστοιχη με το δολάριο ήταν 2.1343, σημειώνοντας πτώση 21,3%. Την τελευταία μέρα του Δεκεμβρίου 2014, η ισοτιμία τ.λίρας - ευρώ ήταν 2,8285 ενώ έναντι του δολαρίου η ισοτιμία έφτασε 2,3307.

2.5. Ανακεφαλαίωση

Σύμφωνα με τον A.T. Kearney FDI Confidence Index , η Τουρκία κατατάσσεται στη 24^η θέση με τους πιο ελκυστικούς επενδυτικούς προορισμούς για το 2014 (από 13^η το 2012).

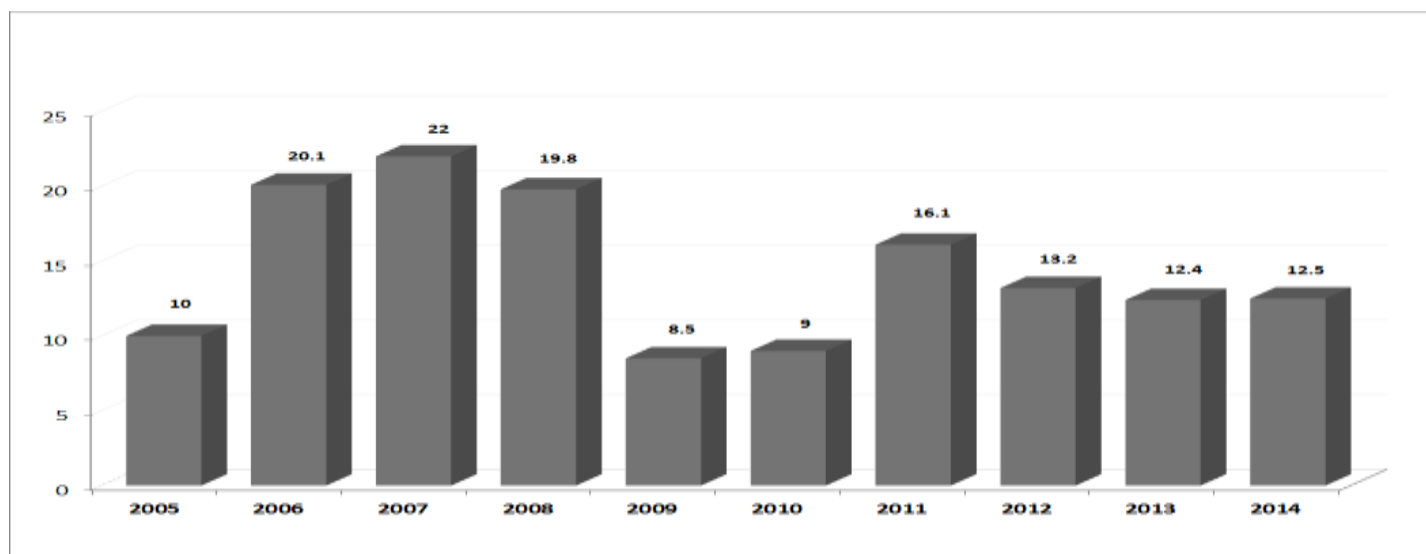
ΑΞΕ στην Τουρκία

(Πηγή: Investment Strategy and Promotion Agency of Turkey, Κεντρική Τράπεζα Τουρκίας)

Μετά από μία εκτόξευση των ΑΞΕ το 2011, όπου το εισρεύσαν κεφάλαιο έφτασε τα 16,1 δισ.δολ, την τριετία 2012-2014 οι σχετικές ΑΞΕ ήταν πιο περιορισμένες, με το 2014 να ανέρχονται σε 12,5 δισ.δολ, όπως φαίνεται από τον πίνακα που ακολουθεί.

(Σε δισ.δολ)

(Πηγή: Κεντρική Τράπεζα Τουρκίας)

Ανά τομέα δραστηριότητας οι σχετικές ΑΞΕ απεικονίζονται στον παρακάτω πίνακα:

Τομείς	2010	2011	2012	2013*	2014*
Γεωργία	81	32	43	47	61
Γεωργία, κτηνοτροφία, δασοκομία, ιχθυοκαλλιέργειες	81	32	43	47	61
Βιομηχανία	2,887	8,038	5,480	4,819	4,666
Μεταλλεία/Ορυχεία	136	146	213	242	449
Μεταποιητικός τομέας	924	3,597	4,343	2,207	2,891
• Τρόφιμα/Ποτά/Καπνός	124	650	2,201	400	557
• Υφαντουργία	94	148	376	60	139
• Δέρμα/Δερμάτινα προϊόντα	0	0	0	0	1
• Επιπλοιοία	1	0	84	3	0
• Χατροβιομηχανία	18	74	12	107	90
• Καύσιμα/Πετρελαιοειδή	3	1,255	179	236	100

• Χημικά	120	348	579	272	495
• Πλαστικά	7	128	486	168	75
• Προϊόντα εξόρυξης (εξαιρ. Μεταλλεύματα)	54	37	10	29	158
• Μεταλλεύματα	213	292	101	100	129
• Manufacture of machinery and equipment n.e.c.	64	76	32	5	4
• Η/Υ και ηλεκτρολογικός εξοπλισμός	177	464	143	607	918
• Μεταφορικά μέσα	38	93	121	97	124
• Λοιπά	11	32	19	123	101
Ηλεκτρική Ενέργεια/Φυσικό Αέριο κλπ	1,824	4,293	924	2,334	1,323
Υδρευση/Αποχετευση/Διαχείριση αποβλήτων	3	2	0	36	3
Υπηρεσίες	3,288	8,067	5,236	5,000	3,972
Κατασκευές	310	301	1,427	178	232
Λιανικό Εμπόριο	435	709	221	377	1,165
Μεταφορές	183	222	130	300	136
Ξενοδοχειακές υπηρεσίες	113	122	16	59	20
Πληροφορική και Επικοινωνία	36	36	133	110	212
Χρηματοοικονομικός/Ασφαλιστικός τομέας	1,621	5,883	2,084	3,415	1,535
• Χρηματοοικονομικά	835	4,745	1,500	1,608	1,018
• Ασφάλειες	766	882	348	1,538	120
• Εταιρικές συναλλαγές	10	170	176	229	262
• Λοιπές οικονομικές δραστηριότητες	10	86	60	40	135

Real estate	241	300	173	128	227
Επιστημονικές επαγγελματικές υπηρεσίες	94	103	78	87	94
Διοικητική Υποστήριξη	17	55	234	175	93
Άμυνα	0	0	0	0	0
Εκπαίδευση	17	68	60	2	0
Υπηρεσίες υγείας	112	232	546	106	200
Ψυχαγωγία	62	13	81	5	2
Λοιπές υπηρεσίες	47	23	53	58	56
Οικιακή παραγωγή αγαθών	0	0	0	0	0
Υπερπόντιοι οργανισμοί και επιχειρήσεις	0	0	0	0	0
Σύνολο	6,256	16,137	10,759	9,866	8,699

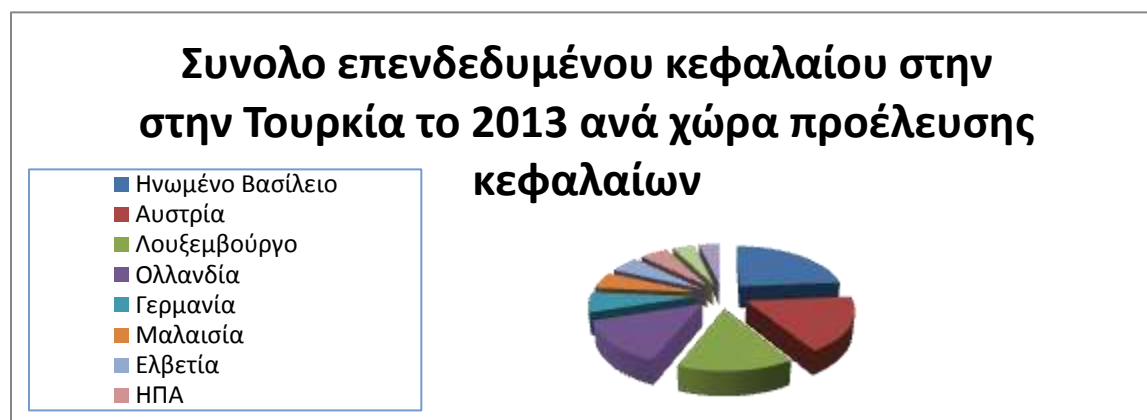
Σύμφωνα με καταγραφή του ISPAT (Investment Strategy and Promotion Agency of Turkey), το 2014, 39.200 εταιρίες ξένου κεφαλαίου λειτουργούν στην Τουρκία (το 2013 ήταν 33.599). Από αυτές 33.100 είναι αμιγώς ξένων συμφερόντων, ενώ 6.100 είναι μικτές. Το 32% του συνόλου δραστηριοποιούνται στον τομέα του χονδρικού-λιανικού εμπορίου, το 16% συνιστούν εταιρίες μεσιτείας/πρακτορείας, 15% ασχολούνται με τη βιομηχανική παραγωγή και 37% με λοιπές δραστηριότητες (τουρισμός, μεταφορές, ICT κλπ). Στον τομέα παροχής υπηρεσιών, το μεγαλύτερο μέρος έχουν οι κατασκευαστικές εταιρίες, οι μεταφορικές, τα ξενοδοχεία) και οι εταιρίες παροχής ενέργειας.

Οι μισές από τις ξένες επενδύσεις προέρχονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με κυριότερους επενδυτές τους Γερμανούς, τους Βρετανούς και τους Ολλανδούς (2.105 εταιρίες). Από εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης χώρες, μεγάλο μέρος των επενδύσεων στην Τουρκία έχουν πραγματοποιήσει ιρανικές εταιρίες, ρωσικές και αζέρικες.

Σε ό,τι αφορά στην περιφερειακή κατανομή των εν λόγω εταιριών στην χώρα, οι περισσότερες είναι εγκατεστημένες στην Κωνσταντινούπολη, και ακολουθούν εταιρίες στην Αττάλεια, στην Άγκυρα, στη Σμύρνη, στα Μούγλα, στην Προύσα, στη Μερσίνα, στο Αϊδίνιο και στο Κοτζαέλι.

ΕΤΗ	Αριθμός παραρτημάτων	Αριθμός εγκατεστημένων εταιριών ΣΥΝΟΛΟ
1954-2007	436	16,099
2008	61	3,022
2009	65	2,803
2010	81	3,273
2011	91	4,347
2012	80	3,895
2013	50	2,960
2014	40	2,801
ΣΥΝΟΛΟ	904	39,200

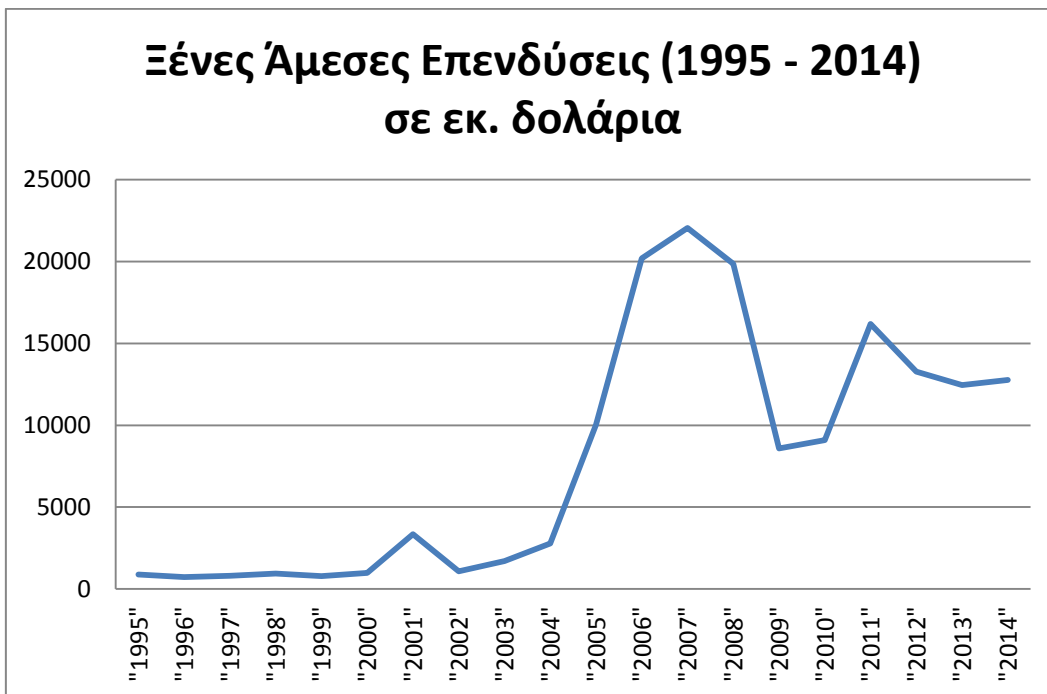
(Πηγή:Υπουργείο Οικονομικών Τουρκίας)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3

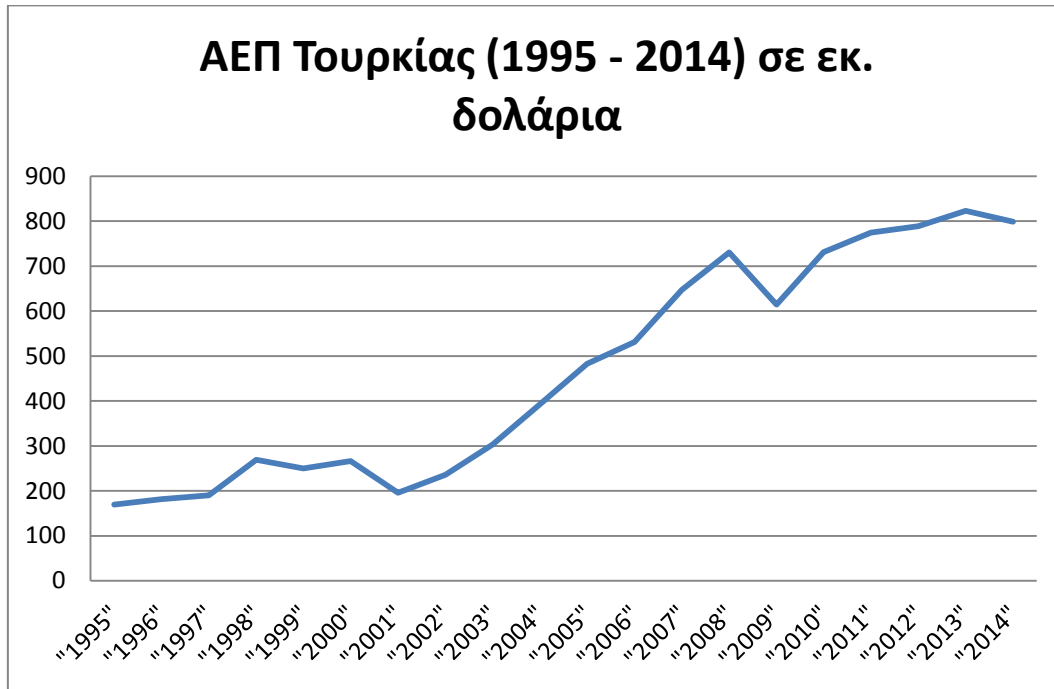
ΣΤΑΤΙΣΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ

3.1 1^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις – Gross national product

Διάγραμμα 1, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Στο παραπάνω διάγραμμα βλέπουμε τη διαχρονική εξέλιξη των ξένων άμεσων επενδύσεων στη Τουρκία από το 1995 έως το 2014. Παρατηρούμε πως έως και το 2004 η ποσότητα των άμεσων επενδύσεων στη χώρα ήταν χαμηλή κυρίως πολιτικών αλλά και οικονομικών λόγων. Μια μικρή αύξηση φαίνεται σε αυτές το 2001, χρονιά κατά την οποία η Τουρκία έφτασε στα όρια της χρεοκοπίας και ουσιαστικά εκεί ζήτησε τη βοήθεια του Διεθνούς Νομισματικού Ταμείου. Από το 2004 και μετά ξεκινά μια αλματώδης ανάπτυξη των ΞΑΕ στη χώρα, αποκορύφωμα της κατάστασης αυτής είναι το 2007, χρονιά κατά την οποία οι ΞΑΕ θα ξεπεράσουν τα 20 δις δολάρια. Έκτοτε υπάρχει μια μικρή πτώση στις ΞΑΕ που πραγματοποιούνται στη χώρα όμως σε κάθε περίπτωση η ποσότητα τους είναι ικανοποιητική για μια χώρα η οποία δε βρίσκεται στην Ε.Ε και οι επενδύσεις κυμαίνονται από 10 έως και 15 δις δολάρια ετησίως.

Διάγραμμα 2, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Στο διάγραμμα 2 βλέπουμε την εξέλιξη του ΑΕΠ της Τουρκίας από το 1995 έως και το 2014. Είναι εύκολο κανείς να παρατηρήσει πως μετά το παρ' ολίγον κραχ της τουρκικής οικονομίας του 2001 η χώρα αναπτύσσεται με ταχύς ρυθμούς έως το 2009. Το 2010 υπάρχει μια κάμψη στο ΑΕΠ της χώρας όπως και στα περισσότερα κράτη του κόσμου άλλωστε λόγω της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης, όμως η Τουρκία στηριζόμενη στη δική της εγχώρια παραγωγή αλλά στις ΞΑΕ ξεπέρασε τις επιπτώσεις της κρίσης σχετικά σύντομα και για το 2014 το ΑΕΠ της φτάνει τα 800 εκατομμύρια δολάρια.

Variables Entered/Removed^a

Mo del	Variables Entered	Variables Removed	Meth od
1	gnp ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: fdi

b. All requested variables entered.

Η πρώτη παλινδρόμηση πραγματοποιείται μεταξύ των εξαρτημένης μεταβλητής «Ξένες άμεσες επενδύσεις» και της εξαρτημένης «Gross national product» για τη περίοδο 1995 - 2014. Η μέθοδος που ακολουθείται εδώ όπως και σε όλες τις υπόλοιπες παλινδρομήσεις είναι η απλή γραμμική παλινδρόμηση με τη χρήση του προγράμματος SPSS.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,822 ^a	,676	,658	4390,495

a. Predictors: (Constant), gnp

Από το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης βλέποντας τη τιμή του R Square παρατηρώ αρχικά ότι υπάρχει μεγάλο ποσοστό μεταβλητότητα των παρατηρήσεων του δείγματος το οποίο και είναι 67,6%. Η μηδενική υπόθεση στη παλινδρόμηση αυτή (H₀) μας λέει ότι: δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών».

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	725009318,626	1	725009318,626	37,611	,000 ^b
	Residual	346975968,574	18	19276442,699		
	Total	107198527,200	19			

a. Dependent Variable: fdi

b. Predictors: (Constant), gnp

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-3764,518	2144,158		-1,756	,096
gnp	24,941	4,067	,822	6,133	,000

a. Dependent Variable: fdi

Η τιμή της παραμέτρου β_0 είναι -3764 ενώ της β_1 είναι 24,941. Παρατηρώ επίσης από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ANOVA από τη στήλη του Sig πως το αντίστοιχο p-value είναι 0 είναι δηλαδή κατά πολύ μικρότερο της κριτικής τιμής 0,05. Έτσι απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση και αποδέχομαι την εναλλακτική υπόθεση (H_1) η οποία και αποδέχεται πως υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών του μοντέλου. Επομένως το ΑΕΠ της Τουρκίας εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από τις Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη χώρα.

3.2 2^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις – Εργασιακό κόστος

Η δεύτερη παλινδρόμηση πραγματοποιείται μεταξύ των εξαρτημένης μεταβλητής «Ξένες άμεσες επενδύσεις» και της εξαρτημένης «Εργασιακό κόστος» για τη περίοδο 1995 - 2014. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μπόρεσαν να αντληθούν από τη Παγκόσμια Τράπεζα ως εργασιακό κόστος έχει υπολογιστεί το ποσοστό μισθολογικού κόστους των εργαζομένων που αναλαμβάνει να πληρώσει η επιχείρηση σε σχέση με το συνολικό κόστος παραγωγής.

Διάγραμμα 3, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Variables Entered/Removed^a

Mo del	Variables Entered	Variables Removed	Meth od
1	labor_cost ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: fdi

b. All requested variables entered.

Model Summary

Mo del	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,829 ^a	,688	,670	4313,522

a. Predictors: (Constant), labor_cost

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	737068760,946	1	737068760,946	39,614	,000 ^b
	Residual	334916526,254	18	18606473,681		
	Total	1071985287,200	19			

a. Dependent Variable: fdi

b. Predictors: (Constant), labor_cost

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	-33513,960	6654,357		-5,036	,000
	labor_cost	76527,718	12158,970	,829	6,294	,000

a. Dependent Variable: fdi

Από το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης βλέποντας τη τιμή του R Square παρατηρώ αρχικά ότι υπάρχει μεγάλο ποσοστό μεταβλητότητα των παρατηρήσεων του δείγματος το οποίο και είναι 68,8 %. Η μηδενική υπόθεση στη παλινδρόμηση αυτή (H_0) μας λέει ότι: δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών».

Η τιμή της παραμέτρου β_0 είναι -33513 ενώ της β_1 είναι 76527. Παρατηρώ επίσης από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ANOVA από τη στήλη του Sig πως το αντίστοιχο p-value είναι 0 είναι δηλαδή κατά πολύ μικρότερο της κριτικής τιμής 0,05. Έτσι απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση και αποδέχομαι την εναλλακτική υπόθεση (H_1) η οποία και αποδέχεται πως υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών του μοντέλου. Επομένως οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη χώρα εξαρτώνται άμεσα από το μοναδιαίο εργατικό κόστος. Έτσι όσο χαμηλότερο είναι το κόστος αυτό τόσο περισσότερο παρακινούνται οι ξένοι επιχειρηματίες να επενδύουν στη Τουρκία.

3.3 3^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις – Συναλλαγματική ισοτιμία τούρκικη λίρα / δολάριο

Η τρίτη παλινδρόμηση πραγματοποιείται μεταξύ των εξαρτημένης μεταβλητής «Ξένες άμεσες επενδύσεις» και της εξαρτημένης «Συναλλαγματική ισοτιμία τούρκικη λίρα / δολάριο» για τη περίοδο 1995 - 2014. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μπόρεσαν να αντληθούν από τη Παγκόσμια Τράπεζα ως συναλλαγματική ισοτιμία της τούρκικης λίρας προς το δολάριο ορίζεται η ποσότητα των δολαρίων που κάποιος μπορεί να αγοράσει όταν έχει μία τούρκικη λίρα και αποτυπώνει την αγοραστική δύναμη του ενός νομίσματος σε σχέση με το άλλο.

Διάγραμμα 4, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Variables Entered/Removed^a

Mo del	Variables Entered	Variables Removed	Meth od
1	exchange_rate ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: fdi

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,029 ^a	,001	-,055	7714,004

a. Predictors: (Constant), exchange_rate

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	879908,440	1	879908,440	,015	,905 ^b
	Residual	1071105378,760	18	59505854,376		
	Total	1071985287,200	19			

a. Dependent Variable: fdi

b. Predictors: (Constant), exchange_rate

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		

1	(Constant)	7436,830	4375,435		1,700	,106
	exchange_r ate	1544,930	12704,85	,029	,122	,905
			7			

a. Dependent Variable: fdi

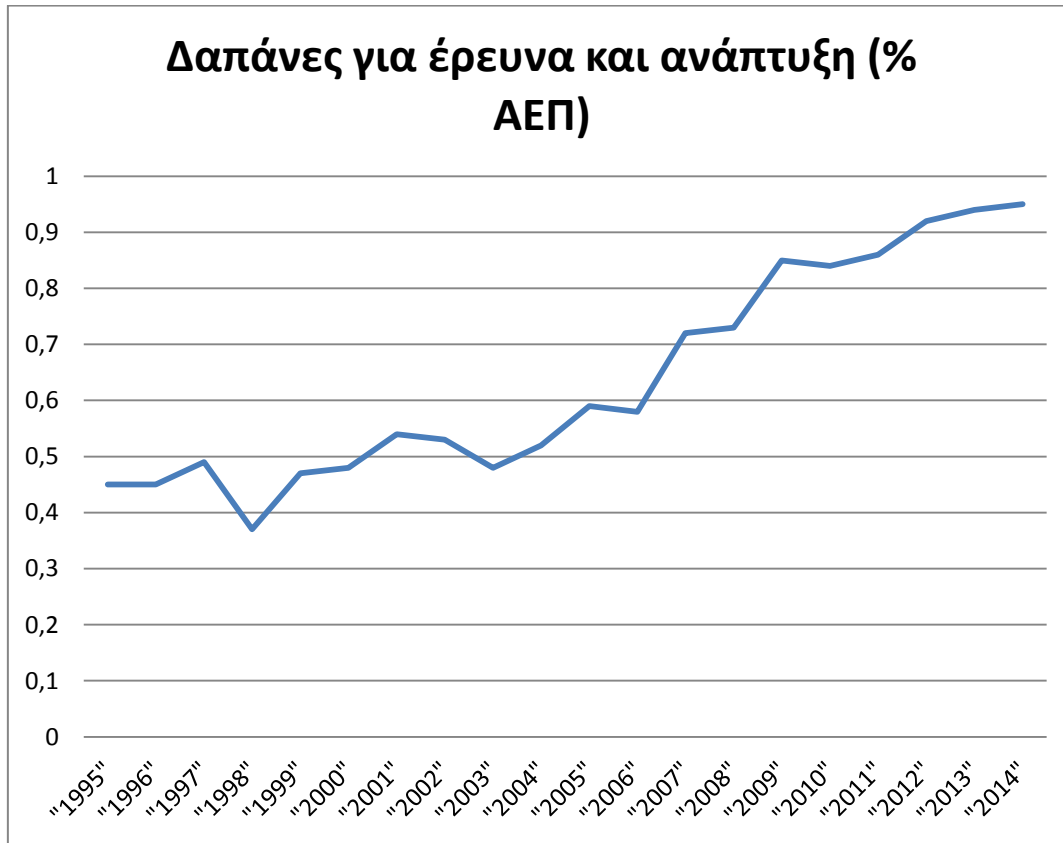
Από το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης βλέποντας τη τιμή του R Square παρατηρώ αρχικά ότι υπάρχει εξαιρετικά μικρή μεταβλητότητα των παρατηρήσεων του δείγματος η οποία και είναι περίπου 1%. Αυτό οφείλεται στο γεγονός πως η συναλλαγματική ισοτιμία διαχρονικά δεν παρουσιάζει μεγάλη διακύμανση. Η μηδενική υπόθεση στη παλινδρόμηση αυτή (H_0) μας λέει ότι: δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών».

Η τιμή της παραμέτρου β_0 είναι 7436,8 ενώ της β_1 είναι 1544,9. Παρατηρώ επίσης από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ANOVA από τη στήλη του Sig πως το αντίστοιχο p-value είναι 0,9 είναι δηλαδή κατά πολύ μεγαλύτερο της κριτικής τιμής 0,05. Έτσι αποδέχομαι τη μηδενική υπόθεση η οποία και δέχεται πως υπάρχει δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών του μοντέλου και ότι οι ξένες επενδύσεις στη Τουρκία δεν επηρεάζονται από τη συναλλαγματική ισοτιμία. Το συμπέρασμα αυτό το οποίο εξαρχής δε φαίνεται λογικό οφείλεται στο γεγονός πως ανέκαθεν η τούρκικη λίρα ήταν εξαιρετικά υποτιμημένη σε σχέση με το δολάριο και έτσι ακόμη και μικρές διακυμάνσεις στη συναλλαγματική ισοτιμία μεταξύ των 2 νομισμάτων δεν είναι ικανές να αντιστρέψουν το θετικά επενδυτικό κλίμα της χώρας.

3.4 4η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - Δείκτης τεχνολογίας (δαπάνες για έρευνα και πατέντες)

Η τέταρτη παλινδρόμηση πραγματοποιείται μεταξύ των εξαρτημένης μεταβλητής «Ξένες άμεσες επενδύσεις» και της εξαρτημένης «Δείκτης τεχνολογίας (δαπάνες για έρευνα και πατέντες)» για τη περίοδο 1995 - 2014. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μπόρεσαν να αντληθούν από τη Παγκόσμια Τράπεζα ως Δείκτης τεχνολογίας (δαπάνες για έρευνα και πατέντες),

εννοείται το ποσοστό του ΑΕΠ της Τουρκίας το οποίο δαπανάται διαχρονικά για τη χρηματοδότηση ερευνητικών προγραμμάτων, πατεντών και γενικότερα τις δαπάνες που πραγματοποιούνται για έρευνα και ανάπτυξη.

Διάγραμμα 5, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Variables Entered/Removed^a

Mo del	Variables Entered	Variables Removed	Meth od
1	R_D ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: fdi

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,682 ^a	,466	,436	5640,470

a. Predictors: (Constant), R_D

ANOVA^a

Model	Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1 Regression	499317134,534	1	499317134,534	15,694	,001 ^b
Residual	572668152,666	18	31814897,370		
Total	1071985287,200	19			

a. Dependent Variable: fdi

b. Predictors: (Constant), R_D

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		
1 (Constant)	-9092,924	4477,219		-2,031	,057
R_D	26675,115	6733,383	,682	3,962	,001

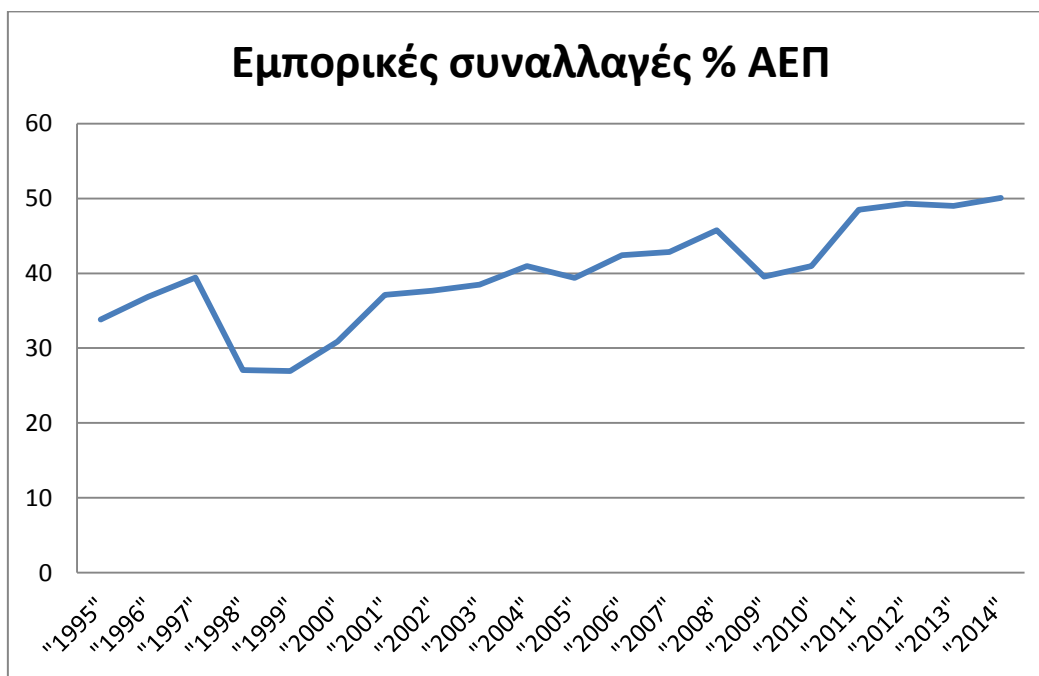
a. Dependent Variable: fdi

Από το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης βλέποντας τη τιμή του R Square παρατηρώ αρχικά ότι υπάρχει κάποιο ποσοστό μεταβλητότητας μεταξύ των παρατηρήσεων του δείγματος το οποίο και είναι 46,6 %. Με βάση το ποσοστό αυτό παρατηρείται η ύπαρξη κάποιας μεταβλητότητας η οποία χαρακτηρίζεται ως ουδέτερη. Η μηδενική υπόθεση στη παλινδρόμηση αυτή (H_0) μας λέει ότι: δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών».

Η τιμή της παραμέτρου β_0 είναι -9092 ενώ της β_1 είναι 26675. Παρατηρώ επίσης από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ANOVA από τη στήλη του Sig πως το αντίστοιχο p-value είναι 0,01 είναι δηλαδή μικρότερο της κριτικής τιμής 0,05. Έτσι απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση και αποδέχομαι την εναλλακτική υπόθεση (H_1) η οποία και αποδέχεται πως υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών του μοντέλου. Επομένως οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη χώρα εξαρτώνται άμεσα και από τις δαπάνες τις οποίες κάνει η κυβέρνηση της Τουρκίας σχετικά με το τομέα της έρευνας και ανάπτυξης, των πατεντών και των προϊόντων τεχνολογίας. Αποδεικνύεται έτσι και αριθμητικά ότι οι δαπάνες για έρευνα και ανάπτυξη αποτελούν σημαντικό κίνητρο για την επίτευξη επενδύσεων και για τη βελτίωση του επενδυτικού κλίματος στη χώρα κάτι το οποίο έχει αντιληφθεί η κυβέρνηση της Τουρκίας η οποία και χρόνο με το χρόνο αυξάνει συνεχώς τις επενδύσεις σε R&D στη χώρα.

3.5 5^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - εμπόριο αγαθών και υπηρεσιών (% ΑΕΠ)

Η πέμπτη παλινδρόμηση πραγματοποιείται μεταξύ των εξαρτημένης μεταβλητής «Ξένες άμεσες επενδύσεις» και της εξαρτημένης «εμπόριο ως ποσοστό του ΑΕΠ» για τη περίοδο 1995 - 2014. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μπόρεσαν να αντληθούν από τη Παγκόσμια Τράπεζα το εμπόριο ως ποσοστό του ΑΕΠ είναι το άθροισμα των εξαγωγών και εισαγωγών προϊόντων και υπηρεσιών δια τη τιμή του ΑΕΠ σε δολάρια Αμερικής σε τρέχουσα αξία.

Διάγραμμα 6, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Variables Entered/Removed^a

Mo del	Variables Entered	Variables Removed	Meth od
1	trade ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: fdi

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,699 ^a	,489	,460	5518,534

a. Predictors: (Constant), trade

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	523809459,097	1	523809459,097	17,200	,001 ^b
	Residual	548175828,103	18	30454212,672		
	Total	1071985287,200	19			

a. Dependent Variable: fdi

b. Predictors: (Constant), trade

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		

1	(Constant)	-	7357,266		-	,007
	trade	22154,581	18385,41	,699	3,011	,001
		76249,38	1		4,147	

a. Dependent Variable: fdi

Από το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης βλέποντας τη τιμή του R Square παρατηρώ αρχικά ότι υπάρχει κάποιο ποσοστό μεταβλητότητας μεταξύ των παρατηρήσεων του δείγματος το οποίο και είναι 48,9 %. Με βάση το ποσοστό αυτό παρατηρείται η ύπαρξη κάποιας μεταβλητότητας η οποία χαρακτηρίζεται ως σχετικά ουδέτερη. Η μηδενική υπόθεση στη παλινδρόμηση αυτή (H₀) μας λέει ότι: δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών».

Η τιμή της παραμέτρου β₀ είναι -22154 ενώ της β₁ είναι 76249. Παρατηρώ επίσης από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ANOVA από τη στήλη του Sig πως το αντίστοιχο p-value είναι 0,01 είναι δηλαδή μικρότερο της κριτικής τιμής 0,05. Έτσι απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση και αποδέχομαι την εναλλακτική υπόθεση (H₁) η οποία και αποδέχεται πως υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών του μοντέλου. Επομένως οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη χώρα εξαρτώνται άμεσα από τις εμπορικές συναλλαγές που έχει η χώρα αυτή.

Αποδεικνύεται έτσι και με εμπειρικά πλέον δεδομένα πως ο όγκος των εμπορικών συναλλαγών μιας χώρας αποτελεί ένα κρίσιμο παράγοντα για την αύξηση των ξένων άμεσων επενδύσεων στη χώρα αυτή. Όσο μεγαλύτερες είναι οι εμπορικές ροές μεταξύ της χώρας και του υπόλοιπου κόσμου τόσο πιο «ανοιχτή» θεωρείται η χώρα αυτή και έτσι είναι δεκτική ως χώρα υποδοχής ξένων άμεσων επενδύσεων. Στη κατεύθυνση αυτή κινείται δυναμικά τα τελευταία χρόνια η Τουρκία καθώς για το 2014 που υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία το εμπόριο αποτελούσε το 50% του ΑΕΠ της.

3.6 6^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - επιτόκιο καταθέσεων Τουρκίας

Η έκτη παλινδρόμηση πραγματοποιείται μεταξύ των εξαρτημένης μεταβλητής «Ξένες άμεσες επενδύσεις» και της εξαρτημένης «επιτόκιο καταθέσεων» για τη περίοδο 1995 - 2014. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μπόρεσαν να αντληθούν από τη Παγκόσμια Τράπεζα το επιτόκιο καταθέσεων

αναφέρεται στο τόκο τον οποίο δίνουν οι εμπορικές τράπεζες της χώρας στη προσπάθεια τους να δώσουν κίνητρα στους καταθέτες να αποταμιεύσουν τα χρήματά τους σε αυτές και με τον τρόπο αυτό να μπορέσουν να αυξήσουν τα ρευστά διαθέσιμα τους. Το ύψος του επιτοκίου συνήθως εξαρτάται από τη προσφορά και τη ζήτηση χρήματος στην οικονομία. Έτσι σε περιόδους που το χρήμα που κυκλοφορεί στην οικονομία είναι λιγοστό, το χρήμα γίνεται περισσότερο ακριβό και με τον τρόπο αυτό τα επιτόκια καταθέσεων αυξάνονται προς όφελος των καταθετών.

Διάγραμμα 7, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Όπως μπορούμε εύκολα να παρατηρήσουμε από το διάγραμμα 7 το επιτόκιο καταθέσεων που δίνουν οι εμπορικές τράπεζες παρουσιάζει μεγάλες μεταβολές από το 1995 έως και το 2014. Αρχικά και τη περίοδο 1995 -1999 οι εμπορικές τράπεζες της Τουρκίας έδιναν τεράστια επιτόκια στους καταθέτες προκειμένου να μπορέσουν να αυξήσουν τα ρευστά τους διαθέσιμα. Στη συνέχεια τα έτη 1999-2001 εξαιτίας της κρίσης η οποία έπληξε τη Τουρκία, την οδήγησε στα όρια της χρεωκοπίας και την ανάγκασε να ζητήσει τη συνδρομή του ΔΝΤ παρατηρείται μια μεγάλη και απότομη πτώση των επιτοκίων έως και 30% ως απόρροια του γενικότερου κλίματος της οικονομικής αστάθειας στη χώρα. Παρόλα όμως αυτά και παρά την αναλαμπή του έτους 2002 με την απότομη αύξηση των επιτοκίων καταθέσεων στα προ κρίσης επίπεδα από το 2003

και μετά τα επιτόκια καταθέσεων στη Τουρκία ακολουθούν μια σταθερά πτωτική πορεία δείγμα της αύξησης της προσφοράς χρήματος γεγονός το οποίο κάνει το χρήμα πιο φθηνό και τις τράπεζες να δίνουν αρκετά χαμηλότερα επιτόκια σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Variables Entered/Removed^a

Model	Variables Entered	Variables Removed	Method
1	rate ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: fdi

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,746 ^a	,557	,532	5138,507

a. Predictors: (Constant), rate

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	59670880,254	1	59670880,254	22,599	,000 ^b
	Residual	475276486,946	18	26404249,275		

Total	10719852 87,200	19			
-------	--------------------	----	--	--	--

a. Dependent Variable: fdi

b. Predictors: (Constant), rate

Coefficients^a

Model		Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
		B	Std. Error	Beta		
1	(Constant)	16316,851	2106,141		7,747	,000
	rate	-206,529	43,445	-,746	-4,754	,000

a. Dependent Variable: fdi

Από το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης βλέποντας τη τιμή του R Square παρατηρώ αρχικά ότι υπάρχει κάποιο ποσοστό μεταβλητότητας μεταξύ των παρατηρήσεων του δείγματος το οποίο και είναι 55,7 %. Με βάση το ποσοστό αυτό παρατηρείται η ύπαρξη μεταβλητότητας μεταξύ της εξαρτημένης και της ανεξάρτητης μεταβλητής η οποία χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική. Η μηδενική υπόθεση στη παλινδρόμηση αυτή (H_0) μας λέει ότι: δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών».

Η τιμή της παραμέτρου β_0 είναι 16316 ενώ της β_1 είναι -206,5. Παρατηρώ επίσης από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ANOVA από τη στήλη του Sig πως το αντίστοιχο p-value είναι 0,00 είναι δηλαδή μικρότερο της κριτικής τιμής 0,05. Έτσι απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση και αποδέχομαι την εναλλακτική υπόθεση (H_1) η οποία και αποδέχεται πως υπάρχει ισχυρή σχέση

μεταξύ των δύο μεταβλητών του μοντέλου. Επομένως οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη χώρα εξαρτώνται άμεσα από το επιτόκιο καταθέσεων που δίνουν οι εμπορικές τράπεζες της χώρας αυτής.

Αποδεικνύεται έτσι και με εμπειρικά πλέον δεδομένα πως το ύψος του επιτοκίου καταθέσεων αποτελεί ένα σημαντικό παράγοντα στην απόφαση κάποιου ξένου επενδυτή ώστε να δει εάν τελικά θα επενδύσει στη Τουρκία. Όσο μεγαλύτερο το επιτόκιο καταθέσεων τόσο μεγαλύτερο και το κίνητρο για την αύξηση αυτών.

3.7 7^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - πληθωρισμός τουρκικής οικονομίας

Η έβδομη παλινδρόμηση πραγματοποιείται μεταξύ των εξαρτημένης μεταβλητής «Ξένες άμεσες επενδύσεις» και της εξαρτημένης «πληθωρισμός» για τη περίοδο 1995 - 2014. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μπόρεσαν να αντληθούν από τη Παγκόσμια Τράπεζα ο πληθωρισμός όπως μετράται με τον Δείκτη Τιμών Καταναλωτή αντανακλά την ετήσια ποσοστιαία μεταβολή του κόστους ως προς το μέσο καταναλωτή της απόκτησης κάποιων βασικών αγαθών και υπηρεσιών που μπορεί να καθοριστεί ή να αλλάξει σε καθορισμένα χρονικά διαστήματα όπως κάθε χρόνο.

Διάγραμμα 8, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα 8 ο πληθωρισμός της Τουρκίας έχει μειωθεί αισθητά τα τελευταία 20 χρόνια. Χαρακτηριστικά αναφέρουμε ότι το ποσοστό πληθωρισμού της Τουρκίας το 1995 ήταν περίπου 90% ενώ το 2014 μόλις 8,8%. Η εξέλιξη αυτή οφείλεται στην ανάπτυξη και στην ισχυροποίηση της τούρκικης οικονομίας και στη μείωση της συναλλαγματικής ισοτιμίας της λίρας με το αμερικάνικο δολάριο.

Variables Entered/Removed^a

Mo del	Variables Entered	Variables Removed	Meth od
1	inflation ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: fdi

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,754 ^a	,568	,544	5070,256

a. Predictors: (Constant), inflation

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	609250404,684	1	609250404,684	23,699	,000 ^b
	Residual	462734882,516	18	25707493,473		
	Total	1071985287,200	19			

a. Dependent Variable: fdi

b. Predictors: (Constant), inflation

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		

1	(Constant)	13950,487	1678,371		8,312	,000
	inflation	-177,374	36,435	-,754	4,868	,000

a. Dependent Variable: fdi

Από το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης βλέποντας τη τιμή του R Square παρατηρώ αρχικά ότι υπάρχει κάποιο ποσοστό μεταβλητότητας μεταξύ των παρατηρήσεων του δείγματος το οποίο και είναι 56,8 %. Με βάση το ποσοστό αυτό παρατηρείται η ύπαρξη μεταβλητότητας μεταξύ της εξαρτημένης και της ανεξάρτητης μεταβλητής η οποία χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική. Η μηδενική υπόθεση στη παλινδρόμηση αυτή (H_0) μας λέει ότι: δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών».

Η τιμή της παραμέτρου β_0 είναι 13950 ενώ της β_1 είναι -177,3. Παρατηρώ επίσης από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ANOVA από τη στήλη του Sig πως το αντίστοιχο p-value είναι 0,00 είναι δηλαδή μικρότερο της κριτικής τιμής 0,05. Έτσι απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση και αποδέχομαι την εναλλακτική υπόθεση (H_1) η οποία και αποδέχεται πως υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών του μοντέλου. Επομένως οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη χώρα επηρεάζονται άμεσα από το ύψος του πληθωρισμού το οποίο υπάρχει στη χώρα αυτή.

3.8 8^η παλινδρόμηση: Ξένες άμεσες επενδύσεις - Εμβάσματα κερδών σε ξένες άμεσες επενδύσεις

Η όγδοη παλινδρόμηση πραγματοποιείται μεταξύ των εξαρτημένης μεταβλητής «Ξένες άμεσες επενδύσεις» και της εξαρτημένης «εμβάσματα κερδών σε ξένες άμεσες επενδύσεις» για τη περίοδο 1995 - 2014. Σύμφωνα με τα στοιχεία που μπόρεσαν να αντληθούν από τη Παγκόσμια Τράπεζα τα εμβάσματα των κερδών σε ξένες άμεσες επενδύσεις καλύπτουν τις πληρωμές εισοδήματος από άμεσες επενδύσεις το οποίο αποτελείται από έσοδα από διανομή ωφελειών και από έσοδα από διεταιρικό χρέος. Τα δεδομένα είναι σε αμερικάνικα δολάρια σε τρέχουσες τιμές.

Διάγραμμα 9, πηγή: Ιδία επεξεργασία από δεδομένα της Παγκόσμιας Τράπεζας

Όπως βλέπουμε και στο διάγραμμα 9 το ύψος των εμβασμάτων κερδών από ΞΑΕ της Τουρκίας παρουσιάζει αυξομειωτικές τάσεις. Το ύψος αυτών των κερδών ξεκίνησε από σχετικά χαμηλό επίπεδο το 1995, μόλις στα 312 εκ. δολάρια ενώ παρουσίαζε ελαφρώς αυξητικές τάσεις έως και το 2001, τη χρονιά της κρίσης για τη τουρκική οικονομία. Μετά από μια μικρή περίοδο σταθεροποίησης το ύψος του μεγέθους αυξάνεται θεαματικά από το 2005 έως και το 2009. Το 2009 μειώνεται εκ νέου καθώς επηρεάζεται από την παγκόσμια οικονομική κρίση. Τέλος, η τελευταία απότομη αύξηση παρατηρήθηκε το 2013.

Variables Entered/Removed^a

Mo del	Variables Entered	Variables Removed	Meth od
1	fdi_profit ^b	.	Enter

a. Dependent Variable: fdi

b. All requested variables entered.

Model Summary

Model	R	R Square	Adjusted R Square	Std. Error of the Estimate
1	,841 ^a	,707	,690	4179,831

a. Predictors: (Constant), fdi_profit

ANOVA^a

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	75750753,400	1	75750753,400	43,358	,000 ^b
	Residual	314477748,800	18	17470986,044		
	Total	1071985287,200	19			

a. Dependent Variable: fdi

b. Predictors: (Constant), fdi_profit

Coefficients^a

Model	Unstandardized Coefficients		Standardized Coefficients	t	Sig.
	B	Std. Error	Beta		

1	(Constant)	-158,703	1543,042		-,103	,919
	fdi_profit	5,114	,777	,841	6,585	,000

a. Dependent Variable: fdi

Από το αποτέλεσμα της παλινδρόμησης βλέποντας τη τιμή του R Square παρατηρώ αρχικά ότι υπάρχει ένα υψηλό ποσοστό μεταβλητότητας μεταξύ των παρατηρήσεων του δείγματος το οποίο και είναι 70,7 %. Με βάση το ποσοστό αυτό παρατηρείται η ύπαρξη μεταβλητότητας μεταξύ της εξαρτημένης και της ανεξάρτητης μεταβλητής η οποία χαρακτηρίζεται ως ικανοποιητική. Η μηδενική υπόθεση στη παλινδρόμηση αυτή (H_0) μας λέει ότι: δεν υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών».

Η τιμή της παραμέτρου β_0 είναι -158,7 ενώ της β_1 είναι 5,114. Παρατηρώ επίσης από τον πίνακα αποτελεσμάτων της ANOVA από τη στήλη του Sig πως το αντίστοιχο p-value είναι 0,00 είναι δηλαδή μικρότερο της κριτικής τιμής 0,05. Έτσι απορρίπτω τη μηδενική υπόθεση και αποδέχομαι την εναλλακτική υπόθεση (H_1) η οποία και αποδέχεται πως υπάρχει ισχυρή σχέση μεταξύ των δύο μεταβλητών του μοντέλου. Επομένως οι Ξένες Άμεσες Επενδύσεις που πραγματοποιούνται στη χώρα επηρεάζονται άμεσα και από το ύψος των εμβασμάτων των κερδών σε ξένες άμεσες επενδύσεις.

3.9 Ανακεφαλαίωση

Η διεθνής εμπειρική βιβλιογραφία σχετικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες, των Ξένων Άμεσων Επενδύσεων (ΞΑΕ) μπορεί να χωριστεί σε δυο κατηγορίες: α. μελέτες που εστιάζουν στις συνολικές εισροές ΞΑΕ και μικροοικονομικές (κλαδικές ή ανά επιχείρηση) μελέτες, που επεκτείνουν την εργασία του Vernon (1966)³³.

³³ Vernon R., (1966), International investment and international trade in the product cycle, Quarterly Journal of Economics

Προκειμένου να ερμηνεύσουμε τα αποτελέσματα της βιβλιογραφίας σχετικά με τους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΞΑΕ, είναι χρήσιμο να κάνουμε τη διάκριση ανάμεσα σε δυο είδη ΞΑΕ που εντοπίζονται στη θεωρία.

- Οριζόντιες ΞΑΕ, δηλαδή επενδύσεις που γίνονται σε νέες αγορές, όταν η τοπική παραγωγή θεωρείται περισσότερο αποτελεσματική για τη διείσδυση στην αγορά σε σύγκριση με τις εξαγωγές από τη χώρα προέλευσης.

Κάθετες ΞΑΕ, δηλαδή επενδύσεις που γίνονται με στόχο τη μείωση του διεθνούς κόστους παραγωγής μιας διεθνικής επιχείρησης.

Ως αποτέλεσμα αυτών των διαφορών στα κίνητρα των επιχειρήσεων, ένας αριθμός εξειδικευμένων παραγόντων στη χώρα υποδοχής, όπως το μέγεθος της αγοράς, οι εμπορικοί φραγμοί και τα μεταφορικά κόστη ενδέχεται να έχουν διαφορετικά αποτελέσματα στις οριζόντιες από ότι στις κάθετες ΞΑΕ. Βέβαια, οι συνηθέστερες ΞΑΕ είναι οριζόντιες. Ωστόσο, πολλοί υποστηρίζουν ότι η πρόσφατη αύξηση των ΞΑΕ στις αναπτυσσόμενες χώρες ήταν κυρίως κάθετες. Και τα δύο είδη ΞΑΕ επηρεάζονται από τα φαινόμενα της «συγκέντρωσης», δηλαδή από την ύπαρξη διαφόρων ομάδων συμπληρωματικών επιχειρήσεων σε συγκεκριμένες περιοχές όπου οι υπάρχουσες επιχειρηματικές υποδομές υπηρετούν συγκεκριμένες βιομηχανίες ή η παρουσία άλλων επενδυτών δημιουργεί θετικές εξωτερικές οικονομίες μέσω των επιδράσεων της δικτύωσης ή διασύνδεσης και της ομαδοποίησης, όπου οι επενδυτές ακόλουθοι ακολουθούν μια ηγετική επιχείρηση σε μια συγκεκριμένη χώρα.

Σχεδόν όλες οι εμπειρικές μελέτες βρίσκουν ότι παράγοντες βαρύτητας, όπως το μέγεθος της αγοράς και η εγγύτητα στη χώρα προέλευσης, είναι από τους σημαντικότερους προσδιοριστικούς παράγοντες των ΞΑΕ. Ακριβώς όπως ναι με τις εμπορικές ροές τα υποδείγματα Βαρύτητας» ερμηνεύουν περίπου το 60% των συνολικών εισροών ΞΑΕ, ανεξαρτήτως χώρας. Ο εξωγενής χαρακτήρας των παραγόντων «βαρύτητας» δημιουργεί πολλές προσδοκίες προσέλκυσης ΞΑΕ στους ασκούντες την οικονομική πολιτική.

Οι ΞΑΕ επηρεάζονται βεβαίως και από το ευρύτερο περιβάλλον πολιτικής. Σε γενικές γραμμές, ένα ευνοϊκό περιβάλλον πολιτικής, που προωθεί τη μακροοικονομική σταθερότητα, διασφαλίζει τη λειτουργία των θεσμών, ελαχιστοποιεί τις στρεβλώσεις, υποστηρίζει την ανταγωνιστικότητα και ενθαρρύνει τη διεύρυνση του ιδιωτικού τομέα, ασκεί θετικές επιδράσεις στις ΞΑΕ. Βέβαια δεν επιβεβαιώνουν όλες οι εμπειρικές μελέτες τη σημαντικότητα των επιδράσεων αυτών.

Οι εμπορικές πολιτικές και κυρίως διάφορα κόσθη που συνδέονται με το εμπόριο (δασμολογικά και παραδασμολογικά μέτρα, μεταφορικά κόσθη) φαίνεται να έχουν σημαντικές επιπτώσεις στις εισροές ΞΑΕ. Στις σχετικές οικονομετρικές εξισώσεις οι επιδράσεις είναι είτε θετικές, είτε αρνητικές: στις οριζόντιες εισροές ΞΑΕ, τέτοιου είδους εμπόδια προσελκύουν ξένα κεφάλαια, γιατί με τον τρόπο αυτό είναι εφικτή η υπερπήδηση των εμποδίων. Στις κάθετες εισροές ΞΑΕ, τα ίδια εμπόδια αποθαρρύνουν ξένα κεφάλαια. Σε τελική ανάλυση, η μορφή της επίδρασης εξαρτάται από το είδος των ΞΑΕ που είναι κυρίαρχο στη συγκεκριμένη χώρα υποδοχής. Τα αποτελέσματα της βιβλιογραφίας που εξετάζει τις επιδράσεις των φορολογικών πολιτικών στις ΞΑΕ είναι μικτά. Κάποιες μελέτες βρίσκουν πολύ μικρές επιδράσεις (σε μερικές μάλιστα περιπτώσεις με «λάθος» πρόσημο – Brainard, 1997³⁴). Όμως, πιο πρόσφατη έρευνα, δείχνει ότι η χαμηλή φορολογική επιβάρυνση προσελκύει ΞΑΕ (βλ. για παράδειγμα την ερευνητική δουλειά του Hines, 1999³⁵). Η σημασία των φορολογικών πολιτικών έχει αυξηθεί τα τελευταία χρόνια, ιδίως στην περίπτωση των κάθετων ΞΑΕ, που επηρεάζονται από το σχετικό κόστος παραγωγής. Τα αποτελέσματα πολλών ερευνών δείχνουν ότι φορολογικά συστήματα που χαρακτηρίζονται από διαφάνεια προσελκύουν περισσότερο τις ΞΑΕ. Αυτό επίσης υποστηρίζεται και από μια αντίστοιχη μελέτη του ΟΟΣΑ³⁶ σχετικά με τη χρησιμοποίηση των φορολογικών κινήτρων για τη προσέλκυση επενδύσεων.

Η ένταση της περιφερειακής ολοκλήρωσης μεταξύ των χωρών μειώνει τις οριζόντιες εισροές ΞΑΕ κυρίως εισροές μέσα στην περιοχή της ολοκλήρωσης και αυξάνει τις κάθετες εισροές ΞΑΕ. Ειδικά για τις χώρες σε μετάβαση, διάφορες μελέτες, βρίσκουν ότι η ενίσχυση της ολοκλήρωσης των χωρών αυτών με την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ε.Ε.) έχει θετική επίδραση στις εισροές ΞΑΕ. Τα αποτελέσματα αυτά, ωστόσο, πρέπει να ερμηνευτούν με προσοχή: δεν είναι ξεκάθαρο ότι μετρούν την επίδραση της αυξανόμενης περιφερειακής ολοκλήρωσης στις ΞΑΕ, αλλά την προσδοκία μεγαλύτερης πολιτικής και θεσμικής σταθερότητας, που αναμένεται να συνοδεύσει την ένταξη στην ΕΕ.

Χαμηλός βαθμός θεσμικής θωράκισης, διαρθρωτικές αγκυλώσεις και αδύναμη διακυβέρνηση δημιουργούν εμπόδια στις ξένες επενδύσεις. Μια μεγάλη ποικιλία δεικτών έχουν χρησιμοποιηθεί

³⁴ Brainard L., (1997), An empirical assessment of the proximity concentration trade –off between multinational sales and trade, *American Economic Review*

³⁵ Hines J.R, (1999), Lessons from behavioral responses to international taxation, *National Tax Journal*

³⁶ Πηγή: ΟΟΣΑ

σε εμπειρικές μελέτες ως προσεγγίσεις αυτών των παραγόντων, όπως ο δείκτης οικονομικής ελευθερίας που διαμορφώνεται από το ίδρυμα Heritage, οι δείκτες της EBRD σχετικά με την πρόοδο της μετάβασης στην οικονομία της αγοράς, δείκτες κινδύνου κ.λπ. Ενώ οι περισσότερες μελέτες βρίσκουν ότι κάποιες από τις μεταβλητές αυτές είναι στατιστικά σημαντικές, υπάρχει πάντοτε ένα ζήτημα αυτοσυσχέτισης των μεταβλητών αυτών με άλλες και επομένως, δημιουργούνται προβλήματα στην ερμηνεία της στατιστικής σημαντικότητας.

Η βιβλιογραφία σχετικά με το εργατικό κόστος παραγωγής και τους υπάρχοντες συντελεστές είναι μικτή. Η περίπτωση όπου το κόστος εργασίας δεν εμφανίζεται σημαντικό, οφείλεται στις δυσκολίες στην ακριβή μέτρηση της διαφοράς παραγωγικότητας. Οι δεξιότητες των εργαζομένων, από την άλλη μεριά, ασκούν γενικά θετική επίδραση στις εισροές ΞΑΕ. Χώρες πλούσιες σε δεξιότητες τείνουν να ελκύουν βιομηχανίες που χρησιμοποιούν εργαζόμενους με μεγάλη εξειδίκευση. Ο Marin³⁷ (2004) βρήκε ότι Αυστριακές και Γερμανικές επιχειρήσεις εγκαθίστανται στις χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης προκειμένου να εκμεταλλευτούν το σχετικά μικρό τους κόστος.

Επιπλέον, μια κατηγορία ερευνών έχει βρει ότι το φαινόμενο της συγκέντρωσης είναι σημαντικός παράγοντας. Η επίδραση της συγκέντρωσης προσεγγίζεται από την ποιότητα των υποδομών, το μέγεθος της ανάπτυξης και το απόθεμα ξένου κεφαλαίου, που ήδη υπάρχει σε μια χώρα. Βέβαια, αυτοί οι παράγοντες ενδέχεται να προσελκύσουν ΞΑΕ και μέσω άλλων διασυνδέσεων. Τέλος, Bevan and Estrin (2000)³⁸ βρήκαν περιπτώσεις ανατροφοδότησης (οι ΞΑΕ επιδρούν σε αλλαγές στη χώρα φιλοξενίας και αυτές με τη σειρά τους προσελκύουν περισσότερες ΞΑΕ) που θα μπορούσαν να εξηγήσουν την ύπαρξη «ηγετών» και «ακολουθών» ξένων επενδυτών στις φιλοξενούσες χώρες.

Η οικονομία της Τουρκίας παρουσιάζει ορισμένες ιδιομορφίες σχετικά με την προσέλκυση ξένων άμεσων επενδύσεων. Έως και το 1995 εξαιτίας του έντονου μουσουλμανικού στοιχείου το οποίο επικρατούσε στη πολιτική και κοινωνική ζωή της χώρας, η Τουρκία ήταν μια άγνωστη, κλειστή οικονομία, για τους περισσότερους ευρωπαίους αγορά. Οι εμπορικές σχέσεις της Τουρκίας έως τότε περιορίζονταν συνήθως σε συναλλαγές κυρίως με χώρες της Ασίας καθώς

³⁷ Marin D., (2004), A nation of poets and thinkers – Less so with eastern enlargement? Austria and Germany, CEPR Discussion Paper Series

³⁸ Bevan A and Estrin (2000), The determinants of foreign direct investment in transition economies, CEPR Discussion

και με Αραβικά κράτη. Από το 1995 και μετά η Τουρκία ξεκίνησε να διεθνοποιεί την οικονομία της και να προσπαθεί μέσω της εξωστρέφειας να προσελκύσει επενδυτές στη χώρα.

Σημαντικό είναι πως το ΑΕΠ της Τουρκίας από το 1995, με εξαιρέσεις τα χρόνια της κρίσης, αυξάνεται συνεχώς. Κρίσιμο ρόλο στη συνεχιζόμενη αύξηση του ΑΕΠ αποτέλεσαν οι ξένες άμεσες επενδύσεις οι οποίες χρόνο με το χρόνο αυξάνονταν καθώς η Τουρκία αποτέλεσε προνομιακή χώρα για επενδύσεις σε διάφορους τομείς της οικονομίας. Χαρακτηριστικό είναι πως μετά τη κρίση του 2001 οι ΞΑΕ που πραγματοποιούνται στη Τουρκία αυξάνονται συνεχώς. Ειδικότερα, από το 2004 και μετά όπως είδαμε και στο σχετικό διάγραμμα της ανάλυσης οι ΞΑΕ στη Τουρκία παρουσιάζουν άνθηση. Ακολούθησε μια μικρή πτώση στην ένταση αυτών κατά τα έτη 2010 και 2011 εξαιτίας της παγκόσμιας χρηματοπιστωτικής κρίσης όμως από το 2012 και μετά οι ΞΑΕ της χώρας συνέχισαν να αυξάνονται.

Υπάρχουν διάφοροι λόγοι για τους οποίους επενδυτές επιλέγουν τη Τουρκία ώστε να επενδύσουν τα κεφάλαια τους. Αρχικά είναι η γεωγραφική θέση της χώρας η οποία και βρίσκεται πολύ κοντά στην Ευρώπη. Δεύτερον, είναι το χαμηλό κόστος παραγωγής το οποίο υπάρχει εξαιτίας των χαμηλών ημερομισθίων και του γενικότερου χαμηλού κόστους απασχόλησης του εργατικού δυναμικού. Τέλος, σημαντικό ρόλο παίζουν τα υψηλά επιτόκια καταθέσεων που δίνουν οι τράπεζες της χώρας καθώς και το φορολογικό σύστημα το οποίο και ευνοεί τη πραγματοποίηση επενδύσεων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- www.hrma.gr, Άρθρο « Οι ξένες άμεσες επενδύσεις ως μοχλός ανάπτυξης της σύγχρονης οικονομίας», Σαλαβόπουλος Γιάννης, Απρίλιος 2006, τεύχος 320
- www.news.kathimerini.gr, Άρθρο «Οι επιπτώσεις των άμεσων ξένων επενδύσεων στην οικονομία», Λουρή – Δενδρινού Ελένη, 16.2.2003
- Αλογοσκούφης Γεώργιος, Διάλεξη «Πολυεθνικές επιχειρήσεις, ενδιάμεση παραγωγή στο εξωτερικό και ενδιάμεσες προμήθειες από το εξωτερικό», 25.4.2012
- Γενικό Προξενείο Κωνσταντινούπολης-Γραφείο Οικονομικών & Εμπορικών Υποθέσεων Ετήσια Έκθεση 2005
- Η Καθημερινή, 20/07/06, «Άμεσες Ξένες Επενδύσεις»
- Καψύλης, Αλ., 19/3/2006 «Ο ισλαμικός καλβινισμός της Τουρκίας του 21 ου αιώνα», Το Βήμα, σελ. Β14-Β15
- Κυρκιλής Δημήτριος, Άμεσες Ξένες Επενδύσεις, εκδόσεις Κριτική, Αθήνα, 2007
- Λιαργκοβας Γ. Παναγιωτης, Ξένες Επενδύσεις και Ανταγωνιστικότητα εκδόσεις Παπαζηση.Αθηνά, 2007
- Λυμπεράκη Αντιγόνη, Θέμα Σημειώσεων «Οι πολυεθνικές εταιρίες και η μεταβαλλόμενη γεωγραφία τους», Δεκέμβριος 2010
- Παπουτσή Ελένη – Χριστίνα - Φιλίππου Ευαγγελία, Κεφάλαιο 18 «Κεφαλαιακές ροές και ξένες επενδύσεις»
- Πουρναράκης Ε., « Οι πολυεθνικές επιχειρήσεις», Αθήνα 2000
- Πρεσβεία της Ελλάδος στην Άγκυρα – Τουρκία Γραφείο Οικονομικών και Εμπορικών Υποθέσεων
- Πρωτόπαπας Δ., (2004), "Τουρκία: Οικονομία, Επενδύσεις, Εμπόριο", Ελληνικό Προξενείο Κωνσταντινούπολης, <http://www.acci.gr/reports/turkey2004.htm>
- Ρουμелиωτης Π, Πολυεθνικές Επιχειρήσεις και Τιμές Μεταβίβασης στην Ελλάδα, Αθηνά, 1999
- Σωτήρης Σ. Πετρόπουλος, Περιφερειακές συνεργασίες και Άμεσες Ξένες Επενδύσεις

- Χατζηδημητρίου Γιάννης (2003) «Λόγοι και Στρατηγικές Διεθνοποίησης και οι Ελληνικές Επιχειρήσεις» Αθήνα

ΞΕΝΗ

- Aliber, R. (1970) A Theory of Foreign Direct Investment. Cambridge, C.P. Kindleberger, The Multinational
- Barba-Navaretti, G. and Venables, A. (2005), Multinational Firms in the World Economy, 1st Edition, Princeton University Press.
- Bevan A and Estrin (2000), The determinants of foreign direct investment in transition economies, CEPR Discussion
- Brainard L., (1997), An empirical assessment of the proximity concentration trade – off between multinational sales and trade, American Economic Review
- Business Guide to Turkey Foreign Economic Relations Board, Turkey (DEIK)
- CBRT, Central Bank of the Republic of Turkey – Κεντρική Τράπεζα της Δημοκρατίας της Τουρκίας
- CERES (1996) Trade, Labour & Capital flows : The Less Developed Regions, The Single Market Review Series, Subseries VI- Aggregate and Regional Impact.
- Clegg j. and Green S. “The Determinants of New FDI Capital Flows into EC: A Statistical Comparison of the USA and Japan” Journal of Common Market Studies, 1999
- De Mello, L “Foreign Direct Investment in Developing Countries and Growth” October 1997
- Evaluation of agricultural policy reforms in Turkey, OECD, 2011, p14-16
- FDI for Development: Maximizing benefits, minimizing costs” October 2002
- FDI Foreign Direct Investment, (2002) Light at the End of the Tunnel...Turkey. FDI Business, Financial Times. ‘Strategic Motives and Partner Selection Criteria in International Joint Ventures in Turkey: Perspectives of Western firms and Turkish Firms.’ Journal of Global Marketing, Volume 13, Number 3, pp. 53-88
- Galan J and Benito J. “Determinant Factors of Foreign Direct Investment: some empirical evidence”2001

- Hill, C.W.L. (2004) International Business: Competing in the Global Marketplace. 5th ed. New York, McGraw-Hill.
- Hines J.R, (1999), Lessons from behavioral responses to international taxation, National Tax Journal
- IMF, (2006), "Turkey: First and Second Reviews Under the Stand-By Arrangement, and Request for Waiver of Nonobservance of Performance Criteria and Rephasing of Purchases-Staff Report; Staff Supplement; Press Release on the Executive Board Discussion; and Statement by the Executive Director for Turkey", IMF Country Report No. 06/268
- Invest in Turkey <http://www.investinturkey.gov.tr>
- Marin D., (2004), A nation of poets and thinkers – Less so with eastern enlargement? Austria and Germany, CEPR Discussion Paper Series
- Mehmet Baykal, Benefits of FDI for developing Countries and the case of Turkey, Rensselaer Polytechnic Intitute, USA
- Muqui Daniel (1999) Sixth Periodic on the Social and economic Situation and Development of Regions in the European Union.
- Nabende, A et al "FDI, Regional Economic Integration and Endogenous Growth: Some Evidence from Southeast Asia"2001
- OECD Economic Surveys, Turkey July 2012 p.19- 21
- OECD Economic Surveys, Turkey July 2012 p.22- 24
- OECD Economic Surveys, Turkey July 2012 p.27- 29
- OECD, (2001), "Economic Surveys 2000-2001: Turkey"
- OECD, (2006), "Turkey Statistic Profile"
- Sethi D. et al "Trends in foreign direct investment flows: a theoretical and empirical analysis", Journal of International Business Studies, 2003
- Statistical Service Turkey (DIE)
- Turkish Prime Ministry, Turkish Statistical Institute
- UNCTAD, World investment report : Transnational Corporations, extractive industries and developments, New York, 1998

- UNCTAD, World investment report : Transnational Corporations, extractive industries and developments, New York, 2007
- United Nations (1998) World Investment Report 1998, Trends and Determinants
- Vernon R., (1966), International investment and international trade in the product cycle, Quarterly Journal of Economics
- World Bank, World Development Indicators Database
- World Investment Report 2004, UNCTAD
- WTO (1996) Trade and Foreign Direct Investment, 9 October
- Yuping Zhou & Sanjaya Lall. “The impact of China’s FDI surge on FDI in South-East Asia: Panel data analysis for 1986-2001” April 2005